

Decoperirile Cucuteni-Ariuşd de la Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății". Campaniile 2003 - 2005. Raport preliminar

În perioadele 08 august - 05 septembrie 2003; 28 iulie - 07 septembrie 2004 și 29 iulie - 5 septembrie 2005, au fost continuate cercetările arheologice în așezarea Păuleni (cunoscută în literatura de specialitate și sub numele de Ciomortan sau Șoimeni), din apropierea satului Șoimeni (Csiksomortán), comuna Păuleni-Ciuc, jud. Harghita (Pl. I/1, 2).

Stațiunea se află la circa 8 km nord-est de municipiul Miercurea-Ciuc și la circa 1 km nord-est de satul Șoimeni (Csiksomortán), comuna Păuleni Ciuc, județul Harghita, în locul numit de localnici *Várdomb* ("Dâmbul Cetății"). Este amplasat într-un loc ferit, cu altitudinea absolută de 882 m, la poalele de vest a Munților Ciucului. Acest loc oferă o bună vizibilitate asupra Depresiunii Ciucului și totodată un bun control al punctelor de comunicație cu zonele extramontane. Se află în dreptul pasului Vlăhița, ce traversează munții Harghitei - granița naturală dintre Depresiunea Ciucului și centrul Transilvaniei și între cursul superior al Oltului și Izvorul Trotușului, legând Depresiunea Ciucului de Moldova.

Situl se află într-un loc ferit, inițial, pe locul respectiv a existat un promontoriu natural, de formă ovală, cu suprafața de circa 60 (nord - sud) x 90 (est-vest) m și înalt de circa 3 m. Din sud promontoriul era mărginit de o pantă accentuată și înaltă a văii pâraului Remetea - afluent al Oltului. La nord, în imediata apropiere a promontoriului, curge alt pârau afluent al Remetei. Acest loc oferea bune condiții de securitate: accesul în așezare a fost ușor de controlat, din sud ea fiind limitată de o pantă accentuată a văii Remetei, din nord - de pâraul Nyirpataka și malul înalt al promontoriului, iar din vest singura cale de acces spre promontoriu trecea printr-o șă îngustă de circa 15 m. În același timp, așezarea avea poziție importantă în ceea ce privește legăturile cu diverse teritorii: pe cursul ambelor pâraie din vecinătatea sa, se putea ajunge ușor la principală arteră hidrografică din zonă - râul Olt.

Așezarea a fost descoperită în perioada interbelică de Al. Ferenczi, care a inclus-o în repertoriul cetăților dacice din Transilvania. Între anii 1956, 1960 și 1967 aici a efectuat cercetări arheologice Székely Zoltán. Cu

ocazia acelor cercetări s-a constatat că așezarea a fost locuită în eneolitic (cultura Cucuteni-Ariuşd), în perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului (cultura Coțofeni) și în epoca bronzului (culturile Ciomortan și Wietenberg). În urma cercetărilor efectuate de Székely Zoltán a fost descoperită o nouă cultură arheologică, denumită în literatura de specialitate cultura Ciomortan. În ceea ce privește fortificațiile, s-a ajuns la concluzia că valul a fost ridicat în epoca bronzului.

Așezarea a reintrat în atenția cercetătorilor în momentul în care a început să fie braconată de căutătorii de comori. Printr-o întâmplare fericită o parte din acest material arheologic a intrat în proprietatea Muzeului Carpaților Răsăriteni prin donații și achiziții. Datorită faptului că din primele cercetări ale lui Székely Zoltán nu a fost surprins stratigrafic raportul cronologic dintre culturile perioadei mijlocii a epocii bronzului Ciomortan și Wietenberg, dar nici genealogia grupului Ciomortan, s-a hotărât redeschiderea șantierului arheologic de la Păuleni Ciuc - Ciomortan, prin cercetarea unor suprafețe mari.

În perioada 1999-2005 săpăturile în această așezare au fost reluate de un colectiv format din reprezentanții mai multor instituții: Muzeul Carpaților Răsăriteni (Valeriu Cavruc - coordonator, Dan Buzea), Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei (Mihai Rotea), Institutul Român de Tracologie (Székely Zsolt), Universitatea "Eftimie Murgu" Reșița (Gheorghe Lazarovici), Complexul Muzeal Neamț (Gheorghe Dumitroaia) și Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu (Sabin Adrian Luca, Cosmin Suciu)¹.

Descrierea săpăturilor:

Lucrările au fost continuate pentru cercetarea urmelor de locuire din epoca timpurie a cuprului (culturile Cucuteni-Ariuşd și Bodrogheresztur) și din perioada târzie a ei (cultura Coțofeni), depistate în campaniile anterioare. Săpăturile arheologice s-au efectuat în sectorul nordic al așezării, în S.I. c. A-D/8-14, pe o suprafață de 96 mp.

Campania 2003

A fost cercetată o porțiune mică din val în

zona c. C-D/11-14, Ad.- 1,90-2,30 m, aflată sub Cmp. 13 (cercetat în campania din 2002, legat de locuirea din perioada mijlocie a epocii bronzului, aparținând culturii Ciomortan) (Pl.II/1-4).

Umplutura valului este alcătuită din pământ pietros, puternic tasat, greu de excavat și lentile de sol viu, acestea au mai multe secvențe cromatice: maronie, gălbuie, neagră, cenușie și brun-gălbuie cu textură diferită în funcție de straturile pedologice sau geologice care le-au tăiat. Au fost surprinse gropi de stâlp ce aparțin structurii valului și perforau stratul de cultură eneolitic (Pl.II/5,6).

Imediat sub val, în c. C-D/11, Ad.- 2,40 m, a fost descoperită o vatră de foc, probabil de formă rotundă. Vatra a fost amenajată peste podeaua Loc. 5, fiind îndepărtate puținele resturi de chirpici de la pereți ce se aflau, de regulă, peste podea. Pe nivelul vetrei au fost descoperite fragmente ceramice, pietre și resturi de lipitură. Aceste urme aparțin unei construcții de suprafață, distrusă în momentul nivelărilor făcute pentru ridicarea valului de fortificație al așezării.

Cercetarea a continuat în c. C-D/12-14, pentru definirea conturului Loc. 5, mai exact a zonei nord-estice. În această campanie a fost cercetat nivelul superior al dărâmăturilor locuinței și au fost recoltate materiale arheologice (Pl.IV/1-8).

La nord de Loc. 5, în c. C-D/14, panta naturală a dâmbului este accentuată, în momentul răzuieiilor efectuate la - 3,0 m, a fost surprins și șanțul palisadei de epoca bronzului. Urmele umpluturii șanțului au fost surprinse pe 4 x 0,3-0,4 m. Urme ale palisadei au fost surprinse și în campania din anul 2000, în c.A-B/14.

Cercetări geofizice au fost efectuate de domnul Dr. Florin Scurtu, de la GEI-PROSECO, București.

Cercetarea magnetometrică de mare detaliu a acoperit întreaga suprafață disponibilă a sitului, circa 2.000 mp. Menționăm nu au fost efectuate măsurători geofizice în zona suprafețelor cu săpături arheologice.

Se poate constata că periferia zonei cercetate, care coincide cu periferia sitului, este ocupată de două șiruri paralele, unul exterior și altul interior de anomalii pozitive cu amplitudinea de câteva zeci de nanotesla. Șirul exterior este un efect de relief, el urmărind limita micului platou pe care se află situl, în timp ce zonele anormale paralele cu acesta și aflate imediat spre interior (mai ales în partea de nord și

în cea de sud a sitului) sunt generate de prezența unor cantități mari de argilă arsă, reprezentând probabil locuințele cucuteniene de sub val, precum și de lipitură locuințelor mai recente, din perioada culturii Wietenberg.

În partea centrală a zonei cercetate apar mai multe anomalii izolate, reprezentând probabil vetre și cuptoare, respectiv gropi conținând mai multă sau mai puțină ceramică. Apar în această zonă centrală și anomalii ce se întind pe distanțe ceva mai mari, de ordinul zecilor de metri, care sugerează existența unor construcții interioare cu lungime mai mare. Atrag de asemenea atenția câteva anomalii de minim care nu se cuplează cu maxime la sud de ele (anomaliile magnetometrice în emisfera nordică sunt dipolare, cu un maxim spre sud și un minim spre nord), ci reprezintă efectul unor materiale cu susceptibilitate magnetică mult mai mică decât a solului, probabil acumulări de suprafață ale unor blocuri mai mari sau mai mici de calcare, roca din care este constituit fundamentul zonei?

Campania 2004 (Pl.V/7, 8)

În urma acestei campanii de săpături arheologice la Păuleni Ciuc - Ciomortan, s-a observat faptul există mai multe nivele de locuire din perioada culturii Cucuteni-Ariușd, Faza A. Acestea sunt definite după cum urmează:

Nivel eneolitic Păuleni I, este corespunzător fazei Cucuteni-Ariușd A1, definit prin ceramica neagră bine lustruită, de certă origine sudică, cunoscută pe spații întinse din Transilvania, la Tg. Mureș, Bod, Ariușd, Ciucsângiorgiu și Olteni, acestui nivel îi aparține Cmp. 17. Există și un nivel intermediar denumit Păuleni I-II, care nu este foarte clar definit, complexele descoperite: Cmp. 18 și Cmp. 19, sunt în curs de cercetare, din câte s-a observat materialul arheologic corespunde unei etape timpurii (Pl.V/3-6).

Nivel eneolitic Păuleni II este corespunzător fazei Cucuteni-Ariușd A2 din Moldova. Ceramica uzuală este decorată cu barbotină organizată. Ceramica semifină și fină este pictată, canelată sau incizată cu variate motive care permit o încadrare etnoculturală strâns legată de evoluția din spațiul est carpatic. Acestui nivel îi aparțin complexele: Loc. 5, Loc. 5A și Loc. 21.

Nivel eneolitic Păuleni III, este un proces de retardare local, în care ceramica pictată dispare, iar unele categorii din ceramica neagră se mențin. Acestui nivel îi aparțin complexele: Loc. 4, Loc. 6, Loc. 11, Loc. 12 și Loc. 16³.

Campania 2005

În această campanie s-a demontat podeaua locuinţelor Loc. 5 şi Loc. 5A şi au fost cercetate parţial alte două complexe:

Cmp. 22, descoperit în c. D/8, în partea sud-estică a Loc. 5, încăperea B. Este reprezentat de o aglomerare de formă ovală de 1,2 x 0,8 m, formată din fragmente ceramice, un fragment de statueta antropomorfă din lut ars, pietre neprelucrate, fragmente de râşniţe şi resturi de oase de animale (Pl.X/7,8).

Cmp. 23, surprins în c. A-B/9-10, formă rectangulară cu colţurile rotunjite, dimensiunea de 2,2 x 2,8 m, orientat pe direcţia nord-vest/sud-est. Este groapa unui "bordei" adâncită până la 0,8 m în roca naturală a dâmbului. Bordeiul a fost distrus în momentul ridicării peretelui constituit din pământ pietros de culoare galben-verzuie, comun celor două locuinţe (Loc. 5 şi Loc. 5A). Complexul este în curs de cercetare. Materialul ceramic descoperit în umplutura sa indică faptul că aparţine primei etape de locuire a aşezării de către purtătorii culturii Cucuteni-Ariuşd.

După cercetarea podelei suspendate a Loc. 5 încăperea A, sub aceasta au fost surprinse resturile unor vetre de foc ce datează din prima fază de locuire a aşezării de către purtătorii culturii Cucuteni-Ariuşd (Pl.VIII/7; Pl.X/3, 6).

Complexe eneolitice:

Nivelul eneolitic Păuleni III

Loc. 16. Sub valul de apărare al aşezării din epoca bronzului, în c. C-D/11-13, au fost descoperite urmele unei locuinţe (Loc. 16). Locuinţa se prezenta ca o aglomerare de formă aproximativ rectangulară (4,5 x 4 m), de pietre neprelucrate, fragmente de lipitură arsă, fragmente de lemn carbonizat şi fragmente ceramice de tip Cucuteni-Ariuşd (Pl.II/7,8). În mijlocul complexului se afla o vatră de foc, puternic afectată. Ea a fost amenajată pe un pavaj de pietre şi avea forma circulară (1,6 m). În partea sa de est vatra a fost perforată de doi pari (Pl.III/1,2).

Vatra a fost construită ca şi în cazul Loc. 4, printr-o adâncire în nivelul eneolitic, reprezentat aici de dărâmurile Loc. 5, încăperile A şi B. S-a păstrat puţin din partea superioară a vetrei reprezentată de lutuiala fină. Pavajul în schimb a fost consistent, având o grosime de peste 0,2-0,3 m, fiind compus din pietre plate, desprinse probabil din stânca locală. Vatra a fost distrusă deoarece pietrele ce făceau parte din pavaj au fost surprinse unele înclinate iar

altele pe verticală. O parte din lutuiala fină a vetrei a fost găsită cu faţa în jos (Pl.III/5-8). La nord de vatră a fost descoperită o masă-altar.

Nivelul eneolitic Păuleni II

Loc. 5. Formă rectangulară, avea dimensiunile de circa 12 x 4 m, fiind orientată pe direcţia nord-vest - sud-est.

În anul 2000, în zona de nord a aşezării a fost descoperită şi cercetată doar partea superioară a locuinţei observându-se faptul că dărâmurile pereţilor prăbuşiţi erau puternic arse⁴.

Dărâmurile pereţilor sunt slab reprezentate în comparaţie cu dărâmurile podelei, acestea au fost afectate în bună parte de nivelările prilejuite de construirea Loc. 4, precum şi de ridicarea valului ce fortifica aşezarea în epoca bronzului. Trebuie să precizăm că resturile de la pereţi nu formează o structură de perete de lut, sunt doar resturile unor lipituri, poate umpleau spaţiu dintre bârne şi nuiiele, nu sunt o împletitură propriu-zisă, neavând nici urme de lipituri succesive cum se observă la podea. În campania din anul 2004, locuinţa a fost dezvelită şi cercetată pe întreaga suprafaţă. Ea a fost compartimentată în două încăperi: încăperea A şi încăperea B. (Pl. XIV).

Compartimentarea era necesară şi din cauza diferenţei de nivel determinate de panta terenului. De altfel, şi prăbuşirea podelei din încăperea A, la marginea dinspre încăperea B, era mai puţin accentuată decât spre capătul de nord. (Pl.VI/1-4, 8). Cercetarea încăperii B a fost efectuată într-o primă fază doar la nivelul superior al podelei. Aceasta era suspendată în zona nord-vestică de lângă peretele nears construit din lut galben bătătorit. Dărâmurile au căzut la o adâncime de circa 60-80 cm, foarte probabil din cauza unei bârne longitudinale care a ars mai repede, foarte clar observându-se locul de unde au căzut, o parte dintre ele rămânând în zona îmbinării cu peretele. (Pl.VIII/1). În a doua fază a cercetării podeaua a fost demontată. (Pl.VIII/2-6, 8).

Suprafaţa superioară a podelei este dreaptă, dar majoritatea dintre bucăţile de lipitură prezintă pe faţa inferioară (aceea de pe sol) amprente de bârne groase, cu secţiune rectangulară şi semicirculară. Podeaua din încăperea A a fost suspendată, iar în încăperea B a fost amenajată direct pe sol. Tot astfel, spre colţul de NE, unde podeaua avea cea mai mare înălţime, dărâmurile podelei sunt mai pronunţate. Stratul de lipitură s-a rupt, s-a răsturnat şi s-a amestecat cu vase ceramice (Pl.VII/1-

8) sau cu resturile peretilor din a căror structură s-au păstrat unele fragmente de chirpici. Uneori, după crăpăturile podelei suspendate, se poate observa direcția și lățimea stâlpilor de susținere a structurii de lemn. Denivelările semnalate în jumătatea de sud a locuinței nu depășesc 10 cm, în timp ce spre sud și est sunt mai accentuate.

Toate bucățile de lipitură cercetate până acum nu conțin amprente de substanțe organice vizibile, în schimb conțin mici fragmente de pietriș din stâncă locală.

La peretele Loc. 5, se folosește argilă cu nisip și pietricele (cuartit), spre deosebire de structura podelei suspendate care are un conținut mai pietros.

De-a lungul peretelui se observă grupări de pietre în diferite poziții (unele mai joase, altele mai înalte), situate către exteriorul peretelui, mai exact între stâlp și urmele de perete căzut. Cantitatea de chirpici arată că este vorba de o tencuială care nu depășește 20-30 cm, deasupra nivelului podelei. Lățimea peretelui despicat din exterior cu structură de pari și nișele era de circa 20-30 cm. Spre capătul de est al bânelor pare să fi fost amenajat un prag din pietriș cu argilă de culoare verzuie, lat de circa 20-25 cm, asemănător cu cel din Încăperea B.

Uneori pe aceeași urmă de lipitură se pot distinge foarte clar câte două sau trei bârne alăturate (Pl.VI/6,7; Pl.IX/1-8). Bârnelor cu secțiunea rectangulară sunt mai numeroase, uneori spațiul care a rămas liber între două bârne a fost completat cu un par mai subțire (Pl.VI/5).

După ce dărâmăturile podelei au fost demontate, sub acestea s-au delimitat foarte bine zonele Loc.5, încăperea B și Loc. 5A. Concomitent au fost delimitate și gropile de stâlpi ce făceau parte din structura acoperișului și a peretilor locuințelor (Pl.X/1,2,4,5). Acestea vor fi cercetate în campania viitoare (Pl.XV).

Loc. 5A. A fost descoperită în c. A-B/7-9 și A/10 (Pl.XI/1, 2), cercetată în mai multe campanii arheologice și fiind dezvelită doar pe 1/3 în zona cercetată⁵. Ea are forma probabil rectangulară cu dimensiunile 6,5 x 3,5 m (o parte din locuință depășește suprafața secțiunii cercetate). Locuința este orientată pe direcția Locuinței 5, peretele nord-estic fiind comun.

Podeaua a fost parțial suspendată în zona peretelui nord-estic și a fost construită pe o structură de bârne groase, ce se sprijineau cu capul pe perete. Arderea bânelor a determinat și arderea podelei și a peretelui de sprijin. În

timpul arderii bânelor, podeaua s-a prăbușit (Pl.XI/3,4).

Bucățile de lipitură ale podelei în zona sudică sunt bine arse (Pl.XI/5,6). Au suprafața superioară dreaptă, dar majoritatea dintre ele prezintă pe fața inferioară amprente de bârne groase cu secțiune rectangulară. În zona centrală a locuinței lipitura podelei nu s-a păstrat, în schimb aici au fost descoperite fragmente ceramice care au pătruns printre spațiile libere (Pl.XI/7). La amenajarea podelei au fost utilizate bârne rectangulare ce au fost surprinse pe lungimea de 0,8 m, lățimea cuprinsă între 0,2-0,3 m și grosimea de 0,15-0,2 m (Pl.XI/8). Bârnelor au fost așezate paralele unele lângă celelalte, perpendicular pe laturile lungi ale locuinței. Peste acestea a fost amenajată podeaua de argilă în amestec cu pietricele și resturi vegetale, care ulterior a fost bine netezită. Bârnelor au fost așezate pe sol, după ce în prealabil s-a făcut o nivelare a terenului.

Nu excludem posibilitatea ca această locuință să reprezinte practic o altă încăperea a Loc. 5.

Loc. 21. A fost descoperită în c. A-B/11-14 și este afectată în partea superioară de dărâmăturile peretilor și de amenajarea podelei Loc. 5 (Pl.XII/1-5). Locuința are forma rectangulară colțurile fiind ușor rotunjite, dimensiunile de 3,8-4 x 2,5-3 m, și fiind orientată pe direcția nord-vest/sud-est.

Podeaua este formată din pietriș local tasat, prezentând urmele unor refaceri (Pl.XII/7,8).

Peretii au fost săpați în pământul pietros local, nelocuit și au fost lăsați cu două trei straturi de lipitură. Peretele era construit cu resturi organice și paie, care au ars lăsând un pigment alburiu (Pl.XII/6; Pl.XIII/2). În partea dinspre suprafața pământului lipiturile sunt mai groase. Din loc în loc peretele de sud a fost tăiat de gropile de cârțiță. Peretele de sud este bine păstrat cu înălțimea cuprinsă între 25-38 cm. Colțul de sud-est a fost distrus, dar în vecinătatea lui s-a mai păstrat una dintre lipiturile groase rezultate probabil în urma unor reparații din acel colț. Lângă peretele sudic a fost surprins un vas de tip suport aflat *in situ* (Pl.XIII/4,6).

Latura de est a locuinței este prost păstrată. Lipitura are între 2 și 6 cm, făcând perete comun cu podeaua, deoarece la lăsați s-au adăugat circa 3 cm de lut peste podea. Reparațiile au făcut ca unghiul bordeiului să fie rotunjit spre fund. Bordeiul a fost perforat de

gropi de cârțiță și de animale mai mari care au deranjat chirpiciul.

În zona gropii din colțul nord-estic se constată o puternică tasare. În groapă au căzut fragmente de pereți cu amprente de nuiiele foarte scunzi, similari celor de pe marginea locuinței 5 (Pl.XIII/1, 7).

Acoperișul a fost construit cu materie organică deoarece, sub dărâmaturi, s-au găsit resturi de arsură.

În partea de nord-est a locuinței a fost descoperită o groapă de provizii, denumită Groapa A (Pl.XIII/3). Aceasta a fost săpată în stânca locală. Are gura circulară cu diametrul de 0,8 m și adâncimea de 0,6-0,8 m de la nivelul podelei. În groapă a fost depus un vas de provizii ce avea în interiorul său, pe fund, o cantitate mare de lut galben în amestec cu pietriș (Pl.XIII/5). În gura gropii s-au descoperit vase păstrate fragmentar și unul păstrat integral - un castron.

În umplutura bordeiului, deasupra obiectelor de pe podea a fost preparată o structură de bârne cu două trei urme de reparații. Structura sa avea mai multă argilă în compoziție decât podeaua de la Loc. 5 și 5A, motiv pentru care s-a crezut că este vorba de peretele dinspre profil al contextului. În urma curățirii profilului în campania din 2005 s-a putut observa că nu este vorba de un perete ars în picioare și împins spre Loc. 5. Reanalizând structura, compoziția, dispunerea bânelor presupunem că este vorba de o locuință cu etaj, cu partea inferioară îngropată puțin în pământ, mai sus foarte clar descrisă. Mai mult, pe această podea a fost descoperit un vas întregibil decorat cu benzi de incizii paralele făcute cu piaptănul și alte câteva obiecte. Unele gropi de stâlp de mari dimensiuni aflate spre Loc. 5A aparțin structurii de sud a acestui complex. O mare groapă, foarte adâncă, în profil, aflată în prelungirea secțiunii lui Z. Szekely ține de structura din spre pantă aproape de colțul de NE al acestui complex. A mai rămas o porțiune din complex sub profil care ne va permite a clarifica unele detalii.

Vom încerca în campaniile viitoare să clarificăm aceste probleme, mai ales că nu toate gropile au putut fi cercetate, ele fiind sub peretele dintre Loc. 5 și Loc. 5A.

Inventarul Loc. 21 este compus din fragmente de vase ceramice, un suport ceramic, două fragmente de topoare din piatră și inventarul gropii de provizii (vasul de provizii, un castron și fragmente de la alte 2 castroane)

(Pl.XIII/8).

În ceea ce privește locuințele din acest nivel, corespunzător fazei Cucuteni-Ariuşd A2, se poate observa că ridicarea Loc. 5 a avut loc la scurt timp după ce Loc. 21 a fost incendiată.

Nivelul eneolitic Păuleni I

Cmp. 17 (Pl.V/1) A fost descoperit în c. C-D/11-13 pe suprafața de 5 x 2,5-3 m în partea de est a Loc. 5. Umplutura este formată din pământ afânat cu multă cenușă în compoziție, în care apar materiale arheologice aparținând culturii Cucuteni-Ariuşd. Ceramica neagră lustruită din faza timpurie a culturii este caracteristică acestui complex. Pe lângă acestea a fost descoperită o cantitate mare de resturi de oase animaliere, coarne de căprior, lemn carbonizat și obiecte din cupru. Nivelul acesta a fost evidențiat foarte bine și în profilul estic al S. I (Pl.V/2).

Din păcate, complexul a fost surprins pe o suprafață restrânsă, o mare parte din el intră sub Loc. 5 și sub valul de apărare în porțiunea încă necercetată. În această fază a cercetărilor nu cunoaștem date privind forma sa. În urma campaniei de săpături din anul 2004, s-a observat că Loc. 5 se suprapune acestui nivel, iar materialul arheologic descoperit în cele două complexe este diferit din punct de vedere stilistic. În perimetrul său au fost descoperite mai multe vetre de foc amenajate direct pe nivelul de călcare.

Cultura materială

Inventarul locuințelor este reprezentat de vase ceramice întregi sau păstrate fragmentar lucrate din toate categoriile ceramice (fină, reprezintă 14% - nisip fin; semifină, reprezintă 50% - nisip și cioburi pisate mărunț; grosieră, reprezintă 36% - cioburi pisate, pietricele), obiecte din lut ars, cupru, piatră, os și corn.

În Baza de Date Păuleni Ciuc - Ciomortan sunt introduse peste 7000 de înregistrări de fragmente ceramice ce provin din complexe arheologice. Descrierea materialelor ceramice s-a făcut după fișe-tip, pe baza unor cataloage de forme variante de buze, variante de funduri, umeri și cataloage de ornamente. S-au folosit tezaure de termeni pentru tehnica de ornamentare și tipurile de forme, factură, amestec, tratarea suprafeței sau tipul arderii, culoarea și categoria ceramicii⁶.

Structura bazelor de date este proiectată în sistemul BAZARH, aplicat la Cluj Napoca, la secția de preistorie (din anul 1984). Proiectele

experimentale au fost realizate de Z. Kalmar și C. Tăranu, lansate de Gheorghe Lazarovici, Z. Maxim, Al. Corbu și susținute în cadrul Laboratorului de Cercetări Interdisciplinare de la Cluj. Gestionarea bazelor de date este realizată printr-un sistem mai larg, *ZEUS*, realizat de Lucian Târcea și coordonat de Gheorghe Lazarovici și Zoia Maxim, pe baza unor studii de algoritmi elaborați la Cluj Napoca. Asemenea baze pot fi gestionate sub sistemul de baze de date *PARADOX*, cu programul *ZEUS* sau programe de clasificări gen *APL*, *ARHEOAPL*. Au fost create programe ce lucrează sub sistemul *Windows* (*APL WIN* și *ZEUS 2*)⁷.

Deoarece încărcarea bazelor nu este încheiată, deoarece se sapă pe diferite nivele iar procesul de restaurare necesită timp de selectare nu considerăm necesar a prezenta rezultate statistice detaliate deocamdată. Unele referiri au fost amintite pe primele loturi și mai recent⁸.

Repertoriul ceramicii lucrată din pastă fină este alcătuită din vase mici, mijlocii și mari, cu pereții foarte subțiri, sonori la lovire. Din această categorie fac parte paharele, cupele, oale cu corpul sferic, polonicele, străchinile și castroanele.

Ceramica de uz comun cuprinde o gamă largă de recipiente, în special vasele mari de provizii, vasele-suport, fructiere, oale bitronconice, tronconice, străchini, castroane, capace, etc. Recipientele mari sunt prevăzute cu toate de diferite forme și butoni aplicați.

Stilul decorativ este asociat cu formele și categoriile ceramice. În proporție restrânsă sunt întâlnite ornamentele incizate, canelate, alveolare, aplicate, barbotinate și apoi cele pictate. Ceramica uzuală este netezită sau bine netezită, în general arsă oxidant, culorile dominante fiind brun, cărămiziu, gălbui și roșcat dar este rareori ornamentată.

Lotul ceramicii pictate descoperite la Păuleni Ciuc - Ciomortan în locuințele cercetate este modest. Materialul ceramic pictat nu depășește 5% din numărul înregistrărilor în baza de date. Pictura este realizată pe fond negru, roșu sau roșcat fiind aplicată cu pensula, utilizându-se culorile albă, brună (neagră) și roșie.

Pictura cu alb pe fond negru este reprezentată de un număr restrâns de fragmente ceramice (Pl.XXV/1-5; Pl.XXIX/1-4) și a fost realizată doar pe ceramica fină.

Motivul pictat bicrom și tricrom sunt întâl-

nite pe toate categoriile ceramice. Acestea sunt formate din bandă lată de culoare albă, mărginită de o linie îngustă de culoare brună sau brun-negricioasă pe fondul cărămiziu sau roșu al vasului. Principalele tipuri de ornamente sunt reprezentate de benzi unghiulare și semicercuri concentrice (Pl.XXVI/1, 3-5) și rareori din benzi formate din linii înguste (Pl.XXVI/2). O categorie aparte este reprezentată de fragmentele cozilor de polonic, care sunt pictate pe toată suprafața, cu bandă lată albă mărginită de linii înguste de culoare brună pe fondul roșu-cărămiziu (Pl.XXI/1,2,5,8).

Barbotina (întălnită pe 6% din totalul înregistrărilor în baza de date) este aplicată pe vasele ceramice din categoria grosieră (în special pe vase mari de provizii), modelate din lut în amestec cu pietricele și cioburi pisate. Este dispusă orizontal, vertical sau oblic pe corpul vaselor, uneori fiind pictată cu fond roșu.

Plastica antropomorfă reprezintă un capitol esențial în cadrul culturii Cucuteni-Ariuşd. La Păuleni Ciuc au fost descoperite circa 80 de piese (întregi sau fragmente) ale unor statuete și figurine feminine. Majoritatea sunt lucrate din lut în amestec cu cioburi pisate, bine netezite și arse oxidant. Au fost descoperite și două piese lucrate din os, un idol lucrat dintr-o falangă și o amuletă de tip *en violon*, lucrată dintr-un os.

Statuetele sunt ornamentate în general cu linii incizate. Aceste incizii delimitează în cele mai multe cazuri părțile corpului (picioarele, fesele, corpul de picioare, sexul) sau rareori pe toată suprafața piesei și formează motive geometrice (triunghiuri, romburi, etc.). Uneori sânii, ombilicul, genunchiul și glezna sunt reprezentate de mici proeminente conice aplicate sau ciupite din pasta piesei. Statuetele au fost bine netezite, uneori chiar lustruite și pe 2-3 fragmente se observă urme de pictură.

De o valoare artistică excepțională sunt cele două statuete feminine de dimensiuni mari, de peste 25 cm, descoperite în interiorul unei locuințe, una pe podea chiar lângă perete (Pl.XXIV/2) iar a doua a căzut printre crăpăturile podelei, sub aceasta (Pl.XXIV/1). Acestea redau sensibilitatea și rafinamentul feminin prin suplețea corpului, poziția orantă, arcuirea brațelor spre spate, forma picioarelor, evidențierea trăsăturilor sexuale și calitatea suprafețelor lustruite. Astfel de piese sunt extrem de rare în arealul transilvănean al culturii Cucuteni-Ariuşd și chiar al întregii culturi.

Plastica zoomorfă este redusă la număr în comparație cu reprezentările antropomorfe, și

reprezintă de obicei mamifere domestice sau sălbatice (bovine, ovine, etc), majoritatea păstrându-se fragmentar.

Faptul că majoritatea pieselor antropomorfe şi zoomorfe se păstrează fragmentar nu se datorează întâmplării, ci specificului unor practici magico-religioase, caracteristice purtătorilor culturii Cucuteni. Este, astfel, posibil şi verosimil ca după oficierea unor ritualuri, figurinele antropomorfe modelate special pentru a fi folosite în cadrul ritualurilor, să nu mai fie considerate a deţine un rol magic, ele putând fi "aruncate"⁹.

În eneoliticul de tip Cucuteni-Tripolie, unde sunt cunoscute mii de statuete feminine, diferenţierile dintre starea de obezitate şi cea de graviditate au fost foarte bine evidenţiate, deşi marea majoritate a plasticii prezintă femeia în deplinătatea frumuseţii sale fizice¹⁰.

Caracteristică pentru plastica fazei Cucuteni A este prezenţa pandativelor-amulete în formă de cutie de vioară, cunoscute sub numele de idoli *en violon* sau idoli plăţi de tip troian. Modelaţi sau decupaţi din piatră, os, metal (aur, argint, cupru), pandativele *en violon* cunosc o varietate de forme şi par să se bucure de popularitate în special în faza Cucuteni A¹¹.

O astfel de piesă a fost descoperită în Loc. 5 şi la Păuleni Ciuc. Piesa a fost lucrată din os şi poate fi atribuită categoriei idolilor plăţi de tipul - b)amuletă, după dr. Dan Monah¹². Amuleta are corpul oval, braţele reprezentate prin două mici triunghiuri iar gâtul face corp comun cu capul. În zona ochilor s-a păstrat o perforaţie (probabil erau două) ce puteau fi utilizate şi pentru prindere (Pl.XVIII/19; Pl.XXX/2). Amuleta păstrează lustru datorat utilizării îndelungate şi a fost abandonată probabil în momentul distrugerii în partea sa superioară. Prin caracteristicile sale reprezintă un unicat în cadrul culturii Cucuteni-Ariuşd din Transilvania.

Idoli plăţi de tip *en violon* au fost descoperiţi în Moldova, la Hăbăşeşti¹³; Truşeşti¹⁴; Scânteia¹⁵; Poduri¹⁶; Cucuteni¹⁷; Drăguşeni¹⁸, şi în Republica Moldova, la Cărbuna¹⁹ - au strânse analogii în Mediterana orientală, Ciclade şi în Anatolia vestică, la Troia²⁰.

Din lut ars au fost realizate diferite obiecte în miniatură (pahare, discuri, conuri, mosorele) dar şi piese mai mari (fusaiole, pahare patruleter, rondele, mosoare, pintandere) o categorie aparte fiind reprezentată de fragmentele unor altăraşe sau mese-altar.

Dintre acestea, unul este păstrat aproape

integral şi este lucrat din lut în amestec cu nisip fin, suprafeţele bine netezite şi modelat din două părţi: masa cu patru picioare unite între ele şi cupa de formă conică, interiorul piesei fiind gol. Altăraşul (Pl.XX/4; Pl.XXX/1) a fost descoperit lângă o vatră de foc, fiind utilizat probabil la anumite practici magico-religioase. Prin aspectul artistic, piesa este extrem de rară în cadrul culturii Cucuteni-Ariuşd.

Semnalăm faptul că asemenea piese apar în neoliticul timpuriu prin descoperirile de la Gura Baciului. Altărasele de cult erau folosite: pentru iluminatul curent, aşa cum sugera J. Nandriş; pentru iluminatul cultic; arderea grăsimilor, a ofrandelor; fie pentru păstrarea focului²¹.

În locuinţele cercetate au fost descoperite alte 8 fragmente ale unor mese în miniatură de dimensiuni mai mari: 2 picioare rupte la bază dar cu o parte din masă păstrată în partea superioară; 5 fragmente de picioare păstrate separat; 1 fragment din partea superioară a unei măsuţe de formă probabil rectangulară, ce era prevăzută în partea superioară cu o proeminenţă perforată la mijloc.

Piese au fost modelate din lut în amestec cu nisip şi cioburi pisate, cu suprafeţele bine netezite, arse oxidant. Picioarele erau dispuse în colţul mesei, aveau forma conică cu talpa dreaptă, iar spre zona îmbinării de masă acestea erau triunghiulare în secţiune cu colţurile rotunjite. Un picior (Pl.XX/1) păstrează urme de pictură cu bandă lată dispusă geometric, de culoare albă mărginită de bandă îngustă de culoare brună, pe fondul cărămiziu al piesei. Tot pe acest picior, pe partea dinspre interiorul piesei, se observă urme verticale realizate cu degetul.

Utilajul litic descoperit la Păuleni Ciuc, silexul, a fost întrebuinţat în procentaj de până 80-90%, fiind urmat de gresii, andezite, corneene şi obsidian. Silexul a fost preferat la confecţionarea armelor şi uneltelor de diferite tipuri: lame, gratoare, vârfurile de săgeţi, străpungătoarele, etc, principala tehnică de fiind retuşarea. Din andezite erau confecţionate răşniţele şi pisătoarele (frecătoarele), acestea fiind de diferite tipuri şi mărimi. Gresile erau întrebuinţate la ascuţirea uneltelor şi şlefuirea lor, pe unele piese observându-se urme de frecare.

Funcţional, lamele se utilizau în maniere diverse. Lamele retuşate, înmănuşate fireşte, au fost întrebuinţate în calitate de cuţite pentru tăiat carnea, pentru desprins carnea de piele de

pe carcasele animalelor sacrificate și vâdate. Lamele masive au folosit la prelucrarea lemnului, pentru cojit, iar cele trunchiate erau utilizate ca inserții de seceri și cuțite. Gratoarele au fost întrebuințate pentru răzuitul oaselor, lemnului și pieilor. Vârfurile de săgeată au fost utilizate fără nici o îndoială, ca arme pentru vânătoare sau în conflictele intertribale²².

Din os și corn au fost confecționate atât podoabe (mărgelile, amulete, etc) cât și diferite tipuri de unelte (străpungătoare, împungătoare, ace, spatule, plantatoare și săpăligi) și alte piese a căror întrebuințare nu o putem preciza cu exactitate.

Piesele de cupru descoperite sunt numeroase în comparație cu alte situri aparținând acestei culturi²³. În ultimele două campanii au fost descoperite alte 3 piese (2 străpungătoare și o sârmă curbă ?), numărul total fiind de 10 piese. Probabil cuprul se exploata în minele din jurul localității Bălan, ce se află la circa 30 km nord de așezare²⁴. Primele piese din cupru apar de timpuriu în Orient, ele se răspândesc apoi și pe teritoriul european în Bosnia și Bulgaria și, începând cu faza târzie a culturii Starcevo-Criș, și pe teritoriul României²⁵.

În continuare vom prezenta materialul arheologic reprezentativ descoperit în complexele cercetate:

Loc. 5; Ceramică:

Oală - fragment (Pl.XXVII/6) modelată din lut în amestec cu nisip fin și cioburi pisate. Are gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, gâtul abia sesizabil, partea superioară a corpului de formă cilindrică iar partea inferioară este tronconică (baza este ruptă din vechime). Suprafața exterioară a fost bine netezită și pregătită pentru pictare. A fost pictată cu motive geometrice unghiulare și arcuite, formate din linii subțiri de culoare albă. În zona diametrului maxim este ornamentată cu alveole circulare. Arderea reductantă. Hpăstrată: 175 mm; Dg: 180 mm; GRperete: 5 mm; Nr. Inv. 4947.

Oală cu corpul globular - fragment (Pl. XXVII/5) modelată din lut în amestec cioburi pisate. Are gura ușor evazată cu marginea buzei rotunjită, gâtul tronconic și corpul globular (baza este ruptă din vechime). Vasul a fost bine netezit și pictat pe exteriorul buzei cu cercuri și semicercuri de culoare albă, pe gât cu spirale culcate (capetele spiralei au mai multe terminații) despărțite de câte un cerc care are în centru câte un punct tot de culoare albă. Pe corp este prevăzut cu caneluri late orizontale,

marginile acestora fiind pictate cu alb și întrerupte de câte o alveolă circulară. Pictura cu alb a fost realizată pe fondul roșu al vasului. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 155 mm; Dg: 220 mm; GRperete: 7 mm; Nr. Inv. 4939.

Oală - fragment (Pl.XXVII/7) modelată din lut în amestec cu nisip fin și cioburi pisate. Are gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, gâtul abia sesizabil, partea superioară a corpului de formă cilindrică iar partea inferioară este tronconică (baza este ruptă din vechime). Suprafața exterioară a fost bine netezită și pregătită pentru pictare. A fost pictat pe exteriorul buzei cu motive semicirculare formate din bandă lată de culoare albă iar în partea superioară a corpului cu motive geometrice unghiulare și arcuite, formate din linii subțiri de culoare albă. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 145 mm; Dg: 260 mm; GRperete: 5 mm; Nr. Inv. 5724.

Vas de provizii - fragment (Pl.XXVII/11) modelat din lut în amestec cu nisip fin, cioburi pisate și pietricele. Gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, gâtul tronconic și partea superioară a corpului sferică. A fost bine netezit iar pe corp a fost ornamentat cu caneluri late dispuse orizontal și întrerupte de proeminente mici de formă tronconică. Marginea canelurilor este pictată cu alb și este întreruptă de alveole circulare. Pe gât este pictat cu motive formate din spirale culcate și din când în când arcuri de cerc care unesc laturile acestora. Pictura cu alb s-a realizat pe fondul roșatic al vasului. Pe exteriorul buzei este prevăzut cu alveole circulare dispuse simetric iar suprafața lor este pictată cu alb. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 160 mm; Dg: 260 mm; GRperete: 12 mm; Nr. Inv. 11514.

Castron (Pl.XXVII/8) modelat din lut în amestec cu nisip fin, cioburi pisate și pietricele. Gura ușor invazată cu marginea buzei rotunjită, corpul tronconic și baza plată. Este bine netezit și prevăzut în zona diametrului maxim cu o toartă aplicată, de formă semicirculară ce este perforată la mijloc. Pe exteriorul buzei a fost pictat cu motive semicirculare realizate cu bandă de culoare albă. Arderea oxidantă. H: 166 mm; Dg: 245 mm; GRperete: 7 mm; Nr. inv. 8893.

Castron (Pl.XXVII/9), modelat din lut în amestec cu nisip fin, cioburi pisate și pietricele. Gura ușor invazată cu marginea buzei rotunjită, corpul tronconic, spre fundul ușor concav. Pe exterior în zona diametrului maxim are o toartă de formă semicirculară, prevăzută cu o perforație dispusă orizontal. Interiorul vasului

şi partea superioară a corpului sunt bine netezite, în timp ce partea inferioară a corpului şi baza sunt slab netezite. Arderea oxidantă. Vasul a fost descoperit în situ şi este deformat în urma arderii secundare. H: 145 mm; Dg: 230 mm; Db: 80 mm; GRperete: 8 mm; Dmax: 252 mm; Ad. - 2,45 m; Nr. Inv. 11349.

Pahar (Pl.XXV/6; Pl.XXIX/7), modelat din lut în amestec cu nisip fin. Gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, partea superioară a corpului este cilindrică iar partea inferioară tronconică, fundul plat (în interiorul vasului are fundul sferic). A fost bine netezit pe exterior şi în interior apoi pictat cu fond brun-roşiatic. Pe exterior (în partea superioară a corpului) este pictat cu motive geometrice, formate din linii subţiri de culoare albă cu lăţimea de cca. 3-4 mm, ce pornesc din buză şi se opresc în zona diametrului maxim, într-o linie albă dispusă orizontal. Aceste linii albe sunt dispuse oblic şi au aspectul unor triunghiuri neregulate (formate din două sau mai multe linii), dispuse cu vârful în jos (11 triunghiuri în total). Pictura a fost realizată cu o pensulă fină. H: 97 mm; Dg: 95 mm; Db: 30 mm; Dmax: 100 mm; GRperete: 5 mm; Ad. - 3,2 m; Nr. Inv. 11335.

Pahar (Pl.XXV/8; Pl.XXIX/8) modelat din lut în amestec cu nisip fin. Partea superioară a este ruptă din vechime, gâtul abia sesizabil, corpul sferic şi fundul plat. În zona diametrului maxim este prevăzută cu o proeminenţă perforată orizontal la mijloc şi cu caneluri orizontale şi oblice. Paharul a fost bine netezit pe toate suprafeţele şi pregătit pentru pictare cu fond de culoare brun-roşiatică. Partea superioară a corpului este pictată cu motive geometrice, formate din linii unghiulare de culoare albă (groase de 3-4 mm) unite între ele de arcuri de cerc. Partea inferioară a corpului este pictată cu o linie albă cu grosimea de 10-14 mm. Hpăstrată: 111 mm; Db: 43 mm; Dmax: 120 mm; GRperete: 5 mm; Ad. - 3,3 m; Nr. Inv. 11513.

Pahar - fragment (Pl.XXIX/6) modelat din lut în amestec cu nisip fin. Gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, gâtul abia sesizabil şi corpul sferic. Recipientul este bine netezit şi pregătit pentru pictare. În zona diametrului maxim este prevăzută cu o toartă perforată orizontal la mijloc. Partea inferioară a corpului este ornamentată cu caneluri orizontale şi oblice întrerupte de alveole circulare. Este pictat cu bandă de culoare albă, cu grosimea de 10-12 mm. Exteriorul buzei este pictat cu semicercuri de culoare albă (cu lăţimea de 4-8 mm).

Partea superioară a corpului este pictată cu linii geometrice de culoare albă (late de cca. 2-4 mm), dispuse unghiular şi unite între ele. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 77 mm; Dg: 120 mm; GRperete: 5 mm; Ad. - 3,2 m; Nr. Inv. 11516.

Pahar - fragment (Pl.XXIX/5) modelat din lut în amestec cu nisip fin. Gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, gâtul abia sesizabil şi corpul sferic. Recipientul este bine netezit şi pregătit pentru pictare. Partea inferioară a corpului este ornamentată cu caneluri orizontale şi pictată cu o bandă orizontală de culoare albă. Exteriorul buzei este pictat cu bandă semicirculară de culoare albă. Partea superioară a corpului este pictată cu linii geometrice de culoare albă (late de 2-4 mm), dispuse unghiular şi unite între ele. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 80 mm; Dg: 80 mm; GRperete: 5 mm; Ad. - 3,2 m; Nr. Inv. 11516_a.

Pahar - fragment (Pl.XXV/10) modelat din lut în amestec cu nisip fin. Gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, partea superioară a corpului este cilindrică. A fost bine netezit pe exterior şi în interior, iar pe toate suprafeţele a fost pictat cu fond brun-roşiatic. Pe exteriorul buzei şi pe corp este pictat cu motive geometrice formate din linii subţiri de culoare albă de cca. 3-4 mm. Aceste linii simple sau duble sunt dispuse oblic iar la jumătatea lor sunt pictate alte linii dispuse în sens invers. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 80 mm; Dg: 100 mm; GRperete: 5 mm; Nr. Inv. 11523.

Cupă (Pl.XXV/11) modelat din lut în amestec cu nisip, pietricele şi cioburi pisate. Gura evazată cu marginea buzei rotunjită, corpul sferic şi baza plată prevăzută cu treaptă. Pe corp în zona diametrului maxim este prevăzută cu o toartă perforată transversal la mijloc. Suprafaţa exterioră este bine netezită, pe corp fiind ornamentat cu două cercuri incizate unite între ele. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 115 mm; Dg: 135 mm; Db: 50 mm; GRperete: 6 mm; Ad. - 2,5 m; Nr. Inv. 11289.

Cană - fragment (Pl.XXV/12) modelată din lut în amestec cu nisip şi cioburi pisate. Gura evazată cu marginea buzei rotunjită, corpul tronconic şi baza plată. Sub buză este prevăzută cu o proeminenţă conică, perforată orizontal la mijloc. Este bine netezită şi lustruită în spaţiile rămase nepictate. Este pictată cu motive semicirculare formate din bandă lată de culoare albă (grosimea cuprinsă între 12 - 20 mm). Arderea oxidantă. H: 50 mm; Dg: 120 mm; Db: 40 mm; GRperete: 6 mm; Ad. - 2,6 m; Nr. Inv.

11586.

Strachină - fragment (Pl.XXV/13) modelată din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Gura puterniv evazată cu marginea buzei rotunjită, gâtul scurt marcat printr-o linie adâncită și corpul tronconic. Suprafețele au fost bine netezite și prezintă pe exterior urme de pictură cu alb și brun. Arderea reductantă. Hpăstrată: 73 mm; Dg: 220 mm; GRperete: 9 mm; Ad.- 2,6 m; Nr. Inv. 11598.

Cupă - (Pl.XXVII/2; Pl.XXIX/9) modelată din lut în amestec cu nisip fin. Gura ușor evazată cu marginea buzei rotunjite, gâtul abia sesizabil, corpul sferic și fundul plat (interiorul recipientului este de formă sferică). Suprafețele vasului sunt lustruite și pregătite pentru pictare cu fond brun-roșiatic. În zona diametrului maxim este prevăzută cu o proeminență perforată orizontal la mijloc. Exteriorul este pictat cu linii albe (cu grosimea de 2-4 mm), ce pornesc din buză și sunt dispuse oblic pe corp (aceste linii sunt simple sau duble). Din aceste linii - la jumătatea lor, pornesc alte linii (duble sau triple), dispuse oblic în sens invers către buza vasului și către partea inferioară a corpului. Motivele geometrice realizate au un aspect artistic deosebit. Arderea oxidantă. H: 165 mm; Dg: 160 mm; Db: 42 mm; Dmax: 177 mm; GRperete: 5 mm; Ad. - 3,1 m; Nr. Inv. 11353.

Oală cu corpul globular - (Pl.XXVII/3) modelată din lut în amestec cu nisip fin. Gura ușor invazată cu marginea buzei rotunjite, gâtul tronconic, corpul sferic și fundul plat. Pe partea superioară a corpului este prevăzută cu două proeminente dispuse simetric de formă conică și perforate vertical la mijloc. Suprafețele vasului sunt bine netezite și pictate cu fond roșiatic. Pe corp este ornamentat cu caneluri late dispuse orizontal. Arderea oxidantă. H: 183 mm; Dg: 102 mm; Db: 54 mm; Dmax: 185 mm; GRperete: 5 mm; Ad. - 2,7 m; Nr. Inv. 3384.

Oală - fragment (Pl.XXV/7; Pl.XXIX/4) modelată din lut în amestec cu nisip fin. Suprafețele vasului sunt lustruite și pregătite pentru pictare cu fond brun-roșiatic. Exteriorul este pictat cu linii albe (cu grosimea de 2-4 mm), dispuse oblic pe partea superioară a corpului (aceste linii sunt simple sau duble) și se opresc într-o linie orizontală situată pe partea inferioară a corpului. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 82 mm; GRperete: 8 mm; Ad. - 3 m; Nr. Inv. 11342

Oală cu corpul globular - (Pl.XXVII/10), modelată din lut în amestec cu cioburi pisate și

pietricele. Gura ușor invazată cu marginea buzei rotunjită, corpul sferic și fundul plat. Pe exterior în zona diametrului maxim, vasul este prevăzută cu două toarte simetrice dispuse orizontal, au forma semicirculară și sunt perforate transversal la mijloc. Vasul este netezit iar pe corp este decorat cu striuri ușor adâncite dispuse vertical (pe toarte striurile sunt dispuse orizontal). Arderea oxidantă. În urma arderii secundare gura vasului este deformată. H: 180 mm; Dg: 142 - 158 mm; Db: 85 mm; GRperete: 8 mm; Dmax: 208 mm; Ad. - 3,1 m; Nr. Inv. 11352.

Suport - (Pl.XXVII/13) modelat din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Are piciorul înalt, zvelt și gol (partea superioară este ruptă din vechime). În partea superioară piciorului este perforat cu un orificiu circular (probabil erau două dispuse simetric). Suprafața exterioară a fost netezită, interiorul rămânând nefinisat. Piesa a fost pictată cu alb pe fond cărămiziu-roșiatic, cu motive spiralice. Arderea oxidantă, culoarea cărămizie. Hpăstrată: 225 mm; Db: 158 mm; Ad. - 2,5 m; Nr. Inv. 3485.

Capac - fragment (Pl.XXVII/12) modelat din lut în amestec cu cioburi pisate și pietricele. Suprafața exterioară este bine netezită interiorul fiind nefinisat. Butonul de prindere este drept și este prevăzută către bază cu șanț, corpul conic și buza tăiată oblic spre interior. Piesa a fost pictată cu alb pe fond cărămiziu-roșiatic, cu motive spiralice iar pe butonul capacului cu motive unghiulare. Arderea oxidantă, culoarea cărămizie. Hpăstrată: 150 mm; Dg: 500 mm; Dbuton: 105 mm; Ad. - 2,5 m; Nr. Inv. 5290.

Borcan - (Pl.XXVII/4), modelat din lut în amestec cu pleavă și cioburi pisate. Gura ușor invazată cu marginea buzei rotunjită, corpul sferic și fundul plat. Suprafața recipientului este poroasă. Arderea oxidantă. H: 116 mm; Dg: 90 mm; Db: 67 mm; GRperete: 6 mm; Dmax: 117 mm; Ad. - 2,8 m; Nr. Inv. 3434.

Polonic - (Pl.XXI/10) lucrat din lut în amestec cu nisip fin. Modelat din două părți (coadă și cupă) lipite apoi între ele. Cupa este sferică cu gura ușor invazată și marginea buzei rotunjită. Coada este de formă trapezoidală, ovală în secțiune și păstrată pe lungimea de circa 1/3. Coada este aplicată în zona diametrului maxim al cupei și este înclinată la circa 45° față de gura cupei. Suprafețele sunt bine netezite și pregătite pentru pictare. Este pictat pe toată suprafața cu motive semicirculare formate din bandă lată de culoare albă, mărginită de bandă îngustă de culoare brun-închisă, pe

fondul cărămiziu. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 54 mm; DGcupă: 77 mm; LAcoadă: 41 mm; Ad. - 2,45 m; Nr. Inv. 11300.

Polonic - (XXI/9) (Cupă) lucrat din lut în amestec cu nisip fin. Modelat din două părţi (coadă şi cupă) lipite apoi între ele. Cupa este sferică cu gura uşor invazată şi marginea buzei rotunjită. Pe exterior este pictată cu bandă lată albă mărginită de linii brune înguste. Interiorul cupei este pictat cu semicercuri formate din bandă albă mărginită de linii înguste pe fondul roşu al piesei. Pictura pe exterior este deteriorată iar în interior se păstrează mai bine. Hcupă: 50 mm; Dcupă: 70 mm; Lpăstrată: 76 mm; LAtoartă: 27 mm; Ad. - 2,8 m; Nr. Inv. 11508.

Au fost descoperite şi fragmente de linguri (Pl.XXI/3, 7) lucrate din lut în amestec cu nisip, pietricele şi cioburi pisate. Cupa este de formă ovală, gura uşor evazată cu marginea buzei rotunjită de care se prindea o coadă. Sunt bine netezite, arderea oxidantă.

Plastica antropomorfă:

Statuetă antropomorfă - (XXIV/1) lucrată din lut în amestec cu nisip fin, pietricele şi cioburi pisate. Piesa a fost modelată din trei componente (corpul, piciorul stâng şi piciorul drept) lipite apoi între ele. Statueta face parte din categoria celor de dimensiuni mari, peste 25-30 cm şi reprezintă o femeie în poziţie verticală. Fesele sunt separate şi respectă proporţiile anatomice, picioarele erau despărţite printr-o linie excizată ce forma în zona sexului un triunghi. Tălpile picioarelor erau separate între ele în partea din faţă printr-o linie excizată. Genunchii şi glezna piciorului sunt reprezentate prin proeminenţe conice. În zona femurului picioarele sunt rectangulare în secţiune iar în zona feselor secţiunea este ovală. Piesa a fost bine netezită şi prezintă urme de lustruire. Statueta a fost descoperită în timpul a două campanii de cercetare arheologică: Campania din anul 1999, sub pavajul vetrei Loc. 4 a fost găsită talpa piciorului (arsă oxidant are culoarea roşie) iar în Campania din anul 2005, sub dărâmăturile podelei în locul în care aceasta a fost suspendată au fost găsite picioarele (ardere secundară, culoarea brun-negricioasă). Hpăstrată: 180 mm; LA: 70 mm; GRpicior: 23 mm; GRfese: 55 mm; Ltalpă: 47 mm; LAtalpă: 22 mm; Ad. - 3,1 m; Nr. Inv. 11597.

Statuetă antropomorfă - (Pl.XXIV/2), lucrată din lut în amestec cu nisip fin, pietricele şi cioburi pisate. Este modelată din trei compo-

nente (corp cu braţe şi cap, piciorul stâng, piciorul drept), lipite apoi între ele. Capul, braţul şi piciorul stâng au fost rupte în vechime. Corpul şi braţele sunt realizate mult mai plate în raport cu corpul feminin, în timp ce coapsele şi picioarele sunt apropiate de proporţiile anatomice reale. Fesele sunt separate şi respectă proporţiile anatomice, picioarele erau despărţite printr-o linie excizată ce forma în zona sexului un triunghi. Braţele, realizate în mod stilizat, sugerează poziţia orantă şi sunt uşor trase spre spate faţă de linia corpului. Sâni şi ombilicul sunt redată stilizat sub forma unor proeminenţe semisferice. Suprafaţa figurinei este îngrijit netezită. Culoarea piesei este cărămizie. Pe corp prezintă urme de pictură cu roşu. Piesa a fost arsă secundar, după spargere, întrucât nuanţa piciorului drept diferă substanţial de cea a corpului. Se remarcă dimensiunile figurinei mai mari decât cele obişnuite. Statueta a fost descoperită în timpul a două campanii de cercetare arheologică: Campania din anul 2001, pe podeaua Loc. 5 - încăperea B, a fost găsit piciorul drept (ars oxidant are culoarea roşie cu pete negre) iar în Campania din anul 2004, pe podea în dărâmăturile de lângă peretele sud-vestic (ardere oxidantă, culoarea roşie). Cele două părţi ale statuetei au fost descoperite la o distanţă de circa 2 m, una de cealaltă. Hpăstrată: 248 mm; LA: 60 mm; GRpicior: 23 mm; GRfese: 60 mm; Ad. - 2,5 m; Nr. Inv. 11288.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/1) lucrată din lut în amestec cu nisip şi cioburi pisate. A fost modelată din două sau trei părţi lipite apoi între ele. Corpul şi piciorul drept sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziţie verticală şi s-a păstrat circa 1/2 din piesă. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni mici. Corpul este delimitat de picioare printr-o linie incizată ce formează în zona sexului un triunghi incizat. Fesele sunt reliefate şi separate între ele. Suprafaţa bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 44 mm; LAPăstrată: 7 mm; GR: 18 mm; Ad. - 3,05 m; Nr. Inv. 11278.

Statuetă antropomorfă - (Pl.XXIII/2) lucrată din lut în amestec cu nisip şi pietricele. A fost modelată din trei bucăţi de lut lipite apoi între ele. Partea inferioară a picioarelor şi capul sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziţie verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni mici. Corpul este de formă trapezoidală, oval - alungit în secţiune iar în profil este arcuit (tras uşor spre spate).

Fesele sunt evidențiate și separate între ele de o linie verticală incizată. Picioarele sunt lipite, brațele au fost reprezentate (stilizate) prin triunghiuri mici aplatizate, respectând poziția anatomică. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 63 mm; LA: 22 mm; GRcorp: 7 mm; GR: 17 mm; Ad. - 2,75 m; Nr. Inv. 11283.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/3) lucrată din lut în amestec cu nisip și pietricele. A fost modelată din trei bucăți de lut lipite apoi între ele. Partea inferioară a picioarelor, membrele superioare și capul sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Corpul este oval - alungit în secțiune iar pe spate se observă linii incizate dispuse vertical. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 61 mm; LA: 28 mm; GRcorp: 11 mm; Ad. - 2,45 m; Nr. Inv. 11330.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/5) lucrată din lut în amestec cu nisip și pietricele. Membrele, o parte din corp și capul sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Corpul este prevăzut în față cu sâni conici aplicați dispuși în poziție anatomică. Brațele erau dispuse probabil în cruce iar gâtul este scurt și oval în secțiune. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 44 mm; Lăpăstrată: 44 mm; GRcorp: 16 mm; Ad. - 2,5 m; Nr. Inv. 11337.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/15) lucrată din lut în amestec cu nisip, pietricele și cioburi pisate. Brațul stâng, capul și partea inferioară a corpului sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Corpul este prevăzut în față cu sâni conici aplicați dispuși în poziție anatomică. Brațele au forma conică și sunt îndoite în sus din zona coatelor. Acestea sunt dispuse în adorație. Gâtul este scurt de formă conică și circular în secțiune. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 40 mm; GRcorp: 16 mm; Nr. Inv. 6015.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/7) lucrată din lut în amestec cu nisip, pietricele și cioburi pisate. Reprezintă o figură umană stilizată. S-a păstrat capul și o mică parte din gât. Capul este de formă rotundă iar în zona feței s-a realizat prin ciupirc o proeminență dispusă vertical. În zona urechilor sunt prevăzute câte două perforații cilindrice dis-

puse una sub alta. Este bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 41 mm; LA: 37 mm; Dperf: 3 mm; Nr. Inv. 5711.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/9) lucrată din lut în amestec cu nisip și pietricele. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Picioarul drept păstrat are forma tronconică iar fesele proeminente. Picioarul este ornamentat cu linii incizate orizontale, oblice, verticale ce formează triunghiuri geometrice. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 64 mm; GRcorp: 36 mm; Nr. Inv. 5327.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/13) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Picioarele erau separate printr-o linie incizată. Picioarul stâng este prevăzut în zona genunchiului cu o proeminență conică. Suprafața este lustruită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 70 mm; GR: 20 mm; Ad. - 2,6 m; Nr. Inv. 7915.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/12) lucrată din lut în amestec cu cioburi pisate. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Picioarele erau separate printr-o linie incizată. În zona gleznei piciorului este prevăzut cu o proeminență conică iar talpa este plată. Suprafața este bine netezită și păstrează urme de pictură cu alb pe fond roșu-cărămiziu. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 97 mm; GR: 20 mm; Ad. - 2,6 m; Nr. Inv. 11596.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/10) lucrată din lut în amestec cu nisip, pietricele și cioburi pisate. Reprezintă o femeie în poziție semișezândă. Picioarele au fost modelate din două părți lipite apoi între ele. Corpul și partea inferioară a picioarelor sunt rupte din vechime. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Fesele sunt reliefate și delimitate de o linie ușor adâncită, acestea prezintă o treaptă în partea superioară. Picioarele sunt lipite între ele și au forma conică. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 40 mm; GR: 45 mm; Nr. Inv. 5327.

Statuetă antropomorfă - (Pl. XXIII/18) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. A fost modelată din trei părți (corp și picioare) lipite apoi între ele. Partea superioară a corpului și partea inferioară a picioarelor sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor

de dimensiuni medii. Corpul este delimitat de picioare printr-o linie ușor incizată. Fesele sunt reliefate și ușor separate între ele de o linie verticală excizată. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 80 mm; LApăstrată: 33 mm; Nr. Inv. 6131.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/17) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. A fost modelată din trei părți (corp și picioare) lipite apoi între ele. Partea superioară a corpului și partea inferioară a picioarelor sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Fesele sunt pronunțate și respectă trăsăturile umane. Suprafața netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 61 mm; LA: 42 mm; Ad. - 2,47 m; Nr. Inv. 5400.

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/8) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. A fost modelată din trei bucăți de lut lipite apoi între ele. Partea superioară a corpului este ruptă din vechime. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Corpul este oval în secțiune iar în partea din față este separat de picioare prin două linii incizate dispuse oblic ce se unesc în zona sexului. Fesele sunt evidențiate și separate între ele. Picioarele au forma trapezoidală și sunt lipite între ele. Talpa este rotundă și ușor concavă. Suprafața netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 72 mm; LA: 28 mm; GRcorp: 14 mm; Ad. - 2,6 m; Nr. Inv. 11594.

Figurină antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/6) lucrată din lut în amestec cu nisip, pietricele și cioburi pisate. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Corpul, un picior și partea inferioară a celui păstrat sunt rupte din vechime. Fesele sunt delimitate printr-o linie incizată iar în zona șoldului piciorul are o proeminență ovală. Suprafața este slab netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 60 mm; LApăstrată: 25 mm; GRcorp: 40 mm; Nr. Inv. 11210.

Figurină conică - (Pl. XXIII/11; Pl. XXX/3) este lucrată din lut în amestec cu cioburi pisate și pietricele. Corpul de formă conică cu baza ușor aplatizată. În partea superioară gâtul este scurt iar capul(?) este reprezentat printr-o pâlnie. Suprafețele sunt slab netezite, arderea oxidantă. H: 70 mm; Dbaza: 40 mm; GR: 26 mm; Dgât: 15 mm; Ad. - 2,72 m; Nr. Inv. 8809.

Plastica zoomorfă

Coarne - fragmente (Pl. XXII/1-3) sunt lucrate din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Au forma conică, sunt îndoită sau drepte și respectă forma lor naturală. Sunt bine netezite, arderea oxidantă.

Coarne sau urechi(?) - fragmente (Pl. XXII/4,5) sunt lucrate din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Formă conică cu vârful ascuțit sau tăiat drept, erau aplicate în poziția lor anatomică. Sunt bine netezite, arderea oxidantă.

Bucraniu - (Pl. XXII/6) lucrat din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Reprezintă un bovid, capul are forma ovală și este prevăzut cu două coarne dispuse în poziție anatomică. Coarnele sunt trase spre spate și aveau forma conică, vârful fiind rupt din vechime. Este bine netezit, arderea reductantă. H: 23 mm; GR: 13 mm; Nr. Inv. 8661

Bucraniu - (Pl. XXII/7) lucrat din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Reprezintă o figură zoomorfă sau una umană(?) în poziție verticală. Baza este plată, corpul ușor înclinat în față iar în partea superioară este prevăzut cu coarne sau brațe(?) dispuse în cruce. Este netezit, arderea oxidantă. H: 46 mm; LA: 54 mm; GR: 13 mm; Nr. Inv. 6740

Statuetă zoomorfă - (Pl. XXII/8) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (corp și membre) lipite apoi între ele. Reprezintă un mamifer patrured (membrele și botul sunt rupte din vechime). Corpul este triunghiular în secțiune, gâtul scurt depășește ușor înălțimea corpului, capul este stilizat prevăzut cu bot(?). Pe cap sunt reprezentate două mici proeminente, probabil urechile sau coarnele. Picioarele au forma conică, sunt modelate separat și lipite de corp. Coada este scurtă, de formă conică și îndoită în jos. Este bine netezită, arderea secundară. H: 33 mm; L: 52 mm; LA: 20 mm; GRcorp: 20 mm; Nr. Inv. 11275

Statuetă zoomorfă - (Pl. XXII/10) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (corp și membre) lipite apoi între ele. Reprezintă un mamifer patrured (capul, gâtul și trei picioare sunt rupte din vechime). Corpul este semicircular în secțiune, piciorul este conic iar coada este scurtă (redată printr-o ciupitură din pasta figurinei). Este bine netezită, arderea oxidantă. H: 20 mm; L: 31 mm; LA: 15 mm; GRcorp: 14 mm; Ad. - 2,28 m; Nr. Inv. 8696.

Statuetă zoomorfă - (Pl. XXII/13) lucrată din

lut în amestec cu nisip, cioburi pisate și pietricele. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (corp și membre) lipite apoi între ele. Reprezintă un mamifer patruped (capul, partea inferioară și membrele sunt rupte din vechime). Corpul este triunghiular în secțiune, gâtul oval în secțiune și depășește ușor înălțimea corpului iar membrele au fost probabil conice. Este bine netezită, arderea oxidantă. H: 33 mm; L: 52 mm; LA: 20 mm; GRcorp: 23 mm; Ad. - 2,9 m; Nr. Inv. 11498.

Statuetă zoomorfă - (Pl.XXII/12) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (corp și membre) lipite apoi între ele. Reprezintă un mamifer patruped (picioarele sunt rupte la vârf din vechime). Corpul este semicircular în secțiune, gâtul scurt depășește ușor înălțimea trunchiului, capul este stilizat prevăzut cu bot (?) de formă conică. Pe cap sunt reprezentate două mici proeminențe conice (probabil urechile sau coarnele). Membrele au forma conică și erau separate între ele. Coada este scurtă de formă conică. Este bine netezită, arderea oxidantă. H: 22 mm; L: 45 mm; LA: 17 mm; GRcorp: 14 mm; Ad. - 3,1 m; Nr. Inv. 11316.

Statuetă zoomorfă - (Pl.XXII/9) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (corp și membre) lipite apoi între ele. Reprezintă un mamifer patruped (s-a păstrat partea inferioară a corpului și un picior). Corpul este rotund în secțiune, membrele erau separate, au forma conică și sunt lipite de corp în poziție anatomică. Coada (ruptă din vechime) era circulară în secțiune. Este bine netezită, arderea oxidantă. H: 36 mm; L: 46 mm; LA: 18 mm; GRcorp: 26 mm; Ad. - 2,45 m; Nr. Inv. 11287.

Statuetă zoomorfă - (Pl.XXII/15) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (corp și membre) lipite apoi între ele. Reprezintă un mamifer patruped (s-a păstrat partea din față a corpului și o parte din cap). Corpul este triunghiular în secțiune și gâtul scurt ce depășește ușor înălțimea corpului. Urechile sau coarnele și botul sunt rupte din vechime. Picioarele erau separate și aveau probabil forma conică. Este netezită, arderea oxidantă. H: 42 mm; L: 46 mm; LA: 31 mm; GRcorp: 34 mm; Ad. - 2,74 m; Nr. Inv. 11684.

Statuetă zoomorfă - (Pl.XXII/11) lucrată din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (corp și membre) lipite apoi între ele. Reprezintă un

mamifer (s-a păstrat partea inferioară a corpului). Corpul este oval în secțiune. Picioarele au fost probabil de formă conică, separate între ele. Este netezită, arderea oxidantă. H: 34 mm; L: 32 mm; LA: 28 mm; GRcorp: 26 mm; Nr. Inv. 13279.

Statuetă zoomorfă - (Pl.XXII/14) lucrată din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Piesa a fost modelată din mai multe bucăți de lut (cap, corp, membre și urechi sau coarne) lipite apoi între ele. Reprezintă un mamifer patruped (urechile, coada și trei picioare sunt rupte din vechime). Gâtul este scurt, depășește ușor înălțimea corpului iar capul este prevăzut cu bot lung de formă conică. Pe cap erau aplicate două coarne sau urechi, probabil de formă conică. Corpul este oval în secțiune. Picioarele au forma conică și sunt separate între ele. Coada era îndoită în jos. Este bine netezită, arderea reductantă. H: 44 mm; L: 58 mm; LA: 25 mm; GRcorp: 24 mm; Ad. - 2,65 m; Nr. Inv. 11679.

Obiecte din lut ars:

Masă în miniatură (Pl.XX/2) (Picior), este lucrat din lut în amestec cu cioburi pisate și pietricele. Din piesă s-a păstrat o parte dintr-un picior. Altarul era modelat din mai multe bucăți de lut (picioarele separate și masa), lipite apoi între ele. Piciorul este circular în secțiune cu suprafața bine netezită. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 62 mm; GR: 47 mm; Ad.- 2,48 m; Nr. Inv. 11290.

Masă în miniatură (Pl.XX/1) (Picior), este lucrat din lut în amestec cu cioburi pisate și pietricele. Din piesă s-a păstrat o parte dintr-un picior. Altarul era modelat din mai multe bucăți de lut (picioarele separate și masa), lipite apoi între ele. Piciorul este tronconic cu talpa plată și ovală în secțiune în partea superioară. Este bine netezit și pictat pe fondul cărămiziu cu linii de culoare brună ce formează unghiuri geometrice dispuse cu vârful în jos (liniile pictate au lățimea de 5-6 mm). Pe partea dinspre interior se observă urme de amprente umane dispuse vertical pe picior. Arderea oxidantă. Hpăstrată: 98 mm; LA: 42 mm; GRbază: 30 mm; Ad.- 2,9 m; Nr. Inv. 11499.

Masă în miniatură (Pl.XX/3) (Picior), este lucrat din lut în amestec cu cioburi pisate. Din piesă s-a păstrat un picior. Altarul era modelat din mai multe bucăți de lut (picioarele separate și masa), lipite apoi între ele. Piciorul este circular în secțiune în partea inferioară, cu talpa plată și triunghiular cu colțurile rotunjite în

partea superioară. Este netezit, arderea oxidantă. Hpăstrată: 101 mm; GR: 45 mm; Ad.- 2,6 m; Nr. Inv. 11680.

Dintre obiectele descoperite ce fac parte din această categorie se numără așa numitele "conuri" (Pl.XIX/1-3) lucrate din lut în amestec cu nisip și pietricele. Au baza dreaptă și vârful ascuțit sau ușor rotunjit. Sunt bine netezite și arse oxidant. Sunt atribuite de unii cercetătorii plasticii antropomorfe, reprezentând organul sexual masculin(?).

Con (Phalus) - (Pl.XIX/4) lucrat din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Corpul este de formă cilindrică cu capul rotunjit iar baza plată ușor concavă. Este netezit, arderea oxidantă. L: 22 mm; GR: 6 mm; Ad. - 3 m; Nr. Inv. 11326.

Mosorel - (Pl.XIX/6) lucrat din lut în amestec cu nisip fin. Are forma unei clepsidre cu bazele concave. Este bine netezit, arderea oxidantă. H: 15 mm; Dmax: 18 mm; GRcorp: 10 mm; Ad. - 2,37 m; Nr. Inv. 11253.

Pahar - (Pl.XIX/7) lucrat din lut în amestec cu nisip fin. Formă tronconică, gura evazată cu marginea buzei rotunjită, baza plată. Este bine netezit, arderea oxidantă. H: 30 mm; Db: 14 mm; Dg: 27 mm; GRperete: 4,5 mm; Ad. - 2,6 m; Nr. Inv. 8835.

Pahar - (Pl.XIX/8) lucrat din lut în amestec cu nisip fin. Formă bitronconică, gura ușor evazată cu marginea buzei rotunjită, corpul sferic și baza concavă. Este bine netezit, arderea oxidantă. H: 26 mm; Db: 13 mm; Dg: 25 mm; GRperete: 4 mm; Ad. - 2,55 m; Nr. Inv. 13344.

Pahare miniaturale patrulatere - (Pl.XIX/9,10) (fragmente) lucrate din lut în amestec cu nisip fin. Gura rectangulară cu marginea buzei rotunjite, pereții oblici spre baza plată. Nu depășesc 30 mm înălțime. Sunt bine netezite, arderea oxidantă.

Pintandără - (Pl.XIX/11) lucrată din lut în amestec cu nisip fin cu bobul mărunț. Formă conică cu capătul rotunjit și perforat orizontal la mijloc iar baza este dreaptă. Baza este ornamentată prin canelare în formă de spirale întoarse. Este bine netezită, arderea oxidantă. H: 21 mm; Dmax: 30 mm; Ad. - 0,9 m; Nr. Inv. 7589.

Fusaiolă - (Pl.XIX/12) lucrată din lut în amestec cu nisip fin cu bobul mărunț. Formă circulară perforată axial. Marginea piesei este ornamentată cu împunsături alungite. Este bine netezită, arderea oxidantă. D: 35 mm; GR: 16 mm; Dperforație: 8 mm; Ad.- 2,45 m; Nr. Inv. 11261.

Disc - fragment (Pl.XIX/13) lucrat din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Formă aproximativ circulară, partea păstrată prezintă o perforație circulară spre margine. Este netezit, arderea oxidantă. L: 36 mm; LA: 30 mm; GRperete: 5 mm; Dperforație: 4 mm; Nr. Inv. 8911.

Disc - fragment (Pl.XIX/14) lucrat din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Formă circulară, perforat axial și este oval-alungit în secțiune. Este bine netezit, arderea reductantă. D: 63 mm; GR: 13 mm; Dperforație: 10 mm; Nr. Inv. 8747.

Disc conic - (Pl.XIX/15) lucrat din lut în amestec cu nisip fin. Formă circulară, prezintă două perforații alăturate dispuse spre margine. Este bine netezit, arderea oxidantă. H: 10 mm; D: 36 mm; GR: 3 mm; Dperforație: 2 mm; Nr. Inv. 5454.

Rondea - (Pl.XIX/17) lucrată din lut în amestec cu cioburi pisate, pietricele și resturi vegetale. Formă circulară, la mijloc prezintă o perforație oblică realizată pe o singură parte. Cealaltă parte este dreaptă și a fost probabil lipită de podea(?). Suprafața poroasă, arderea oxidantă. D: 97 mm; GR: 31 mm; Dperforație: 20 mm; Ad. - 2,8 m; Nr. Inv. 13285.

Obiecte din os și corn:

Amuletă de tip "en violon" - (Pl.XVIII/19; Pl.XXX/2) lucrată din os. Corpul este de formă oval-rotunjită, membrele superioare sunt reprezentate prin două triunghiuri mici, o parte din gât și cap sunt rupte din vechime. Ochii(?) erau redați prin două mici perforații circulare. În urma utilizării piesa s-a uzat și este lustruită. Acest tip de piesă este de rar întâlnit în cadrul culturii Cucuteni-Ariuşd. Lpăstrată: 76 mm; LAcorp: 53 mm; GR: 3 mm; Dperforație: 3 mm; Ad.- 2,55 m; Nr. Inv. 8826.

Mărgică - (Pl.XVIII/17) lucrată dintr-un dinte de cerb. Piesa are forma ovală cu partea superioară subțiată și perforată transversal la mijloc (perforația a fost realizată din două părți), iar marginile sunt netezite. L: 28 mm; LA: 15 mm; GRcorp: 6 mm; Dperforație: 3 mm; Ad. - 2,9 m; Nr. Inv. 11307.

Jucărie(?) - (Pl.XVIII/18) lucrată din os de animal. Are două suprafețe tăiate drept și apoi șlefuite. Pe o parte prezintă o perforație circulară. L: 17 mm; LA: 30 mm; GR: 16 mm; Dperforație: 5 mm; Ad. - 2,4 m; Nr. Inv. 11252.

Străpungător - (Pl.XVIII/10) lucrat din os. Vârful este bine ascuțit și reprezintă circa 1/4 din piesă. Păstrează lustru puternic datorat uti-

lizării la vârf. L: 77 mm; LA: 18 mm; GR: 8 mm; Nr. Inv. 8664.

Spatulă - (Pl.XVIII/13) lucrată din os. Partea prelucrată este tăiat oblic și ascuțită bifacial. Piesa păstrează lustru datorat utilizării. L: 76 mm; LA: 16 mm; GR: 10 mm; Nr. Inv. 8694.

Plantator - (Pl.XVIII/20; Pl.XXX/4) (fragment) este lucrat dintr-un de corn de cerb. S-a păstrat muchea care este prevăzută cu gaură de înmănușare la mijloc. Corpul și vârful piesei sunt rupte din vechime. Lpăstrată: 68 mm; LA: 113 mm; D gaură de înmănușare: 30 mm; Nr. Inv. 8824.

Plantator - (Pl.XVIII/16) (fragment) este lucrat din corn. S-a păstrat zona prevăzută cu gaură de înmănușare la mijloc. Corpul și vârful piesei sunt rupte din vechime. Formă conică. Lpăstrată: 62 mm; GR: 30 mm; D gaură de înmănușare: 18 mm; Ad. - 3 m; Nr. Inv. 11587.

Străpungător - (Pl.XVIII/11), este lucrat din corn de căprior. Are forma conică și este perforat în partea superioară (partea groasă). Vârful este rupt din vechime. L: 82 mm; GR: 12 mm; Dperforație: 7 mm; Ad. - 2,8 m; Nr. Inv. 8950.

Străpungător - (Pl.XVIII/2), este lucrat din os. Vârful reprezintă 1 din piesă, are forma conică și este bine ascuțit. L: 81 mm; GR: 6 mm; Ad. - 2,65 m; Nr. Inv. 11572.

Străpungător - (Pl.XVIII/1), este lucrat din os. Vârful reprezintă o treime din piesă, are forma conică și este bine ascuțit. Corpul prezintă un canal longitudinal. L: 68 mm; GR: 7 mm; Ad. - 2,8 m; Nr. Inv. 11704.

Prefabricat - (Pl.XVIII/15) lucrat din corn de căprior. Are forma conică și prezintă urme de tăiere la mijloc (incizii realizate cu un obiect dur). L: 49 mm; GR: 14 mm; Ad. - 2,73 m; Nr. Inv. 8828.

Au fost descoperite și mai multe fragmente de colți de mistreț provenind de la animale mature și tinere rezultați probabil în urma consumului de carne. Dintre acestea, s-a remarcat un colț ce putea fi utilizat drept podoabă (Pl.XVIII/14).

Trebuie remarcate și mărgelile lucrate din os/corn ce au fost descoperite în partea sudică a sitului cu ocazia deschiderii Sondajului geofizic Nr. 6. Acestea au fost descoperite peste o platformă de lut ars (probabil podeaua unui complex ?), la adâncimea de 0,2-0,3 m de la suprafața actuală a terenului, împreună cu materiale ceramice Cucuteni-Arșud și din perioada epocii bronzului. Mărgelile provin probabil de la un colier. Au fost descoperite 8

piese, dintre care 5 întregi și 2 jumătăți (Pl. XVIII/3-9), din păcate una s-a fărâmițat în momentul recoltării. Piese sunt rotunde și perforate axial (Pl.XVIII/3,5-9). O piesă este perforată oblic într-o parte (Pl.XVIII/4). Una s-a evidențiat prin faptul că este perforată axial dar și diametral (Pl.XVIII/3). Au diametrul cuprins între 12-15 mm, iar cel al perforației este de 5 mm. Toate mărgelile prezintă urme de ardere secundară.

Sub rezerva că suprafața în zona cercetată a fost de 1,5 mp și complexul respectiv va fi cercetat într-o campanie viitoare, putem admite că numărul pieselor ar putea fi mai mare. Deoarece nu sunt cunoscute analogii pentru epoca bronzului mijlociu (culturile Costișa și Wietenberg), acestea au fost atribuite culturii Cucuteni-Arșud.

Obiecte din piatră:

Lustruitor - (Pl.XVI/1) lucrat din piatră. Formă ovală, oval în secțiune. Prezintă lustru datorat utilizării. L: 36 mm; LA: 21 mm; GR: 14 mm; Ad. - 2,45 m; Nr. Inv. 8634.

Lustruitor - (Pl.XVI/2) lucrat din piatră. Formă triunghiulară cu colțurile rotunjite, semicircular în secțiune. Prezintă lustru datorat utilizării. L: 41 mm; LA: 28 mm; GR: 16 mm; Ad. - 2,9 m; Nr. Inv. 8633.

Mărgică - (Pl.XVI/3) lucrată din piatră. Formă circulară, semicirculară în secțiune. D: 14 mm; GR: 9,5 mm; Ad. - 3,1 m; Nr. Inv. 11263.

Podoabă-amuleță - (Pl.XVI/4) lucrată din piatră. Formă relativ circulară. La marginea piesei este prevăzută cu o perforație circulară la margine, realizată din ambele părți. D: 25 mm; GR: 3,5 mm; Dperforație: 3,3 mm; Nr. Inv. 8858.

Topor - fragment (Pl.XVI/5) lucrat din piatră. Partea păstrată prezintă urme de ascuțire prin șlefuire. Lpăstrată: 84 mm; Lpăstrată: 28 mm; GR: 21 mm; Ad. - 2,83 m; Nr. Inv. 8840.

Toporaș - (Pl.XVI/6) lucrat din piatră. Formă trapezoidală, profil simetric, baza mare este ascuțită bifacial prin șlefuire. Muchea este tăiată drept. Pe o suprafață prezintă spărturi din vechime. L: 71 mm; LA: 32 mm; GR: 17 mm; Ad. - 2,7 m; Nr. Inv. 11686.

Toporaș - (Pl.XVI/7) lucrat din piatră. Formă trapezoidală, profil simetric, baza mare este ascuțită bifacial prin șlefuire. Muchea este tăiată drept. Taișul prezintă spărturi din vechime. L: 63 mm; LA: 33 mm; GR: 16 mm; Ad. - 2,53 m; Nr. Inv. 11280.

Toporaş - (Pl.XVI/8) lucrat din piatră. Formă trapezoidală, profil simetric, baza mare este ascuţită bifacial prin şlefuire. Baza mică este tăiată drept. L: 59 mm; LA: 34 mm; GR: 13 mm; Ad. - 3,1 m; Nr. Inv. 11282.

Prefabricat - (Pl.XVI/9) lucrat din piatră. Probabil de formă trapezoidală cu marginile înguste şlefuite, baza mare este ruptă din vechime iar baza mică neprelucrată. O suprafaţă este spartă din vechime. Lpăstrată: 47 mm; LA: 28 mm; GR: 7 mm; Ad. - 2,45 m; Nr. Inv. 11537.

Cute - (Pl.XVI/10) lucrată din gresie. Formă dreptunghiulară, dreptunghiulară în secţiune. La un capăt, prezintă pe laturile înguste urme de şlefuire cu un obiect circular. Pe suprafeţele mari se observă urme de utilizare. L: 61 mm; LA: 20 mm; GR: 10 mm; Nr. Inv. 11525.

Pisător - (Pl.XVI/11) lucrat din andezit. Baza este în formă de trunchi de piramidă iar partea activă este de formă semisferică (ruptă pe jumătate din vechime). H: 93 mm; Ad. - 2,83 m; Nr. Inv. 8851.

Pisător - (Pl.XVI/12) lucrat din piatră. Formă circulară, prezintă două suprafeţe prelucrate, una tăiată drept iar cealaltă tăiată oblic. D: 56 mm; GR: 33 mm; Ad. - 2,66 m; Nr. Inv. 8810.

Pisător - (Pl.XVI/13) lucrat din gresie. Formă circulară, prezintă trei suprafeţe drepte datorate utilizării. D: 95 mm; GR: 72 mm; Ad. - 2,64 m; Nr. Inv. 8797.

Râşniţă - fragment (Pl.XVI/14) lucrată din andezit. Formă necunoscută. Este biconcavă în secţiune, cu suprafeţele mari utilizate la măcinarea produselor. Lpăstrată: 54 mm; GR: 80 mm; Ad. - 2,6 m; Nr. Inv. 8796.

Obiecte din silex, obsidian şi corneean:

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/1). Formă rectangulară. Este trapezoidală în secţiune cu profilul uşor arcuit. Culoarea cenuşiu-maronie. L: 47 mm; LA: 17 mm; GR: 2,5 mm; Ad. - 2,55 m; Nr. Inv. 8758.

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/2). Formă rectangulară. Este trapezoidală în secţiune cu profilul uşor arcuit. Culoarea cenuşiu-maronie. L: 38 mm; LA: 15 mm; GR: 3 mm; Nr. Inv. 8748.

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/3). Formă trapezoidală cu baza mică groasă. Este triunghiulară în secţiune cu profilul drept şi prevăzută cu retuşe fine pe laturile lungi. Culoarea cenuşie pigmentată cu alb. L: 30 mm; LA: 15 mm; GR: 5 mm; Ad. - 3,0 m; Nr. Inv. 8849.

Lamă (fragment) - lucrată din silex (Pl.XVII/4). Formă probabil trapezoidală. Este triunghiulară în secţiune cu profilul drept. Culoarea cenuşie, translucidă. L: 18 mm; LA: 18 mm; GR: 4 mm; Ad. - 2,8 m; Nr. Inv. 8753.

Lamă - lucrată din obsidian (Pl.XVII/6). Formă oval-alungită cu vârful ascuţit. Este trapezoidală în secţiune cu profilul uşor arcuit, prevăzută cu retuşe fine pe o latură. Culoarea negru-verzui translucid. L: 19 mm; LA: 5 mm; GR: 2 mm; Ad. - 2,9 m; Nr. Inv. 11546.

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/7). Formă rectangulară. Este triunghiulară în secţiune cu profilul drept. Culoarea cenuşie cu pete albe. L: 40 mm; LA: 18 mm; GR: 8 mm; Ad. - 2,57 m; Nr. Inv. 8869.

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/8). Formă rectangulară. Este triunghiulară în secţiune cu profilul drept. Culoarea albă. L: 24 mm; LA: 7 mm; GR: 7 mm; Ad. - 2,63 m; Nr. Inv. 8846.

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/9). Formă rectangulară. Este triunghiulară în secţiune cu profilul drept. Culoarea cenuşie cu pete negre, translucidă. L: 19 mm; LA: 11 mm; GR: 3 mm; Ad. - 2,95 m; Nr. Inv. 8783.

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/10). Formă rectangulară. Este triunghiulară în secţiune cu profilul drept iar laturile lungi sunt fin retuşate. Culoarea cenuşie cu pete negre, translucidă. L: 38 mm; LA: 10 mm; GR: 3,5 mm; Ad. - 2,76 m; Nr. Inv. 11264.

Lamă - lucrată din silex (Pl.XVII/11). Formă rectangulară. Este trapezoidală în secţiune cu profilul drept iar o latură fin retuşată. Culoarea cenuşie cu pete negre, translucidă. L: 32 mm; LA: 9 mm; GR: 3 mm; Ad. - 2,4 m; Nr. Inv. 11298.

Lamă - lucrată din corneean (Pl.XVII/22). Formă rectangulară. Este trapezoidală în secţiune cu profilul uşor arcuit şi prevăzută pe o latură cu retuşe. Culoarea cenuşie. L: 40 mm; LA: 23 mm; GR: 8 mm; Ad. - 3,05 m; Nr. Inv. 8895.

Lamă - lucrată din corneean (Pl.XVII/24). Formă rectangulară. Este triunghiulară în secţiune cu profilul uşor arcuit şi prevăzută pe o latură cu retuşe. Culoarea cenuşie. L: 46 mm; LA: 15 mm; GR: 6 mm; Ad. - 2,5 m; Nr. Inv. 8751.

Vârf de săgeată - lucrat din silex (Pl.XVII/16). Baza rectangulară cu vârful ascuţit. Este triunghiular în secţiune cu profilul uşor arcuit iar laturile vârfului sunt fin retuşate. Culoarea cenuşie cu pete negre, translucid. L: 35 mm; LA: 14 mm; GR: 4 mm; Ad. - 2,9 m; Nr. Inv.

11336.

Vârf de săgeată - lucrat din silex (Pl.XVII/13). Formă triunghiulară cu baza concavă. Laturile lungi sunt bine retușate din ambele părți ale piesei spre vârful foarte bine ascuțit. Culoarea cenușie cu pete negre, ușor translucidă. L: 34 mm; LA: 23 mm; GR: 4 mm; Ad. - 2,65 m; Nr. Inv. 8897.

Gratoar - lucrat din silex (Pl.XVII/20). Formă trapezoidală. Este triunghiular în secțiune, prevăzut cu retușe abrupte pe laturile lungi și baza mare. Culoarea cenușie cu pete fumurii. L: 44 mm; LA: 27 mm; GR: 9 mm; Ad. - 2,7 m; Nr. Inv. 11595.

Gratoar - lucrat din silex (Pl.XVII/14). Formă trapezoidală. Este trapezoidal în secțiune, prevăzut cu retușe abrupte pe laturile lungi și baza mare. Culoarea cenușie cu pete fumurii. L: 29 mm; LA: 22 mm; GR: 11 mm; Ad. - 2,35 m; Nr. Inv. 8900.

Gratoar - lucrat din silex (Pl.XVII/17). Formă trapezoidală. Este trapezoidal în secțiune, prevăzut cu retușe fine pe laturile lungi. Baza mare este prevăzută cu retușe abrupte realizate dintr-o singură parte a piesei. Culoarea cenușiu-închisă cu pete fumurii. L: 24 mm; LA: 14 mm; GR: 3 mm; Ad. - 2,64 m; Nr. Inv. 8843.

Gratoar - lucrat din silex (Pl.XVII/15). Formă trapezoidală. Este trapezoidal în secțiune, prevăzut cu retușe abrupte pe laturile lungi și în zona bazei mari. Culoarea cenușie cu pete fumurii și pigmentat alb. L: 24 mm; LA: 24 mm; GR: 8 mm; Ad. - 2,61 m; Nr. Inv. 8845.

Gratoar - lucrat din silex (Pl.XVII/18). Formă trapezoidală. Este trapezoidal în secțiune, prevăzut cu retușe abrupte pe laturile lungi și în zona bazei mari. Baza mică (peduncul scurt) este tăiată drept. Culoarea cenușiu-închisă cu pete fumurii. L: 44 mm; LA: 33 mm; GR: 10 mm; Nr. Inv. 11504.

Gratoar - lucrat din silex (Pl.XVII/19). Formă trapezoidală. Este trapezoidal în secțiune, prevăzut cu retușe abrupte pe laturile lungi și în zona bazei mari. Culoarea cenușiu-închisă cu pete fumurii, ușor translucid. L: 33 mm; LA: 31 mm; GR: 7 mm; Nr. Inv. 8656.

Loc. 5A. Ceramică:

Oală - fragment (Pl.XXV/9), modelată din lut în amestec cu cioburi pisate. Gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită. Suprafețele sunt bine netezite chiar lustruite pe alocuri. Pe exteriorul buzei este pictat cu un șir de "pastile" de culoare albă (au diametrul de 28 mm) iar pe corp se observă urme de pictură cu roșu.

Arderea oxidantă. Hpăstrată: 100 mm; Dg: 400 mm; GRperete: 12 mm; Ad. - 2, 5 m; Nr. Inv. 11599.

Loc. 6. Plastica antropomorfă:

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/14) lucrată din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Reprezintă o femeie în poziție șezândă. Picioarele au fost modelate din două părți lipite apoi între ele. Picioarea dreaptă, corpul și partea inferioară a picioarelor sunt rupte din vechime. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Corpul în secțiune este triunghiular cu colturile rotunjite și delimitat de picioare printr-o linie incizată. Picioarele sunt ușor flexate, separate printr-o linie incizată și pronunțate în zona coapselor subțindu-se către talpă. Fesele sunt delimitate de o linie adâncită și prezintă urme de uzură. Suprafața bine netezită, arderea oxidantă. A fost descoperită într-o locuință (Loc. 6) ce reprezintă etapa finală a locuirii cucuteniene de la Păuleni Ciuc. Statueta se deosebește de toate celelalte descoperite până acum prin poziția și forma picioarelor. Hpăstrată: 26 mm; Lpicioar: 55 mm; GRcorp: 16 mm; Nr. Inv. 5388.

Cmp. 16. Ceramică:

Polonic - fragment (XXI/6) (creuzet ?) lucrat din lut în amestec cu nisip și pietricele. S-a păstrat fragmentar, o parte din cupă și coadă. Cupa are forma ovală cu gura evazată și marginea buzei rotunjită, corpul tronconic și baza plată. Coada este înălțată deasupra gurii cupei. Este semicirculară în secțiune și prevăzută cu o perforație longitudinală (se putea introduce o prelungire din lemn, os sau corn). Este bine netezită, arderea oxidantă. H: 57 mm; Lpăstrată: 85 mm; LAcupă: 55 mm; GR: 6 mm; Dperforație: 10 mm; Ad.- 2,25 m; Nr. Inv. 8702.

Cană - fragment (Pl.XXVI/6) modelată din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Are gura ușor evazată cu marginea buzei rotunjită, gâtul scurt abia sesizabil și corpul sferic. Pe exteriorul buzei sunt aplicate două toarte alăturate ce sunt prinse de corp. Tortițele au forma semicirculară și sunt perforate orizontal la mijloc. Recipientul este netezit. Arderea slab oxidantă. Hpăstrată: 50 mm; Dg: 120 mm; GRperete: 8 mm; Dperforație: 5 mm; Ad. - 2,36 m; Nr. Inv. 8746.

Plastica antropomorfă:

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/4) lucrată din lut în amestec cu nisip și pietricele. S-a păstrat 1 din corp, fund și

picioarul drept. Piesa a fost modelată din două părți lipite apoi între ele. Reprezintă o femeie în poziție verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni mici. Fesele sunt evidențiate și delimitate între ele printr-o linie incizată iar în zona sexului forma un triunghi incizat. Picioarele sunt ovale în secțiune și erau separate de o linie incizată. A fost bine netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 46 mm; LA: 15 mm; GR: 24 mm; Ad. - 2,3 m; Nr. Inv. 8691.

Obiecte din lut ars:

Masă-altar - (Pl.III/3,4; Pl.XX/4; Pl.XXX/1). Este lucrată din argilă în amestec cu nisip fin, bine netezit (prezintă urme de pictură ?) și modelată din două părți. Masa este prevăzută cu patru picioare ce sunt unite între ele prin triunghiuri mici la mijloc iar cupa este de formă tronconică. La mijloc piesa este prevăzută cu o perforație cât baza cupei. Ars oxidant, culoarea cărămiziu-gălbui. H: 85 mm; Dg: 105 mm; Dperforație: 48 mm; GRperete: 5 mm; Nr. inv. 8768.

Disc - (Pl.XIX/5) lucrat din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Formă conică cu vârful rotunjit și corpul gol pe interior. Pe exteriorul bazei este ornamentat cu un șir împunsături circulare. Șirul este întrerupt de două perforații circulare dispuse una lângă cealaltă. Este netezit, arderea oxidantă. H: 10 mm; Dmax: 20 mm; GRperete: 4 mm; Dperforație: 2,5 mm; Ad. - 2,3 m; Nr. Inv. 11269.

Obiecte din silex și corneean:

Lamă (fragment) - lucrată din silex (Pl. XVII/12). Formă neregulată. Este triunghiulară în secțiune cu profilul drept și prevăzută la capătul rotunjit cu rețușe fine. Culoarea cenușie cu pete negre, translucidă. L: 27 mm; LA: 19 mm; GR: 4 mm; Ad. - 2,10 m; Nr. Inv. 8707.

Lamă - lucrată din corneean (Pl.XVII/21). Formă rectangulară cu vârful ascuțit și baza tăiată drept. Este triunghiulară în secțiune cu profilul drept și prevăzută pe laturile lungi cu rețușe. Culoarea cenușie. L: 46 mm; LA: 29 mm; GR: 6 mm; Ad. - 2,35 m; Nr. Inv. 8759.

Lamă - lucrată din corneean (Pl.XVII/23). Formă rectangulară. Este trapezoidală în secțiune cu profilul ușor arcuit și prevăzută pe o latură cu rețușe. Culoarea cenușie. L: 43 mm; LA: 21 mm; GR: 7 mm; Ad.-2,25 m; Nr. Inv. 8693.

Lamă (fragment) - lucrată din silex (Pl. XVII/5). Formă probabil trapezoidală. Este triunghiulară în secțiune cu profilul drept. Culoarea cenușie, ușor translucidă. L: 19 mm;

LA: 15 mm; GR: 5 mm; Ad. - 2,28 m; Nr. Inv. 8700.

Cmp. 18. Ceramică:

Cupă - de dimensiuni mici (Pl.XXVII/1), modelată din lut în amestec cu nisip fin. Are gura ușor evazată cu marginea buzei rotunjită, gâtul abia sesizabil și corpul sferic (baza este ruptă din vechime). Suprafața exterioară a fost bine netezită. În zona diametrului maxim este dispusă o proeminență conică, perforată orizontal la mijloc. Arderea reductantă. Hpăstrată: 140 mm; Dg: 220 mm; GRperete: 5 mm; Nr. inv. 11293.

Cmp. 19. Ceramică:

Cană - (Pl.XXVI/8) modelată din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Gura ușor invazată cu marginea buzei rotunjită, corpul tronconic, fundul plat. În zona diametrului maxim este prevăzută cu o proeminență conică perforată orizontal la mijloc. Este bine netezită pe toată suprafața. Arderea reductantă. H: 52 mm; Dg: 100 mm; Db: 35 mm; GRperete: 6 mm; Ad. - 3,0 m; Nr. Inv. 8821.

Pahar - (Pl.XXVI/7) modelat din lut în amestec cu nisip, pietricele și cioburi pisate. Gura dreaptă cu marginea buzei subțiată, gâtul cilindric și corpul sferic. În zona diametrului maxim este prevăzută cu o proeminență conică perforată orizontal la mijloc. Suprafața recipientului este netezită. Arderea slab oxidantă. Hpăstrată: 97 mm; Dg: 100 mm; GRperete: 6 mm; Ad. - 3,0 m; Nr. Inv. 8842.

Lingură - (Pl.XXI/4) lucrat din lut în amestec cu nisip, pietricele și cioburi pisate. Este modelat din două bucăți de lut lipite apoi între ele (coadă și cupă). Coada este ovală în secțiune și ruptă la capăt din vechime. Cupa este emisferică, are formă ovală cu marginea buzei rotunjită. Este bine netezit, arderea oxidantă. L: 95 mm; LA: 50 mm; GRcoadă: 7 mm; Ad. - 2,97 m; Nr. Inv. 8972.

Obiecte din lut ars

Fusaiolă - (Pl.XIX/14) lucrată din lut în amestec cu nisip fin cu bobul mărunț și cioburi pisate. Formă circulară perforată axial. Marginea piesei este rotunjită. Este bine netezită, arderea oxidantă. D: 63 mm; GR: 13 mm; Dperforație: 10 mm; Ad.-2,95 m; Nr. Inv. 8747.

Mosorel - (Pl.XIX/16) lucrat din lut în amestec cu nisip fin și pietricele. Are corpul cilindric cu capetele teșite. Este bine netezit, arderea oxidantă. L: 54 mm; GRcorp: 24 mm;

GRmax: 33 mm; Ad.- 2,95 m; Nr. Inv. 8765.

Loc. 21. Ceramică:

Supot - (Pl.XXVIII/4; Pl.XXIX/10) modelat din lut în amestec cu nisip și cioburi pisate. Are piciorul înalt, zvelt și gol, cupa tronconică de dimensiuni relativ mici cu marginea buzei rotunjită și ușor evazată. În partea superioară piciorului este perforat cu două orificii circulare dispuse simetric. Suprafața exterioară a fost netezită, interiorul rămânând nefinisat. Piesa a fost pictată cu alb pe fond cărămiziu, cu motive spirale. Arderea oxidantă, culoarea cărămizie. Supotul a fost folosit probabil pentru susținerea durabilă a căldurii în interiorul cupei. În interiorul piciorului se puneau o cantitate de jar. Orificiile permiteau circulația oxigenului ceea ce asigura întreținerea jarului și, respectiv menținerea durabilă a căldurii care se transmitea conținutului cupei. Faptul că piesa a fost găsită aproape intactă, in situ, pe podeaua unei locuințe, arată ca fiind cea mai probabilă utilizarea sa casnică. H: 340 mm; Dg: 130 mm; Db: 185 mm; Ad. - 3,2 m; Nr. inv. 11355.

Vas de provizii - (Pl.XXVIII/6; XXIX/11) modelat din lut în amestec nisip, pietricele și cioburi pisate. Gura dreaptă cu marginea buzei rotunjită, gât scurt de formă tronconică, corp bitronconic, fundul concav. Suprafețele vasului au fost bine pregătite pentru pictare (partea superioară este bine lustruită iar partea inferioară doar netezită). Pe gât este ornamentat cu linii fine albe (late de cca. 2-4 mm), ce formează spirale dispuse culcat. Aceste spirale sunt despărțite de cercuri (realizate din linii simple și duble), în interiorul lor aflându-se câte un punct circular de culoare albă. Partea superioară a corpului este ornamentată cu caneluri late (de cca. 80 mm) în formă de semicerc (realizate prin lustruire), între ele formându-se triunghiuri în relief. Partea inferioară a corpului este ornamentată cu bandă lată de culoare brun-roșcată, mărginită de linii înguste albe, ce formează parabolă ce se închide către fund. În zona diametrului maxim este prevăzut cu o proeminență alungită. Arderea oxidantă, culoarea neagră în partea superioară și brun-cărămizie către fund. A fost descoperit *in situ*, deus în groapa de provizii, iar în interiorul vasului se afla o depunere de lut galben-pietros, ce era folosit probabil la purificarea apei. H: 560 mm; Dg: 400 mm; Db: 150 mm; GRperete: 12-14 mm; Dmax: 640 mm; Ad. - 3,2 - 3,6 m. Nr. inv. 3482.

Castron - (Pl.XXVIII/7) modelat din lut în amestec cu nisip fin, pietricele și cioburi pisate. Gura invazată cu marginea buzei rotunjită,

corp tronconic spre fundul concav. Pe exterior, în zona diametrului maxim, este prevăzut cu o proeminență de formă semicirculară perforată axial. Suprafețele vasului sunt bine netezite și pregătite pentru pictare. Pe partea superioară a corpului sunt dispuse simetric semicercuri formate din bandă lată de culoare albă. Interiorul vasului este pictat cu motive spiralo-meandrice, realizate din linii fine de culoare albă (late de cca. 2-4 mm). Vasul a fost descoperit spart, deasupra vasului mare de provizii. Arderea reductantă. Este ușor deformat în urma arderii secundare. Dimensiuni: H: 240 mm; Dg: 400 mm; Db: 130 mm; GRperete: 8 mm; Ad. - 3,4 - 3,6 m; Nr. inv. 11354

Castron - fragment (Pl.XXVIII/5), modelat din lut în amestec cu nisip fin și cioburi pisate. Gura invazată cu marginea buzei rotunjită. Suprafețele vasului sunt lustruite. Partea superioară a corpului este ornamentată cu caneluri late dispuse orizontal, între ele fiind realizate alveole circulare. Alveole sunt dispuse și în zona diametrului maxim al corpului. Alveolele sunt dispuse alternativ aproximativ la distanțe egale una de alta (câte una sus pe partea superioară a corpului și una în zona diametrului maxim). Arderea oxidantă, culoarea brun-cărămizie și o parte are culoarea neagră rezultată în urma arderii secundare. S-a păstrat o parte din buză (12 fragmente) și a fost descoperit în zona vasului mare de provizii. Hpăstrată: 53 mm; Dg: 360 mm; GRperete: 5-12 mm; Ad. - 3,2 - 3,4 m; Nr. inv. 3481.

Castron - fragment (Pl.XXVIII/3) modelat din lut în amestec cu nisip fin și cioburi pisate. Gura invazată cu marginea buzei rotunjită. Vasul a fost bine netezit, ardere oxidantă, culoarea neagră pe exterior și brună pe interior. Hpăstrată: 55 mm; Dg: 400 mm; GRperete: 4-10 mm; Nr. inv. 11583.

Obiecte din piatră

Topor - prefabricat (Pl.XXVIII/2) lucrat din piatră, cioplită și șlefuită, are forma dreptunghiulară cu o suprafață dreaptă și una arcuită. Taișurile urmau a fi prelucrate pe laturile scurte, la mijloc piesa este groasă (aici se făcea probabil gaura de înmănușare). Piesa nu a fost finisată. Culoarea cenușie cu pete albe și cu urme de ardere secundară. L: 158 mm; LA: 70 mm; GR: 43 mm; Ad. - 3,2 m; Nr. inv. 11501.

Topor - fragment (Pl.XXVIII/1) lucrat din piatră, forma dreptunghiulară cu profilul simetric, și este dreptunghiular în secțiune. Taișul este ascuțit bifacial prin șlefuire. În pro-

fil o latură este dreaptă iar cealaltă arcuită, toate suprafeţele sunt bine şlefuite. Culoare maronie cu nervuri alburii şi urme de ardere secundară de culoare neagră. Lpăstrată: 68 mm; LA: 48 mm; GR: 16 mm; Ad. - 3,2 m; Nr.inv: 11339.

Cmp. 22. Plastica antropomorfă

Statuetă antropomorfă - fragment (Pl. XXIII/16) lucrată din lut în amestec cu nisip şi cioburi pisate. A fost modelată din trei părţi (corp şi picioare) lipite apoi între ele. Partea superioară a corpului şi partea inferioară a picioarelor sunt rupte din vechime. Reprezintă o femeie în poziţie verticală. Face parte din categoria statuetelor de dimensiuni medii. Corpul este oval în secţiune. Fesele sunt pronunţate şi respectă trăsăturile umane. Abdomenul este ieşit uşor în relief faţă de picioare şi separat de acestea prin două linii incizate dispuse oblic ce se unesc în zona sexului. Suprafaţa netezită, arderea oxidantă. Hpăstrată: 72 mm; LA: 42 mm; GRcorp: 16 mm; Ad. - 2,4 m; Nr. Inv. 11541.

Consideraţii generale

În mileniile V-IV a.Chr, Europa Răsăriteană, arie de convergenţe culturale, cunoaşte o deosebită înflorire a civilizaţiei eneolitice. Între creaţiile strălucite de aici se remarcă cultura Cucuteni-Ariuşd-Tripolie. Denumirea de cultura Cucuteni-Ariuşd-Tripolie a fost dată după decoperirile din staţiunile eponime de la Ariuşd - din judeţul Covasna, în apropiere de Sfântu Gheorghe; Cucuteni - din judeţul Iaşi, în apropiere de Târgu Frumos şi Tripolie - din Ucraina, nu departe de Kiev. Pentru cultura Cucuteni sunt consemnate peste 1800 de aşezări, la care se adaugă alte 500 între Prut şi Nistru²⁶.

În dezvoltarea firească a culturii Cucuteni, considerată de unii a fi ajuns la un stadiu preurban în ceea ce priveşte aşezările, la o extindere şi complexitate a reţelei de circulaţie a produselor, ideilor, formelor ceramice şi tehnicilor în domeniul prelucrării acestora şi a metalurgiei cuprului, au intervenit o serie de influenţe de ordin extern, care adăugate cauzelor interne, au produs mutaţii majore în rândul comunităţilor eneolitice²⁷.

În unele din aşezările Ariuşd din sud-estul Transilvaniei au fost elaborate sisteme de fortificaţie, mai simple sau mai complexe, având ca elemente componente şanţuri (uneori pietruite), valuri (şi chiar contravaluri) de pământ şi

de piatră (sau cu miez de piatră), palisade şi garduri. Aceste sisteme au în general, bune corespondenţe în modul de întărire a aşezărilor fazei A a culturii Cucuteni din Moldova²⁸.

Aşezările culturii Cucuteni-Ariuşd din Transilvania sunt situate pe terasele înalte aflate în apropierea Oltului şi Râului Negru (excepţia fiind la Târgu Mureş unde aşezarea a fost amplasată în apropierea râului Mureş) sau pe dealurile ferite apărate natural din două sau trei direcţii²⁹. Acolo unde terenul nu permitea acest lucru aşezările au fost fortificate.

Sunt cunoscute aşa numitele "aşezări pereche" amplasate pe ambele maluri ale unui râu la circa 1-2 km distanţă, exemplu fiind la Olteni "Cetea Fetii" - Olteni "În dosul Cetăţii"; Ariuşd "Dealul Tyiszsk" - Bod "Dealul Popilor" şi altele. Majoritatea aşezărilor sunt situate la altitudini cuprinse între 500-650 m, excepţie fiind aşezarea de la Păuleni Ciuc (882 m) iar suprafaţa lor nu depăşeşte 1 hectar. În apropierea aşezărilor sunt numeroase izvoare de apă minerală, în unele cazuri aceasta fiind uşor sărată (Olteni, Vâlcele, Ariuşd), care au fost utilizate cu siguranţă şi în acele timpuri. Luncile râurilor, dar şi terasele înalte, ofereau condiţii foarte bune pentru practicarea agriculturii şi creşterea animalelor.

Cucutenienii au folosit drept adăposturi şi peşterile din Cheile Virghişului, de exemplu în Peştera Mare de la Mereşti, jud. Harghita au fost descoperite materialele arheologice aparţinând acestei culturi³⁰.

Asupra genezei culturii Cucuteni s-au pronunţat, de-a lungul timpului, mai mulţi arheologi, astfel că, în momentul de faţă există, în linii mari, o părere unanimă, chiar dacă unele verigi ale procesului de constituire au rămas până azi incomplet elucidate³¹.

Astfel, unii autori consideră că aspectul de cultură aparţinând comunităţilor din prima subfază (Cucuteni A1 sau Protocucuteni), constituit în zona centrală din vestul Moldovei, în aria culturii Precucuteni III, de unde s-a răspândit în sud-estul Transilvaniei şi spre est, se caracterizează prin ceramica bicromă şi chiar tricromă, cu pictura înainte de ardere, precum şi prin persistenţa decorului incizat, de tradiţie precucuteniană³².

Procesul de transformare al culturii Precucuteni în cultura Cucuteni, în aşezarea de la Poduri, jud. Bacău, poate fi plasat încă din faza Precucuteni II târziu (pictură cu alb pe fond roşu înainte de ardere). Nivelul Precucuteni III târziu din aceeaşi aşezare era

urmat de un strat intermediar cu trei niveluri de locuire, suprapuse, unul dintre ele fiind considerat că marchează începutul culturii Cucuteni. Datorită noii tehnici de decorare a ceramicii, arheologii români vorbesc de o nouă cultură, numită convențional Cucuteni, deși este vorba de aceeași populație. Și în nici o altă stațiune această transformare, petrecută într-un interval de timp foarte scurt (aproximativ 50 de ani), nu este atât de evidentă ca la Poduri³³.

Etapă Precucuteni IIIC marchează trecerea la cultura Cucuteni prin noile influențe meridionale primite din mediul Stoicani-Aldeni și Gumelnița A1, dar și cele intracarpătice venite din partea culturii Petrești (probabil prin intermediul aspectului Ariușd al complexului Cucuteni-Tripolie)³⁴.

Privind încadrarea nivelelor eneolitice Păuleni I și II și Cucuteni-Ariușd A1 și A2, sunt numeroase analize statistice recente asupra acestor materiale³⁵. De altfel, Vladimir Dumitrescu, atunci când a definit faza Cucuteni A1, a avut în vedere asemenea materiale cum sunt și cele de la Izvoare³⁶ și Frumușica din Moldova³⁷, și materiale care apar în nivelele Păuleni I și II dar și la Tg. Mureș, Olteni³⁸, Ariușd³⁹, Let⁴⁰, Ciucsângiorgiu⁴¹ și Bod⁴² în Transilvania.

Deși nu este în intenția noastră de a crea regionalisme în cadrul culturii Cucuteni⁴³, acest lucru l-au subliniat Dr. Iuliu Paul⁴⁴ și alții, nu putem să nu constatăm că cele mai timpurii și mai numeroase materiale Cucuteni A1 sunt în Transilvania.

Cele două culturi (Petrești și Cucuteni) s-au dezvoltat sub semnul unui sincronism parțial, cu un anumit specific care a constat în faptul că fiecare dintre fazele culturii Petrești le-a precedat în timp pe cele ale culturii Cucuteni, faza B a celei din urmă continuând să se dezvolte încă o bună bucată de timp după încheierea procesului de dezvoltare a Petreștiului B⁴⁵.

Unii arheologi din Republica Moldova exclud contactul activ dintre purtătorii culturii Precucuteni și Cucuteni cu cei ai culturii Petrești, admitând apariția spontană a ceramicii policrome în aria triburilor locale datorită acumulării experienței în ceea ce privește tehnologia confecționării și arderii pastei, precum și a decorării⁴⁶.

Comunitățile cucuteniene din interfluvii Nistru-Prut au întreținut relații strânse cu triburile balcano-danubiene și cu cele nord-pontice. În așezarea Rusești Noi I, s-au descoperit fragmentele unui vas ce are ca degresant în pastă nisip și decorat cu grafit, importat din cadrul culturii Gumelnița, iar în plastica antropomorfă cucuteniană se simt influențele gumelnițene⁴⁷.

Datorită întrepătrunderii celor două mari arii culturale din spațiul dintre cotul Carpaților Orientali și Dunăre, precum și a înaintării culturii Cucuteni A1 în partea de nord-est a Munteniei și a extinderii culturii Gumelnița, faza A1, în sudul Moldovei, sudul R. Moldova și Ucraina, s-a format un facies cultural de sinteză între cele două culturi contemporane. Acest facies, sau aspectul cultural Stoicani-Aldeni, se definește structural nu numai prin elemente culturale proprii celor două culturi, ci și prin elemente rezultate în urma sintezei lor finale⁴⁸.

Cât privește originea culturii Cucuteni din Precucuteni III, ideea este acceptată de unii cercetători din Moldova, Basarabia și Ucraina. Constatăm totuși că în Transilvania lipsesc descoperirile de tip Precucuteni III, dar mai ales ele nu sunt prezente în stațiunile Ariușd timpurii.

Aceasta ar pleda pentru un grup Ariușd sau pentru o geneză sub influența culturii Petrești, grup Foeni, pentru complexul Ariușd-Cucuteni. De altfel, descoperirile de tip Gumelnița sunt mai târzii, cel puțin din punctul de vedere al stratigrafiei comparate, datele C14 confirmă acestea. Geneza culturii Gumelnița din cultura Boian este o opinie ce ar trebui revăzută, ceramica neagră lustruită, pictura cu alb, acea Gumelnița A1 tot pomenită și nedemonstrată convingător, ar trebui să aparțină aceluiași proces, poate mai întârziat care a dat naștere epocii cuprului din Transilvania și din restul teritoriului.

Geneza din neolitic a acestor civilizații (Gumelnița, Sălcuța, Petrești, Cucuteni) ar permite eliminarea termenului de eneolitic, care nu ar avea un suport real. Sintezele ce se observă între civilizațiile neolitice și cele nou venite aparțin de fapt unui proces de sinteză, local, regional, care nu are consecințe decât pe alocuri, în Ucraina de exemplu.

Abrevieri / Abbreviations

L= lungime; LA = lătime; Ad.= adâncime; H= înălțime; D= diametru; GR= grosime; D= diametru maxim; Dg= diametru gura vasului; Db= diametru bază; Dp= diametru perforație; m= metri; mp= metri pătrați; mm= milimetri; Nr.Inv= Număr de inventar; Loc.= locuință de suprafață; gr= groapă de stâlp; c= carou; Cmp= complex; S= suprafață;

Note / Notes

1. Székely 1959, 231-245; Székely 1970, 71; Zaharia 1995, 151-152; Székely 1998, 12; Cavruc 1999, 93-102; Janovits 1999, 121-150; Cavruc 2000, 99; Cavruc 2000a, 173-176; Cavruc 2001, 55-75; Comşa 2000, 173-176; Cavruc 2002, 89-95; Cavruc 2003, 129; Cavruc 2003a, 43; Cavruc 2003b, 43; Cavruc 2003c, 28-29; Cavruc&colab. 2000, 103-104; Cavruc-Dumitroaia 2000, 131-154; Cavruc-Rotea 2000, 155-172; Cavruc-Buzea, 2002, 41-88; Cavruc&colab. 2001, 245-247; Cavruc&colab. 2002, 306-309; Cavruc&colab. 2003, 314-316; Cavruc 2005, 81-123

2. Cavruc&colab. 2004, 337-339
3. Lazarovici-Buzea 2004, 57-59
4. Lazarovici&colab. 2000, 103-30
5. Lazarovici&colab. 2002, 19-40
6. Maxim 1999, 112-116
7. Lazarovici-Maxim 1995, 10; Lazarovici&colab. 1996, 683-689; Lazarovici 1998a, 97-100; Lazarovici-Micle 2001, 50

8. Lazarovici 2003, 217-231; Lazarovici-Lazarovici-Frențiu 2003, 169-186; Păuleni în tabelele 1-7

9. Florescu-Căpitanu 1996, 346
10. Chirică 1999, 110
11. Monah 1997, 135
12. Monah 1997, 136
13. Dumitrescu 1954, 410-417; Pl. CXXII/9-17; fig 36/1-16

14. Dâmbovița&alii 1999, 521; Fig. 370/1-5
15. XXX 1999, 142/fig. 355
16. Monah&colab. 2003, 164/fig. 125
17. Petrescu-Dâmbovița-Văleanu 2004, 256, fig 220/6
18. Marinescu-Bilcu - Bolomey 2000, fig 159/7
19. Sorokin 1994, 70
20. Dumitrescu 1954; Dumitrescu 1979, 77-78; Magda-Mantu 1998, 282 Fig. 21/2

21. Lazarovici-Maxim 1995, 148; fig.29/1- 4
22. Boghian 1996, 291-307

23. Buzea 2004, 111 - 123

24. Maxim 1996, 53; Lazarovici 1996, 36-37; Cucos 1999, 58; Mareş 2002, 61; Cavruc 2003, 133-134

25. Vulpe 1973, 217; Gimbutas 1997, 34; Luca 1999, 32; Mareş 2002, 6; Lazarovici 2003a, 16.

26. Monah-Cucos 1985, 15; Popovici 2000; László 1988, 121-135; Cavruc 1998; Magda-Mantu 1998a, 83-100

27. Dumitroaia 2000, 19

28. László 1993, 49

29. László 1911; Roska 1943

30. Marcu 1976, 73-95; Emődi 1980, 429-431

31. Magda-Mantu 1998, 33

32. XXX 2001, 165

33. Magda-Mantu 1998, 33; Monah&colab. 2003, 36

34. Ursulescu&colab. 2005, 244

35. Lazarovici&colab. 2000, 103-130; Lazarovici&colab. 2002, 19-40; Lazarovici-Lazarovici 2003; Lazarovici 2002; Lazarovici 2003, 217-231

36. Vulpe 1956, 53-93

37. XXX 1960, 62, fig. 11/2-3; Dumitrescu 1963, 69-73; Dumitrescu 1968, 28-29; Dumitrescu 1979, 17-19; Mătasă 1946.

38. Lazarovici-Maxim-Meşter-Radu 1997, 669-687

39. László 1924, 1-24; XXX 1960, 61-65; Zaharia-Székely 1988, 101-115; Comşa 1988, 115-119

40. Lazarovici 1998, 19

41. Lazarovici-Maxim-Crişan-Pal 1989-1993, 221-228; Maxim 1999, 112

42. Costea 1995, 25

43. Lazarovici-Buzea 2004, 43 - 49

44. Paul 1992

45. Luca&colab. 2004, 113

46. Bodareu 2004, 59

47. Sorokin 1994, 80

48. Dragomir 1996, 12

Bibliografie / Bibliography

Bodareu 2004

GALINA BODAREU, *Probleme privind geneza culturii Cucuteni între Prut și Nistru*. În: *Studii de istorie veche și medievală. Omagiu profesorului Gheorghe Postică*, Chişinău, 2004

Boghian 1996

DUMITRU BOGHIAN, *Unele considerații asupra utilajului litic al comunităților Precucuteni-Cucuteni-Tripolie*. În: *CUCUTENI aujourd'hui, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis II*, Piatra Neamț, 1996

Buzea 2004

DAN BUZEA, *Obiecte din metal descoperite în aşezarea de la Păuleni Ciuc - Ciomortan, jud. Harghita*. În: *Studii de Istorie Veche și Arheologie. Omagiu Profesorului Sabin*

Adrian Luca, Hunedoara, 2004

Cavruc 1998

VALERIU CAVRUC, *Repertoriul arheologic al județului Covasna, Sfântu Gheorghe*, 1998

Cavruc 2000

VALERIU CAVRUC, *Noi cercetări în aşezarea de la Păuleni (1999 - 2000)*. În: *Angustia*, 5, Sfântu Gheorghe, 2000

Cavruc 2000a

VALERIU CAVRUC, *Repertoriul Arheologic al județului Harghita, Sfântu Gheorghe*, 2000

Cavruc 2001

VALERIU CAVRUC, *Legături între Moldova și S-E Transilvaniei în bronzul mijlociu*. În: *Cultura Costişa în contextul epocii bronzului din România, Piatra Neamț*, 2001

Cavruc 2002

VALERIU CAVRUC, *Noi considerații privind grupul Ciomortan*. În: *Angustia*, 7, Arheologie, Sfântu Gheorghe, 2002

Cavruc 2003

VALERIU CAVRUC, În: *Noi Descoperiri arheologice în sud-estul Transilvaniei. Catalogul de Expoziție*, Sfântu Gheorghe, 2003

Cavruc 2003a

VALERIU CAVRUC, În: *New Archaeological Discoveries in South-Eastern Transylvania.. Exhibition Catalogue*, Sfântu Gheorghe, 2003

Cavruc 2003b

VALERIU CAVRUC, În: *Új Régészeti Leletek Dél-Kelet Erdélyben. Kiállításkatalógus*, Sepsiszentgyörgy, 2003

Cavruc 2003c

VALERIU CAVRUC, În: *România din Covasna și Harghita. Prototracii în epoca metalelor*, Miercurea Ciuc, 2003

Cavruc 2005

VALERIU CAVRUC, *The Ciomortan Group in the light of New-Researches*, În: *Marmatia*, 8/1, Baia Mare, 2005.

Cavruc, Dumitroaia 2000

VALERIU CAVRUC, GHEORGHE DUMITROAIA, *Descoperirile aparținând aspectului cultural Ciomortan de la Păuleni (Campaniile 1999-2000)*. În: *Angustia*, 5, Sfântu Gheorghe 2000

Cavruc, Rotea 2000

VALERIU CAVRUC, MIHAI ROTEA, *Locuirea Wietenberg de la Păuleni (campaniile 1999-2000)*. În: *Angustia*, 5, Sfântu Gheorghe, 2000

Cavruc, Buzea 2002

VALERIU CAVRUC, DAN BUZEA, *Noi cercetări privind epoca bronzului în așezarea Păuleni (Ciomortan). Campaniile din anii 2001-2002. Raport de activitate*. În *Angustia*, 7, Sfântu Gheorghe, 2002

Cavruc& colab 2000

VALERIU CAVRUC, GHEORGHE LAZAROVICI, GHEORGHE DUMITROAIA, MIHAI ROTEA, SZEKELY ZSOLT, DAN BUZEA, *Șoimeni (Ciomortan), com. Păuleni Ciuc, jud. Harghita*, În: *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 1999*, București, 2000

Cavruc& colab 2001

VALERIU CAVRUC, GHEORGHE LAZAROVICI, GHEORGHE DUMITROAIA, MIHAI ROTEA, DAN BUZEA, *Șoimeni (Ciomortan), com. Păuleni Ciuc, jud. Harghita*, În: *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2000*, București, 2001

Cavruc& colab 2002

VALERIU CAVRUC, GHEORGHE LAZAROVICI, DAN BUZEA, *Șoimeni (Ciomortan), com. Păuleni Ciuc, jud. Harghita*. În: *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2001*, București, 2002

Cavruc& colab 2003

VALERIU CAVRUC, DAN BUZEA, *Șoimeni (Ciomortan), com. Păuleni Ciuc, jud. Harghita*. În: *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2002*, București, 2003

Cavruc& colab 2004

VALERIU CAVRUC, GHEORGHE LAZAROVICI, DAN BUZEA, *Șoimeni (Ciomortan), com. Păuleni Ciuc, jud. Harghita*. În: *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2003*, București, 2004

Chirică 2004

VASILE CHIRICĂ, *Teme ale reprezentării "Marii Zeițe" în arta paleolitică și neolitică*. În: *Memoria Antiquitatis*, XXIII, Piatra Neamt, 2004

Costea 2005

FLOREA COSTEA, *Repertoriul arheologic al județului Brașov (I)*, Brașov, 1995

Comșa 1988

EUGEN COMȘA, *Contribuții privind relațiile între cultura Cucuteni și Ariușd*. În: *Aluta*, XVII-XVIII, Sfântu Gheorghe, 1988

Comșa 2000

ALEXANDRA COMȘA, *Date antropologice referitoare la osemintele umane aparținând epocii bronzului. descoperite la Păuleni*. În: *Angustia*, 5, Arheologie, Sfântu Gheorghe, 2000

Cucoș 1998

ȘTEFAN CUCOȘ, *Faza Cucuteni B în zona subcarpatică a Moldovei*, Piatra Neamt, 1999

Dimbovița&colaboratori 1999

MIRCEA PETRESCU DÎMBOVIȚA, MARINELA FLORESCU, ADRIAN C. FLORESCU, *Trușești. Monografie arheologică*, București-Iași, 1999

Petrescu-Dimbovița, Văleanu, 2004

MIRCEA PETRESCU-DÎMBOVIȚA, MĂDĂLIN-CORNEL VĂLEANU, *Cucuteni-Cetățuie. Monografie Arheologică*, Piatra Neamt, 2004

Dragomir 1996

ION T. DRAGOMIR, *Monografia arheologică a Moldovei de Sud I*. În: *Danubius XVI*, Galați, 1996

Dumitrescu 1954

VLADIMIR DUMITRESCU, *Hăbășești. Monografie arheologică*, București, 1954

Dumitrescu 1963

VLADIMIR DUMITRESCU, *Originea și evoluția culturii Cucuteni-Tripolie (I)*. În: *SCIV*, 14, 1, București, 1963

Dumitrescu 1968

VLADIMIR DUMITRESCU, *Arta neolitică în România*, București, 1968

Dumitrescu 1979

VLADIMIR DUMITRESCU, *Arta culturii Cucuteni*, București, 1979

Dumitroaia 2000

GHEORGHE DUMITROAIA, *Comunități preistorice din nord-estul României. De la cultura Cucuteni până în bronzul mijlociu*, În: *Memoriae Antiquitatis*, VII, Piatra-Neamt, 2000.

Emódi 1980

EMÓDI JÁNOS, *Descoperiri arheologice din peșterile din Cheile Vârghișului*. În: *Aluta*, XII-XIII, Sfântu Gheorghe, 1980

Janovits 1999

ISTVÁN JANOVITS, *Noi periegeze din depresiunea Ciucului*, În: *Angustia* 4, Sfântu Gheorghe, 1999

Florescu, Căpitanu 1996

MARINELA FLORESCU, VIOREL CĂPITANU, *Plastica antropomorfă din așezarea Cucuteni A de la Tîgănești, județul Bacău*. În: *CUCUTENI aujourd'hui, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis II*, Piatra Neamt, 1996

Gimbutas 1997

MARUJA GIMBUTAS, *Civilizația Marii Zeițe și sosirea cavarilor războinici*, București, 1997

László 1911

LÁSZLÓ FERENCZ, *Háromszék vármegyei praemykenaei jellegű telepek*. În: *Dolgozatok - Travaux*, Cluj Napoca, 1911

László 1924

LÁSZLÓ FERENCZ, *Les Types de vases pients d'Ariușd*, În: *Dacia*, I, București, 1924.

László 1988

ATTILA LÁSZLÓ, *Precizări în legătură cu corpusul așezărilor culturale Ariușd-Cucuteni*. În: *Aluta*, XVII-XVIII, Sfântu Gheorghe, 1988

László 1993

ATTILA LÁSZLÓ, *Așezări întărite ale culturii Ariușd-Cucuteni în sud-estul Transilvaniei. Fortificarea așezării de la Malnaș Băi*. În: *Arheologia Moldovei*, XVI, București, 1993

Lazarovici 1996

GHEORGHE LAZAROVICI, *Din istoria străveche a*

Carpaților Orientali, În: *Angustia I*, Sfântu Gheorghe, 1996

Lazarovici 1998

GHEORGHE LAZAROVICI, *Leț, com. Boroșneul Mare, jud. Covasna*. În: *Catalogul Expoziției Cultură și Civilizație din Carpații Răsăriteni în lumina noilor descoperiri arheologice*, Sfântu Gheorghe, 1998

Lazarovici 1998a

GHEORGHE LAZAROVICI, *Metode și tehnici moderne de cercetare în arheologie*, Ministerul Culturii, Centrul de Perfecționare a Personalului din Cultură, Artă și Pregătire Postliceală și Postuniversitară, București 1998.

Lazarovici 2002

GHEORGHE LAZAROVICI, *Prelucrări matematice cu privire la siturile cucuteniene de la Păuleni Harghita și Ruginoasa*. În simpozionul *Cercetări interdisciplinare în neoeoliticul din Moldova: Realizări și perspective*, dedicat centenarului nașterii savantului Vladimir Dumitrescu, Iași, 15 iunie 2002

Lazarovici 2003

GHEORGHE LAZAROVICI, *New archeological research about Cucuteni - Ariușd Culture, Transylvania*, în *Tripolian Settlements-Gigants. The international symposium materials*, Ed. Korvin, Kiev, 2003

Lazarovici 2003a

GHEORGHE LAZAROVICI, În: *Românii din Covasna și Harghita. Preistoria în Sud-Estul Transilvaniei*, Miercurea Ciuc, 2003

Lazarovici-Lazarovici 2003

GHEORGHE LAZAROVICI, CORNELIA MAGDA-LAZAROVICI, *Analize statistice pe ceramica cucuteniană de la Olteni, Păuleni și Ruginoasa*, în *Arheometrie XV*, 2003, 14-15 Decembrie, Taga;

Lazarovici-Lazarovici-Frențiu 2003

GHEORGHE LAZAROVICI, CORNELIA MAGDA LAZAROVICI, MILITON FRENTIU, *Statistical Analysis of the Archaeological Materiale (Cucuteni A3 Phase) from Ruginoasa settlement, Iași district*, în *Annals of the Tiberiu Popoviciu Seminar of Functional Equations, Approximation and Convexity*, ISSN 1584-4536, vol. 1, 2003

Lazarovici, Maxim 1995

GHEORGHE LAZAROVICI, ZOIA MAXIM, *Gura Baciului*. În: *BMN*, 10, 1995

Lazarovici, Maxim, Meșter, Radu 1997

GHEORGHE LAZAROVICI, ZOIA MAXIM, MIHAI MEȘTER, SORIN RADU, *Șantierul Arheologic Olteni*. În: *AMN*, Cluj Napoca, 1997

Lazarovici, Maxim, Crișan, Pal 1989-1993

GHEORGHE LAZAROVICI, ZOIA MAXIM, VIORICA CRIȘAN, JÁNOS PÁL, *Ceramica pictată de la Ciucsîngiorgiu (jud. Harghita)*, În: *AMN*, 26-30, Cluj Napoca, 1989-1993

Lazarovici&colab. 1996

GHEORGHE LAZAROVICI, LUCIAN TARCEA, CHRISTINA SÂNGEREAN, Zeus: *Sistem pentru gestiunea și prelucrarea datelor arheologice*, în *AMN*, 33.1, Cluj Napoca, 1996

Lazarovici&colab 2000

GHEORGHE LAZAROVICI, SABIN ADRIAN LUCA, COSMIN SUCIU, DAN BUZEA. *Descoperirile Cucuteni - Ariușd de la Păuleni (Ciomortan)*. În: *Angustia*, 5, Sfântu Gheorghe, 2000

Lazarovici&colab 2002

GHEORGHE LAZAROVICI, VALERIU CAVRUC, SABIN ADRIAN LUCA, COSMIN SUCIU, DAN BUZEA. *Descoperirile Cucuteni - Ariușd de la Păuleni (Ciomortan)*. În: *Angustia*, 7, Sfântu Gheorghe, 2002

Lazarovici, Micle 2001

GHEORGHE LAZAROVICI, DOREL MICLE, *Introducere în arheologia informatizată*, Universitatea de Vest din Timișoara, în *Bibliotheca Historica et Archaeologica Universitatis Timișensis*, III, Timișoara, 2001

Luca 1999

SABIN ADRIAN LUCA, *Sfârșitul eneoliticului pe teritoriul intracarpatic al României - Cultura Bodrogkeresztúr*, Alba Iulia, 1999.

Luca &colab. 2004

LUCA SABIN ADRIAN, DRAGOȘ DIACONESCU, CRISTIAN ROMAN, *Cercetări arheologice în Peștera Cauce*, Sibiu, 2004

Mareș 2002

ION MAREȘ, *Metalurgia aramei în neo-eneoliticul României*, Suceava, 2002

Magda-Mantu 1998

CORNELIA MAGDA MANTU, *Cultura Cucuteni. Evoluție, cronologie, legături*, în *BMA*, V, Piatra Neamț, 1998

Magda-Mantu 1998a

CORNELIA MAGDA-MANTU, *Cronologia absolută a culturilor neolitice din România și relațiile cu lumea egeo-anatoliană*. În: *Cercetări Istoric*, XVIII, 1998, Iași.

Marcu 1976

MARIANA MARCU, *Vechi cercetări în peșterile de la Merești, jud. Harghita*. În: *Muzeul Național*, III, 1976

Marinescu-Bîlcu, Bolomey 2000

SILVIA MARINESCU-BÎLCU, ALEXANDRA BOLOMEY, *Drăgușeni. A Cucutenian Community*, 2000

Mătasă 1946

CONSTANTIN MĂTASĂ, *Frumușica. Village préhistorique a céramique peinte dans la Moldavie du Nord Roumanie*, București, 1946

Maxim 1999

ZOIA MAXIM, *Neo-eneoliticul din Transilvania*, În *BMN*, XIX, Cluj-Napoca, 1999

Monah 1997

DAN MONAH, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*, Piatra Neamț, 1997

Monah, Cucuș 1985

DAN MONAH, ȘTEFAN CUCUȘ, *Așezările Culturii Cucuteni din România*, Iași, 1985

Monah&colab. 2003

DAN MONAH, GHEORGHE DUMITROAIA, FELICIA MONAH, CONSTANTIN PREOTEASA, ROXANA MUNTEANU, DORIN NICOLA, *Poduri - Dealul Ghindaru. O Troie în Subcarpații Moldovei*, Piatra Neamț, 2003

Paul 1992

IULIU PAUL, *Cultura Petrești*, București, 1992

Popovici 2000

DRAGOMIR NICOLAE POPOVICI, *Cultura Cucuteni. Faza A. Repertoriul Așezărilor (I)*, Piatra Neamț, 2000

Roska 1943

ROSKA MÁRTON, *Az erdélyi őskori festett agyagmuvecség*, în *Kozl*, III, Cluj, 1943

Sorokin 1994

VICTOR SOROKIN, *Culturile Eneolitice din Moldova*, În: *Thraco-Dacia*, Tomul XV, 1-2, București, 1994

Székely 1959

ZOLTÁN SZÉKELY, *Raport preliminar asupra sondajelor executate de Muzeul Regional din Sf. Gheorghe în anul 1956*, În: *Materiale și Cercetări Arheologice*, V, București, 1959

Székely 1970

ZOLTÁN SZÉKELY, *Cultura Ciomortan*, În: *Aluta*, Sfântu Gheorghe, 1970

Székely 1998

ZSOLT SZÉKELY, *Ciomortan - Păuleni, com. Șoimeni, jud. Harghita*, În: *Catalogul Expoziției Cultură și Civilizație din Carpații Răsăriteni în lumina noilor descoperiri arheologice*, Sfântu Gheorghe, 1998

Ursulescu&colab. 2005

NICOLAE URSULESCU, DUMITRU BOGHIAN, VASILE COTUGA, *Problèmes de la culture Pré-cucuteni a la lumière des recherches de l'argu Frumos (Dép. de Iași)*. În: *Scripta praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri*

Mircea Petrescu-Dîmbovița oblată. Iași, 2005

Vulpe 1956

RADU VULPE, *Problemele neoliticului carpato-niprovian în lumina săpăturilor de la Izvoare*, În: SCIV, VII, 1 -2, București, 1956

Vulpe 1973

ALEXANDRU VULPE, *Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato-dunărean*, În: SCIV, 24, 2, București, 1973

Zaharia, Székely 1988

EUGENIA ZAHARIA, ZOLTAN SZÉKELY, *Raport asupra*

săpăturilor noi de la Ariușd (jud. Covasna, În: *Aluta*, XVII-XVIII, Sfintu Gheorghe, 1988

Zaharia 1995

Eugenia Zaharia, *Cultura Ciomortan*. În: *Comori ale epocii Bronzului din România. Treasures of the Bronze Age in Romania*, București, 1995

XXX 1960, *Istoria României*, vol. I, București, 1960.

XXX 1999, *Expoziția Scânteia. Cercetare arheologică și Restaurare*. Iași, 1999.

XXX 2001, *Istoria Românilor*, vol. I, București, 2001.

Lista explicativă a planșelor / *Explanation of the plates*

Planșa I. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita

1. Poziționarea geografică
2. Vedere generală asupra sitului (Vedere dinspre vest)

Plate I. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County

1. *Geographical position*
2. *General view upon the site (view from the west)*

Planșa II. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Campania 2003

1. Demontarea marțorilor longitudinali
2. Baza valului de fortificație. Vedere dinspre vest
- 3-5. Vederi generale ale gropilor de stâlp din structura valului de fortificație ridicat în perioada culturii Ciomortan
6. Gropii de stâlp ale structurii valului. Detaliu
7. Locuința 16. Nivelul superior al dărâmbăturilor. Vedere dinspre sud
8. Locuința 16. Vedere generală dinspre vest

Plate II. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. 2003 campaign

1. *The taking down of the longitudinal sections.*
2. *The base of the rampart. View from the west*
- 3-5. *General views upon the post-holes from the structure of the rampart raised in the Ciomortan Culture period*
6. *Post-holes from the structure of the rampart. Detail*
7. *House nr. 16. The superior level of the ruins. View from the south*
8. *House nr. 16. General view from the west*

Planșa III. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Locuința 16

1. Vatra locuinței. Vedere de sus
2. Lutuiala vetrei. Detaliu
3. Altăraș miniatural descoperit în apropierea vetrei. Vedere de sus
4. Altăraș miniatural. Detaliu
5. Pavajul vetrei. Vedere dinspre est
6. Vatra. Secțiune
7. Vatra locuinței 16 și dărâmbăturile podelei locuinței 5, încăperea B. Vedere generală dinspre vest
8. Vatra. Profil. Vedere dinspre nord

Plate III. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. House nr. 16

1. *The heart of the house. View from above*
2. *The heart doub. Detail*
3. *Miniature small altar, discovered nearby the heart. View from above*
4. *Miniature small altar. Detail*
5. *The paving of the heart. View from the east*
6. *The heart. Section*
7. *The heart of the house nr. 16 and the ruins of the floor of house nr. 5, room B. General view from the west*
8. *The heart. Profile. View from the north*

Planșa IV. Păuleni Ciuc-Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni-Ariușd. Locuința 5. Campania 2003

1. Vedere dinspre sud-est
2. Detaliu cu suprafața cercetată în campania 2000
3. Vedere generală dinspre vest
4. Locuința 5 și profilul estic al SI. Vedere dinspre vest
5. Vedere generală dinspre est
6. Nivelul superior al dărâmbăturilor podelei
7. Valul de fortificație al așezării, ridicat în perioada mijlocie a epocii bronzului. Detaliu
8. Nivelul superior al dărâmbăturilor. Vedere dinspre vest

Plate IV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. House nr. 5. 2003 campaign

1. *View from the south - east*
2. *Detail with the researched surface in the 2000 campaign*

3. General view from the vest
4. House nr. 5 and the eastern profile of SI. View from the east
5. General view from the east
6. The superior level of the floor ruins
7. The rampart of the settlement, raised in the Middle Bronze Age. Detail
8. The superior level of the ruins. View from the vest

Planşa V. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Locuinţa 5. Campania arheologică 2004

1. Primul nivel de locuire al aşezării. Complexul 17, vedere despre nord
2. Complexul 17 surprins în profilul estic al suprafeţei I
3. Complexe arheologice descoperite în partea nordică a S.I (Cmp. 18, 19 şi 20)
4. Primul nivel de locuire al aşezării. Strat de cultură cu multă cenuşă în compoziţie
5. Complexul 18. Fragment ceramic de culoare neagră, bine lustruit. Detaliu
6. Complexul 19 şi Complexul 20. Vedere dinspre sud
7. Delimitarea complexelor arheologice în S.I
8. Podeaua Locuinţei 5. Vedere generală dinspre nord - vest

Plate V. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. House nr. 5. 2004 archaeological campaign

1. The first level of habitation of the settlement. Complex 17, view from the north
2. Complex 17 caught in the eastern profile of surface I
3. Archaeological complexes discovered in the northern area of SI (Complexes 18, 19 and 20)
4. The first level of habitation of the settlement. Layer with a high composition of ashes
5. Complex 18. Black pottery fragment, well polished. Detail
6. Complex 19 and Complex 20. View from the south
7. The delimitation of the archaeological complexes in SI
8. The floor of house nr. 5. General view from the north-vest

Planşa VI. Păuleni Ciuc- Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Locuinţa 5 - Încăperea A

1. Dărâmurile podelei suspendate. Vedere dinspre nord
2. Podeaua. Locul din care începe să fie suspendată
3. Demontarea podelei. Se pot observa amprente de bârne despicate
4. Detaliu cu podeaua suspendată
5. Amprentă de bârnă circulară. Detaliu
6. Amprente de bârne despicate. Profil
7. Amprentă de bârnă despicată. Detaliu
8. Ampretele bânelor longitudinale lăsate pe sol. Vedere dinspre nord-vest

Plate VI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. House nr. 5. Room A

1. The ruins of the suspended floor. View from the north
2. The floor. The point where the suspension begins
3. The taking to pieces of the floor. One can observe the impression of the splitted beams
4. Detail with the suspended floor
5. Impression of a circular beam. Detail
6. Impression of splitted beams. Profile
7. Impression of a splitted beam. Detail
8. Impressions left in the ground by longitudinal beams. View from the north-vest

Planşa VII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Locuinţa 5. Vase ceramice descoperite între dărâmături

1. Castron; 2. Pahar; 3. Oală; 4. Vas de provizii descoperit cu gura în jos; 5. Castron; 6. Castron; 7. Pahar; 8. Polonic

Plate VII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. House nr. 5. Pottery discovered among the ruins

1. Tureen; 2. Glass; 3. Pot; 4. Supply pot; 5. Tureen; 6. Tureen; 7. Glass; 8. Ladle

Planşa VIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Locuinţa 5. Încăperea B

1. Podeaua locuinţei. Vedere dinspre vest
- 2-3. Podeaua locuinţei. Detaliu
4. Amprente de bârne despicate. Vedere dinspre vest
5. Amprente de bârne despicate. Vedere dinspre est
6. Crăpăturile podelei. Detaliu
7. Pavajul unci vetre descoperite la nivelul podelei
8. Podeaua locuinţei. Detaliu

Plate VIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. House nr. 5. Room B.

1. The floor of the house. View from the vest
- 2-3. The floor of the house. Detail
4. Impressions of splitted beams. View from the vest
5. Impressions of splitted beams. View from the east
6. The cracks in the floor. Detail

7. *The paving of a heart discovered on the level of the floor*
8. *The floor of the house. Detail*

Planșa IX. Păuleni Ciuc-Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Locuința 5. Încăperea B

- 1 - 5, 7 - 8, Amprente de bărne despicate. Detalii
- 6 - Rondea din lut descoperită pe podea

Plate IX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. House nr. 5. Room B.

- 1 - 5, 7 - 8 - Impressions of splitted beams. Details
- 6 - round clay piece found on the floor

Planșa X. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd.

1. Zona Locuinței 5, încăperea B, după îndepărtarea podelei. Vedere dinspre sud
2. Urmele Locuinței 5, încăperea B și Locuința 5A după îndepărtarea podelei. Vedere dinspre vest
3. Pavajul vetrei descoperite la nivelul podelei Locuinței 5, încăperea B
4. Groapă de stâlp. Detaliu
5. Gropi de stâlp alăturate. Detaliu
6. Vatră ce datează din primul nivel de locuire al așezării
7. Complexul 22. Aglomerare de materiale arheologice. Vedere de sus
8. Complexul 22. Detaliu

Plate X. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture.

1. *The area of house nr. 5, room B, after removing the floor. View from the south*
2. *The traces of house nr. 5, room B, and of the house nr. 5A after removing the floor. View from the west*
3. *The paving of the heart discovered at the floor level in house nr. 5, room B*
4. *Post-hole. Detail*
5. *Two post-holes. Detail*
6. *Heart which belongs to the first level of habitation of the settlement*
7. *Complex 22. Agglomeration of archaeological material. View from above*
8. *Complex 22. Detail*

Planșa XI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Locuința 5A

1. Dispunerea locuinței. Vedere dinspre est
2. Nivelul superior al podelei. Vedere dinspre sud
3. Gropile stâlpilor de susținere a peretelui nord-estic
4. Podeaua prăbușită în apropierea peretelui nord-estic
5. Podeaua amenajată pe sol. Vedere dinspre sud
6. Crăpăturile podelei. Detaliu
7. Fragmente de vase ceramice descoperite sub dărâmurile podelei
8. Amprentă de bărnă despicată. Detaliu

Plate XI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. House nr. 5A

1. *The disposal of the house. View from the east*
2. *The superior level of the floor. View from the south*
3. *Post-holes of the posts which supported the north-eastern wall*
4. *The floor which collapsed near the north-eastern wall*
5. *The floor disposed on the ground. View from the south*
6. *Pottery fragments discovered under the ruins of the floor*
7. *Impression of a splitted beam. Detail*

Planșa XII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Locuința 21

- 1 - 5. Dărâmurile podelei suspendate a Locuinței 5, încăperea A - care au afectat nivelul superior al Locuinței 21
6. Peretele estic. Detaliu
7. Podeaua. Vedere dinspre nord
8. Podeaua. Vedere de sus

Plate XII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. House nr. 21.

- 1 - 5. *The ruins of the suspended floor of house nr. 5, room A - affected the superior level of habitation of house nr. 21*
6. *The eastern wall. Detail*
7. *The floor. View from the north*
8. *The floor. View from above*

Planșa XIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Locuința 21

1. Dărâmurile podelei și pereților în zona gropii de provizii a Locuinței 21. Detaliu
2. Peretele sudic. Detaliu
3. Vase ceramice descoperite în groapa de provizii (Groapa A)
4. Suport descoperit între dărâmurile peretelui sudic
5. Sol galben-argilos descoperit pe fundul vasului de provizii din Groapa A
6. Suport pictat
7. Bucăți din podeaua suspendată a Locuinței 5, încăperea A
8. Locuința 21 - Încercare de reconstituire. Dispunerea vaselor ceramice

Plate XIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. House nr. 21.

1. *The ruins of the floor and walls of house nr. 5 in the area of the supply pit of house nr. 21. Detail*

2. The southern wall. Detail
3. Pottery discovered in the supply pit (Pit A)
4. Support discovered among the ruins of the southern wall
5. Yellow - clayey soil found inside the supply pit from Pit A
6. Painted support
7. Pieces of the suspended floor of house nr. 5, room A
8. House nr. 21 - an attempt of reconstruction. The disposal of the pottery

Planşa XIV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. SI, c. A-D/9-14

1. Planul Locuinței 5, încăperile A și B. Legendă:

- a - zona cercetată în 1999
- b - lipitură podea locuință
- c - ceramică
- d - piatră
- e - groapă stâlp
- f - rășniță
- g - lipitură perete locuință
- h - os/corn
- i - pământ pietros de culoare galben - verzui
- j - resturi de lemn carbonizat
- k - reconstituire bărne podea

Plate XIV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. SI, c. A-D/9-14

1. The plan of house nr. 5, rooms A and B. Legend:

- a - area researched in 1999
- b - rough cast of the floor
- c - pottery
- d - stone
- e - post-hole
- f - grinder
- g - rough cast of the wall
- h - bone/horn
- i - yellow - green rocky soil
- j - remains of burned wood
- k - reconstruction of the floor beams

Planşa XV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. SI, c. A-D/9-14. Plan

Planul locuinței 21, Complexul 17 și Complexul 23. Legendă:

- a - zona cercetată în 1999
- b - stânca naturală
- c - ceramică
- d - piatră
- e - groapă stâlp
- f - rășniță
- g - lipitură perete locuință
- h - șanț palisadă
- i - pământ pietros de culoare galben - verzui
- j - conturul Complexului 23
- k - urme vatră de foc

Plate XV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. SI, c. A-D/9-14. Plan

Plan of House no. 21, Complex 17 and Complex 23. Legend:

- a - the area researched in 1999
- b - the natural rock
- c - pottery
- d - stone
- e - post-hole
- f - grinder
- g - rough cast of the wall
- h - palisade ditch
- i - yellow - green rocky soil
- j - the outline of Complex 23
- k - traces of the hearth

Planşa XVI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Unele și podoabe din piatră

- 1 - 2. Pietre lustruite
3. Mârgea
4. Podoabă
5. Lustruitor
- 6 - 9. Topoare
10. Cute

- 11 - 13. Pisătoare
- 14. Fragment răsniță

Plate XVI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. Tools and adornments of stone

- 1 - 2. Polished rocks
- 3. Bead
- 4. Adornment
- 5. Polisher
- 6 - 9. Axes
- 10. Whetstone
- 11 - 13. Pounders
- 14. Fragment of a grinder

Planșa XVII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Unelte din piatră (1 - 5, 7 - 20 - silex; 6 - obsidian; 21 - 24 corneean)

- 1 - 12; 21 - 24 - Lame
- 13, 16 - vârf de săgeată
- 14, 15, 17 - 20 - Gratoare

Plate XVII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. Tools of stone (1 - 5, 7 - 20 - silex; 6 - obsidian; 21 - 24 corneean)

- 1 - 12; 21 - 24 - Blades
- 13, 16 - arrowhead
- 14, 15, 17 - 20 - Scraper

Planșa XVIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Unelte din os și corn (1 - 2, 10, 12, 13, 17 - 18 - os; 3 - 9, 19 os/corn ?; 10, 15, 16, 20 - corn; 14 - colț mistreț)

- 1, 2, 10, 11, 12 - Străpungătoare (Împungătoare)
- 3 - 9 Mărgelile din os/corn
- 13 - Spatulă
- 14 - Colț de mistreț
- 15 - Corn cu urme de tăiere
- 16 - Fragment plantator
- 17 - Podoabă din corn de cerb
- 18 - Os prelucrat
- 19 - Amuletă "en violon"
- 20 - Plantator din corn de cerb

Plate XVIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. Tools of bone and horn (1 - 2, 10, 12, 13, 17 - 18, bone; 3 - 9, 19 bone/horn ?; 11, 15, 16, 20 - horn; 14 - wild boar fang)

- 1, 2, 10, 11, 12 - Prickers
- 3 - 9 Beads of bone/horn
- 13 - spatula
- 14 - wild boar fang
- 15 - Horn with traces of cutting
- 16 - Planter fragment
- 17 - Adornment made of stag horns
- 18 - Processed bone
- 19 - "en violon" amulet
- 20 - Planter made of stag horn

Planșa XIX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Lut ars

- 1 - 4, Conuri
- 6, 16 - Mosoare
- 7, 8 - Pahare miniaturale
- 9, 10 - Vase patrulatere în miniatură
- 11 - Pintanderă
- 5, 12 - 15, Discuri
- 17 - Rondelă

Plate XIX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. Burned clay

- 1 - 4. Cones
- 6, 16 - Bobbins
- 7, 8 - Miniatural glasses
- 9, 10 - Miniatural quadrilateral pots
- 11 - Pintunderus
- 5, 12 - 15, Discs
- 17 - Round clay piece

Planșa XX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Lut ars

- 1 - 3 Picioare de mesc în miniatură
- 4. Masă altar

Plate XX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. Burned clay

1 - 3, Miniature table legs

4 - Altar

Planşa XXI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Obiecte din lut ars

1, 2, 5, 8 - Cozi de polonic pictate tricrom

3, 4, 7 - Fragmente de linguri

6 - Creuzet (?)

9, 10 - Polonice pictate tricrom

Plate XXI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni-Ariuşd Culture. Objects made of burned clay

1, 2, 5, 8 - Ladle handles, painted in three colors

3, 4, 7 - Fragments of spoons

6 - Crucible (?)

9, 10 - Ladles painted in three colors

Planşa XXII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Plastică zoomorfa din lut ars

1 - 5. Fragmente de coarne

6 - 7 Figurine "bucraniiu"

8 - 15. Reprezentări de mamifere

Plate XXII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. Zoomorphous plastic art made of burned clay

1 - 5, Fragments of horns

6 - 7 "bucraniiu" figurines

8 - 15. Representations of mammals

Planşa XXIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Plastică antropomorfă din lut ars

1 - 10, 12 - 18. Reprezentări antropomorfe feminine

11 - Figurină conică

Plate XXIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture. Anthropomorphous plastic art made of burned clay

1 - 10, 12 - 18. Anthropomorphic feminine representations

11 - Conical figurine

Planşa XXIV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Locuinţa 5. Statuete din lut ars

1 - Statuetă feminină păstrată fragmentar

2 - Statuetă feminină cu braţele în adoraţie

Plate XXIV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. House no. 5. Cucuteni - Ariuşd Culture. Statuettes made of burned clay

1 - Feminine statuette - fragmentary remains

2 - Feminine statuette with her arms in adoration

Planşa XXV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd.

1 - 13. Ceramică pictată

1, 6, 8, 10, - Pahare

11, Cupă

2 - 5, 7 - Fragmente oale

12 - Cană

9 - Fragment vas de provizii

13 - Strachină

Plate XXV. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture.

1, 13. Painted pottery

1, 6, 8, 10, - Glasses

11, Cup

2 - 5, 7 - Fragments of pots

12 - Jug

9 - Fragment of a supply pot

13 - Dish

Planşa XXVI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariuşd. Ceramică

1 - 5. Fragmente de vase pictate tricrom

6 - 8. Fragmente de cănițe nepictate

Plate XXVI. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariuşd Culture.

1 - 5. Fragments of pots painted in three colors

6 - 8. Fragments of unpainted mugs

Planșa XXVII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Ceramică
(1 - Complexul 18; 2 - 13 - Locuința 5)

- 1, 2. Cupe
- 6, 7. Oale cu corpul tronconic
4. Borcan
- 3, 5, 10. Oale cu corpul globular
- 8, 9. Castroane
11. Vas de provizii
12. Capac pictat
13. Suport pictat

Plate XXVII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. Pottery
(1 - Complex 18; 2 - 13 - House nr. 5)

- 1, 2. Cups
- 6, 7. Pots with the shape of a truncated cone
4. Jar
- 3, 5, 10. Pots with globular shape
- 8, 9. Tureens
11. Supply pot
12. Painted lid
13. Painted support

Planșa XXVIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Locuința 21 - Inventar (1, 2, piatră; 3 - 7, ceramică)

1. Topor șlefuit bifacial
2. Topor (prefabricat)
3. Fragment castron
4. Suport
5. Fragmente castron
6. Vas de provizii
7. Castron

Plate XXVIII. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. House nr. 21 - Inventory
(1, 2, stone; 3 - 7, pottery)

1. Polished axe on both faces
2. Axe (prefabricated)
3. Fragment of a tureen
4. Support
5. Fragments of tureen
6. Supply pot
7. Tureen

Planșa XXIX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd. Ceramică pictată cu alb

- 1 - 3. Nivel eneolitic Păuleni I
- 4 - 9. Locuința 5
- 10 - 11. Locuința 21

Plate XXIX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture. Painted pottery with white colour

- 1 - 3. Eneolithic Păuleni I level
- 4 - 9. House nr. 5
- 10 - 11. House nr. 21

Planșa XXX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", jud. Harghita. Cultura Cucuteni - Ariușd.
(1, 3 - Lut ars; 2 - os; 4 - corn de cerb)

1. Masă altar
2. Amuletă "en violon"
3. Figurină antropomorfă
4. Plantator

Plate XXX. Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății", Harghita County. Cucuteni - Ariușd Culture.
(1, 3 - Burned clay; 2 - bone; 4 - stag horn)

1. Altar
2. "en violon" amulet
3. anthropomorphic figurine
4. Planter

Abstract

The Cucuteni - Ariuşd Discoveries from Păuleni Ciuc - Ciomortan "Dâmbul Cetății". 2003 - 2005 Campaigns. Preliminary Report

About 8 km east of Miercurea-Ciuc, near the village of Şoimeni (Csikcsomortán in Hungarian), on the promontory called locally Várdomb ("hillfort" in Hungarian), lies the well-known fortified settlement site of Păuleni-Ciomortan. It is situated at the foot and to the west of the Ciuc mountains, between the upper course of the River Olt and the Trotuş stream, the latter connecting the Ciuc Depression with Moldavia. It is also worth mentioning the situation of the site immediately in front of the Vlăhiţa pass, the gorge running through the Harghita Mountains, the natural border between the Ciuc Depression and central Transylvania (Pl.I/1,2).

The site was discovered by Alexandru Ferenczi between the wars, and included in the inventory of Dacian fortresses in Transylvania. The first archaeological excavations were carried out in 1954 by the Ciuc Szeckler Museum, and then in 1956, 1960 and 1967 by the National Szeckler Museum, under the direction of Zsékely Zoltán. They showed that had actually been occupied several times before the Dacian period. The earliest layer was assigned to the Ariuşd-Cucuteni culture. After that, according to Zsékely, the site was occupied by people of Coţofeni culture, and in the Middle Bronze Age by bearers of the Ciomortan and Wietenberg cultures. However, Zsékely failed to establish whether the Ciomortan and Wietenberg material belonged to two successive habitations or to a single layer that combined two different cultural components. The fortifications of the site (rampart and ditches) were attributed to the Bronze Age. Contrary to what Ferenczi thought, Zsékely found no evidence of Dacian occupation, although older records indicated an iron sword and Roman coins of the Dacian period emanated from the site.

The first excavations were restricted to narrow trenches, which were unable to recover houses or other structures. In fact these excavations were confined to establishing the main occupation phases of the site. Their most important finding was the discovery of a new Bronze Age cultural group, soon to be included in the archaeological literature under the name "Ciomortan culture" (the term deriving from one of the Hungarian names of the neighbouring village - Csomortán).

After the conclusion of this research, the site attracted numerous treasure hunters, who carried out unauthorized digging caused irreversible damage to this important site.

In 1999 - 2005 the Museum of Eastern Carpathians, Sfântu Gheorghe (Valerii Kavruk - coordinator, Dan Buzea), in collaboration with the National History Museum of Transylvania, Cluj Napoca (Mihai Rotea), the Romanian Institute of Thracology, Bucureşti (Zsékely Zolt), "Eftimie Murgu" University from Reşiţa (Gheorghe Lazarovici) and the Piatra-Neamţ Museum Complex (Gheorghe Dumitroaia), and with the support of the Ministry of Culture and Cults, resumed work at the site. At the 2000-2001 archaeological campaigns students from the "Lucian Blaga" University from Sibiu took part as well, under the coordination of Sabin Adrian Luca and assistant Cosmin Suciu. On this occasion, the aim was not simply to uncover the succession of occupation phases but to look at larger areas; as a result, the new work revealed several houses and other structures, unlike the earlier work. Although the new excavations confirmed most of Zsékely's conclusions, they brought to light much new important information.

Thus, contrary to the earlier belief that the earliest occupation belonged to a "rather late" period of the Ariuşd-Cucuteni culture, the new work showed that it actually dates from its early phase (A1-2).

It also showed that there were two successive Ariuşd-Cucuteni layers, the first belonging to a long-lived occupation phase, the second to a short-lived one. Between the Ariuşd-Cucuteni and Coţofeni occupations, the settlement was occupied twice: first, at the very beginning of the period, by bearers of Ciomortan culture, and soon after by people of Wietenberg culture. Furthermore, it was shown the so-called Ciomortan culture was really a local variant of the Costişa culture which is found mainly on the other side of the Carpathians in the western Moldavia.

Cucuteni-Ariuşd Stratigraphy. Păuleni I strata, based mainly on the researches from 2004 (which contains many complexes studied or still in work) might be related to the older stage from Ariuşd or other sites and belongs to Cucuteni A1 or Protocucuteni (Pl.V/7). Most data, images and published information belong to Păuleni I. It follows two-three large complexes from the stage Cucuteni A1/A2, named Păuleni II, which contain a much-developed architecture. The third stage contains also two-three complexes; two of them superpose those ones belonging to Păuleni II. The architecture and the pottery from Păuleni III horizon reflect a retardation process. After this, there are sporadic traces belonging to the Bodrogkeresztúr-Scheibenhengkel horizon).

The aspects of the pottery. Older statistic data show that level Păuleni II is richer as those belonging to Păuleni III.

Păuleni I level. It contains a high percentage of fine pottery, black and glazed. Decoration consists in white painting (thin lines on cups). On the red and brown pots it was used a white spiral decoration. The pottery is of a very good quality. As temper it was used very fine sand grains; mud is missing. Only seldom the painting is bichrome (Pl.XXV/1-5; Pl.XXIX/1-3).

Based on this characteristics, the first level, Păuleni I is asserted to Cucuteni A1. It marked the birth of the Cucuteni culture in Transylvania, where there are not Precucuteni III elements. Similar pottery has been discovered at Ariuşd, Olteni, Bod, Ciucsângiorgiu and in Moldavia at Izvoare (so called Protocucuteni).

In Păuleni II, level and especially in House 5 there are more red colour pottery, comparing with the black category. It might be an evolution result as well as due to the secondary firing, related to the house burning. There are much more white painted pottery, made on red or brown colour; pottery is of very good quality, contains sand as temper and was very well fired. This level has all the characteristics of the Cucuteni A1 stage, maybe A1/A2; similar discoveries are at Poduri, Frumuşica, Ariuşd; Precucuteni II or III elements are missing (Pl.XXV/1-5).

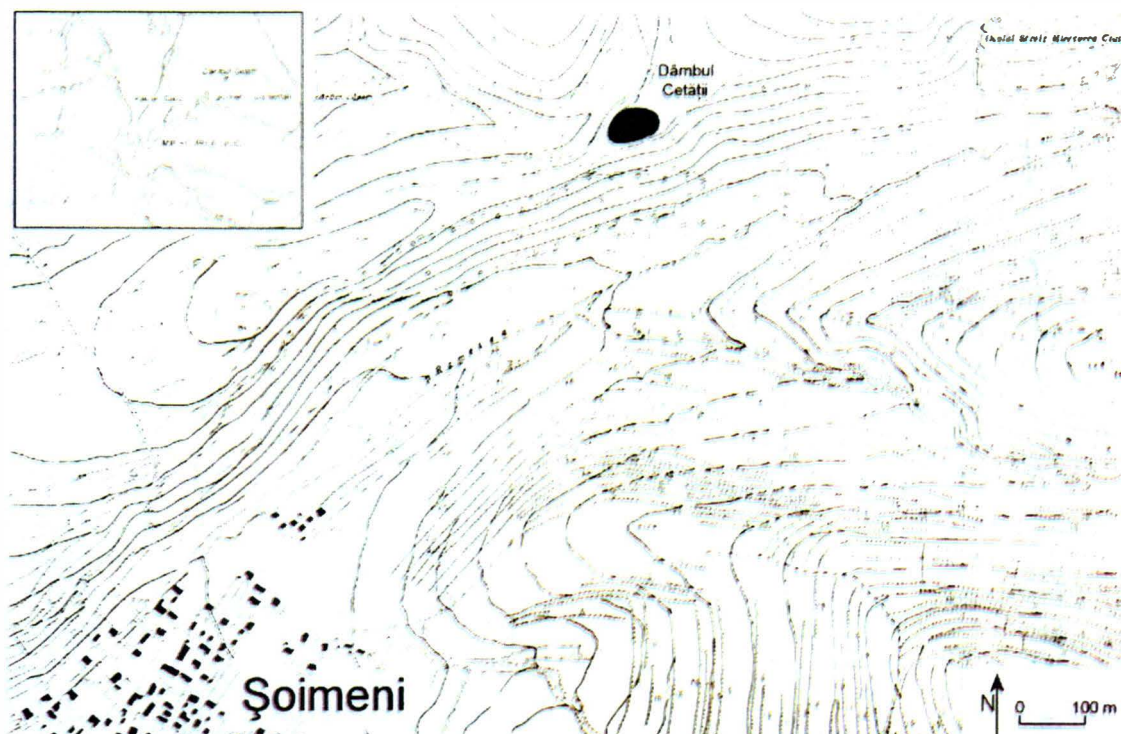
In Păuleni III level, pottery shows clearly an involution process, comparing to Păuleni II. White or black angobe, as well as white painting decoration is in a smaller percentage. Black glazed pottery is specific for the semi-fine pottery. By all points of view it seem to be an involution process.

As it concerns the chronological placing of Păuleni I and II levels and Ariuşd - Cucuteni A1 and A2, there are many recent statistical analyses upon these materials. As a matter of fact when Vl. Dumitrescu determined the Cucuteni A1 faze he took into account such materials as those from Frumuşica, materials which appear in the Păuleni I and II levels, but also at Ig. Mureş, Olteni, Ariuşd, Ler, Ciucsângiorgiu and Bod.

Although it is not our intention to create regionalisms in the Cucuteni Culture, this fact has been underlined by Iuliu

Paul (Petrești Culture) and others, and we cannot do otherwise but state that the earliest and most numerous Cucuteni A1 materials are in Transilvania. As it regards the starting point of the Cucuteni Culture originating from Precucuteni III, idea accepted by some of our colleagues from Basarabia and Ukraine, we cannot ignore the fact that in Transilvania we lack Precucuteni III discoveries, but more important they are not present in the early Ariușd settlements. These would plead for an Ariușd group or for a genesis under the influence of the Petrești Culture, Foeni group, for the Ariușd - Cucuteni complex. As a matter of fact the discoveries of Gumelnița type are late, at least from the comparative stratigraphy's point of view, as the C14 results confirm it.

The genesis of the Gumelnița Culture originating from Boian is an opinion which should be revised, the polished black pottery, the white painting, that Gumelnița A1, mentioned and never demonstrated convincingly, should belong to the same process, maybe later, which gave birth to the Copper Age in Transilvania and in the rest of the territory. The Neolithic genesis of these civilizations (Gumelnița, Sălcuța, Petrești, Cucuteni) could allow the elimination of the term of Eneolithic, which thus has no real support. The syntheses that can be observed among the neolithic civilisations and those newly come belong to a local, regional process of synthesis, which only has consequences here and there, as for example in Ukraine.

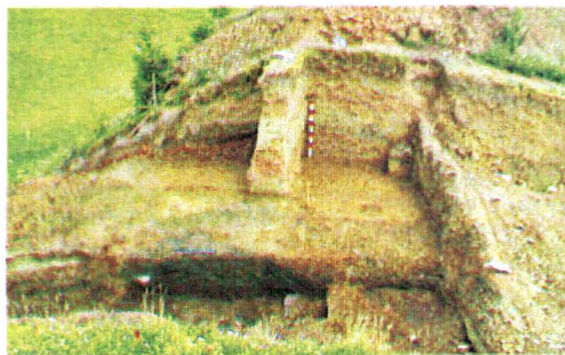

1

2

Planşa I / Plate I

1

2

3

4

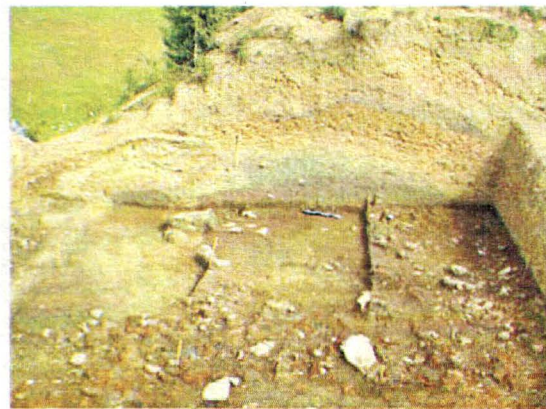
5

6

7

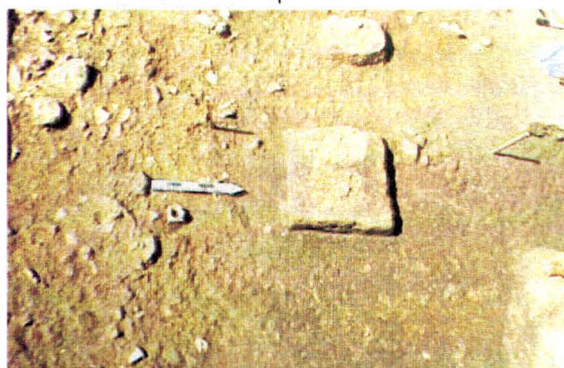
8

1

2

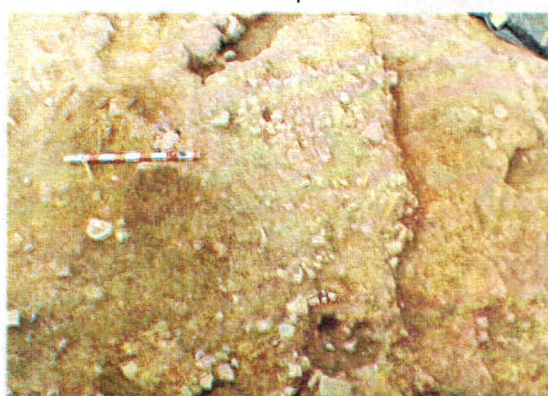
3

4

5

6

7

8

Planşa III / Plate III

1

2

3

4

5

6

7

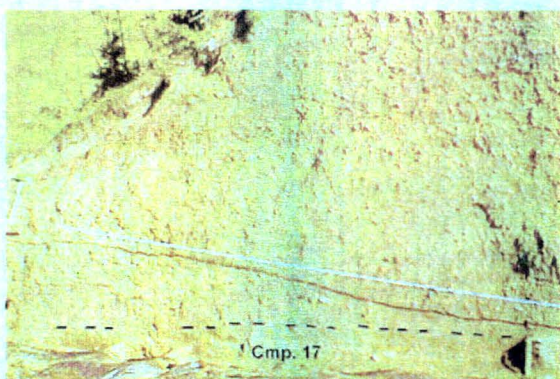

8

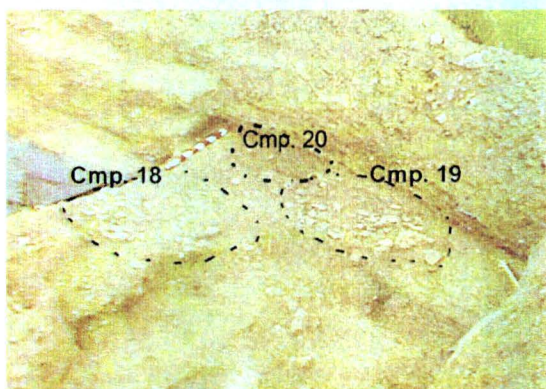
Plansa IV / Plate IV

1

2

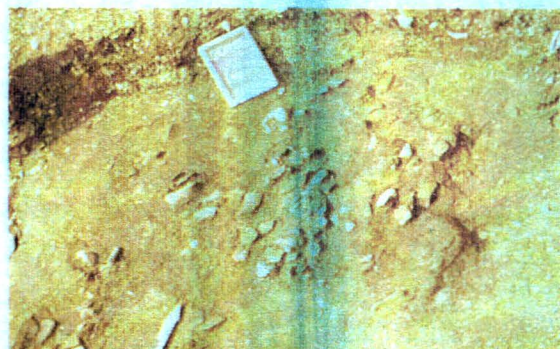
3

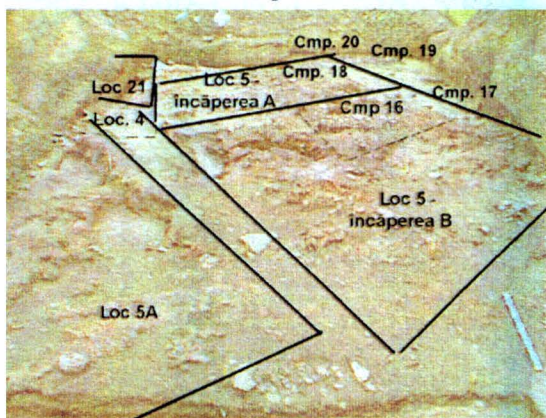
4

5

6

7

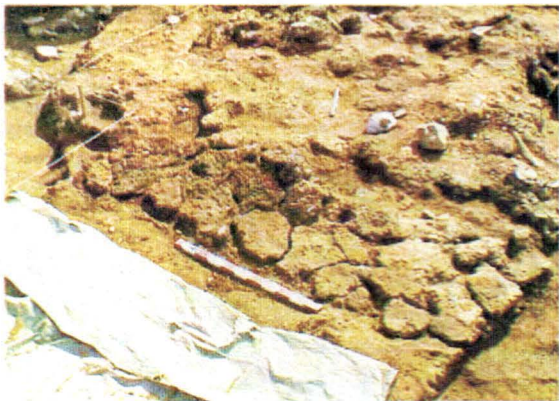

8

Planşa V / Plate V

1

2

3

4

5

6

7

8

Planșa VI / Plate VI

1

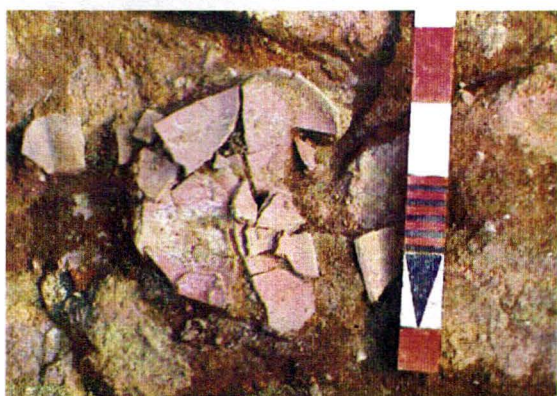
2

3

4

5

6

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

Planşa VIII / Plate VIII

1

2

3

4

5

6

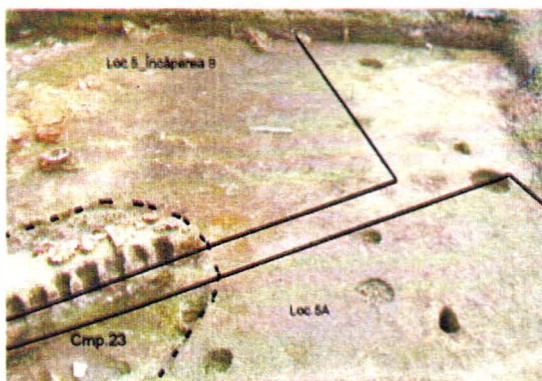
7

8

1

2

3

4

5

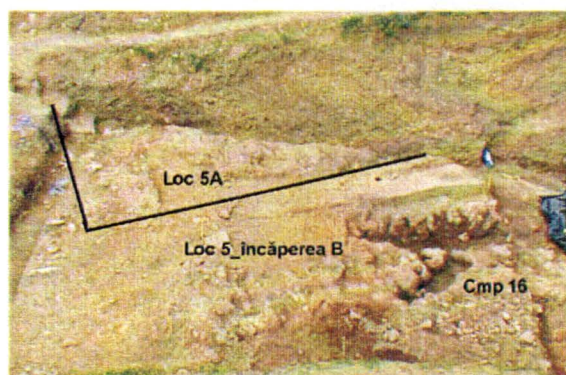
6

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

1

2

3

4

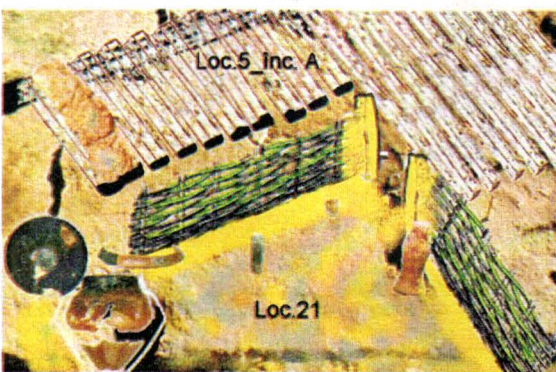
5

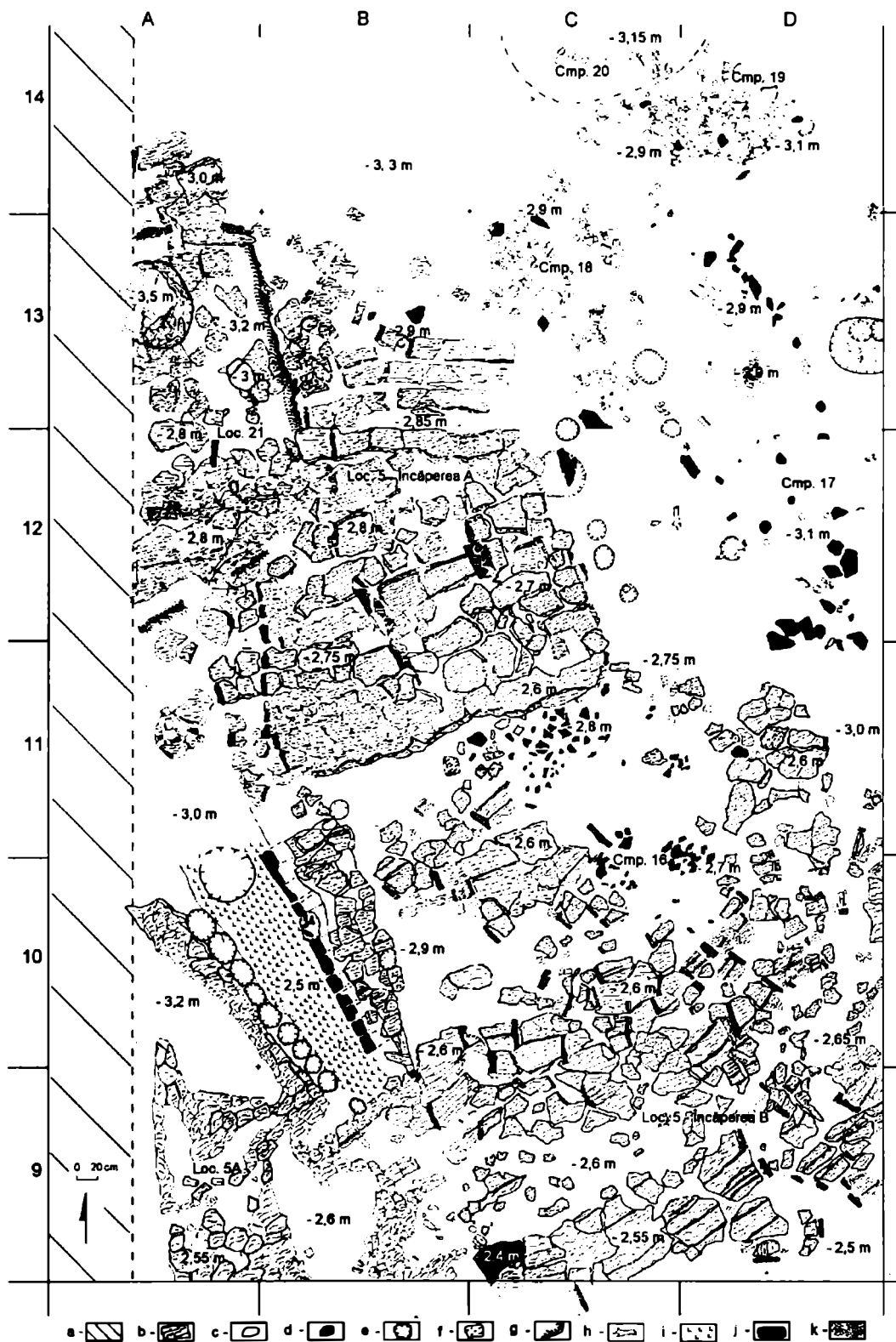
6

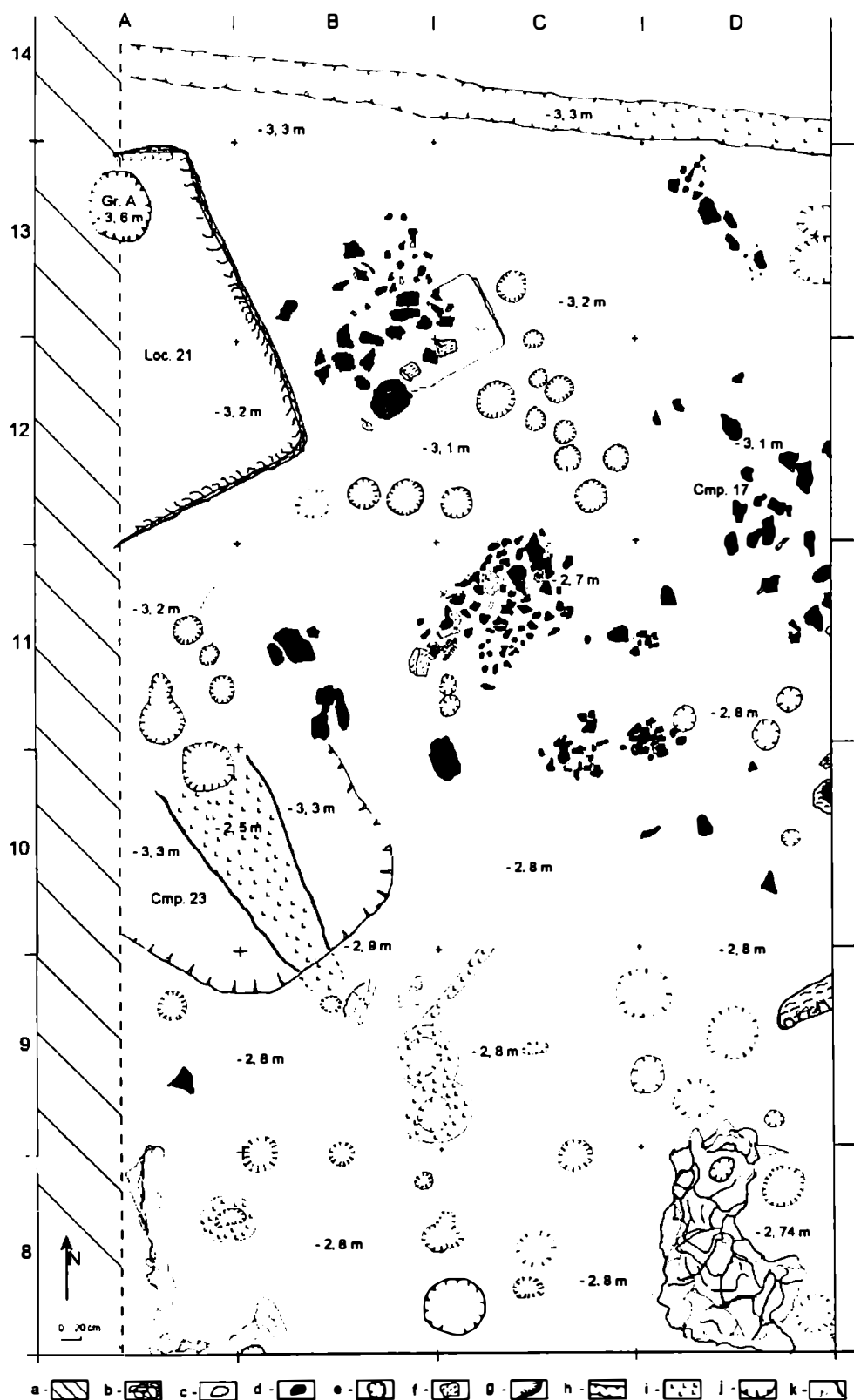
7

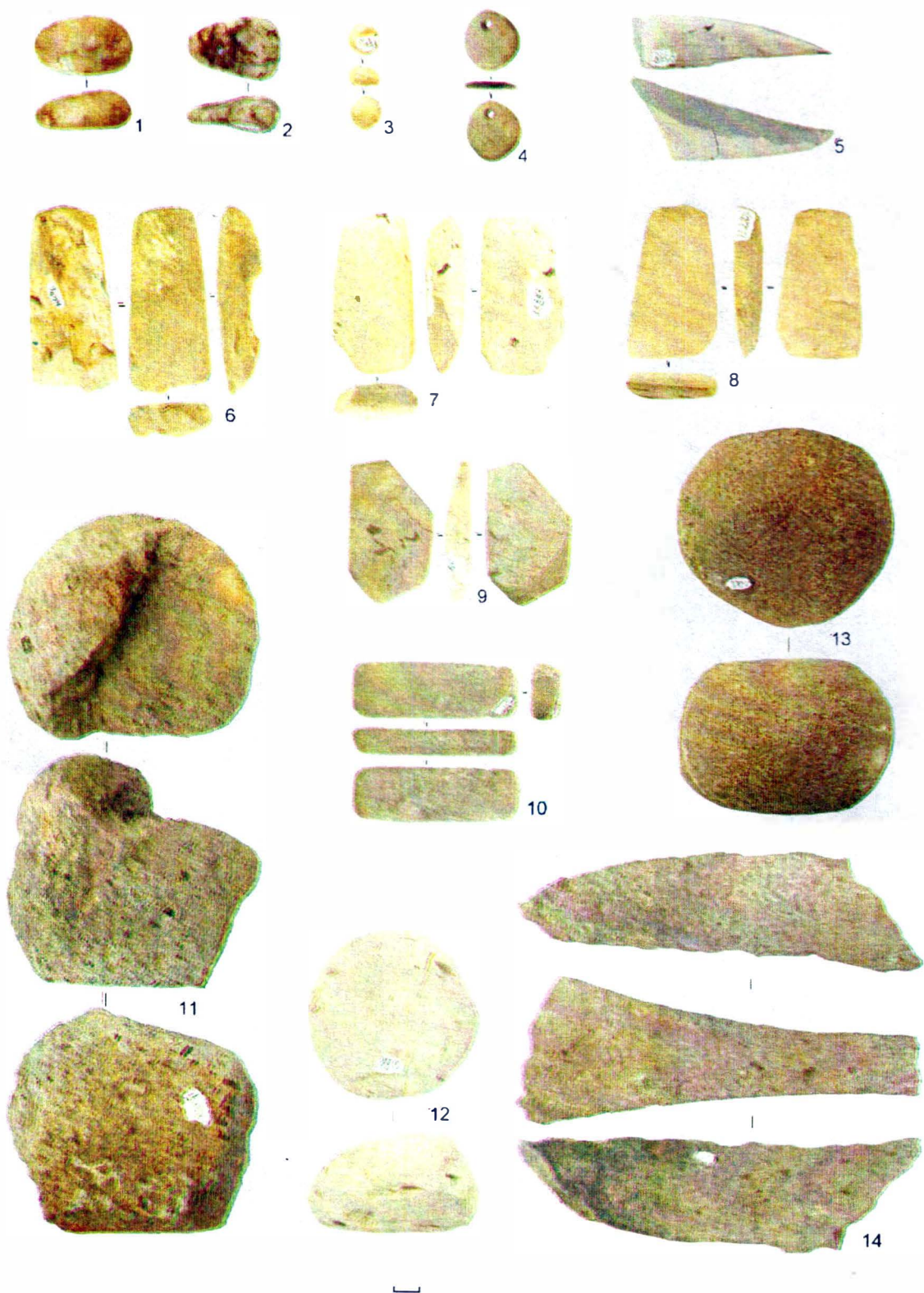
8

Plansa XIV / Plate XIV

Planşa XV / Plate XV

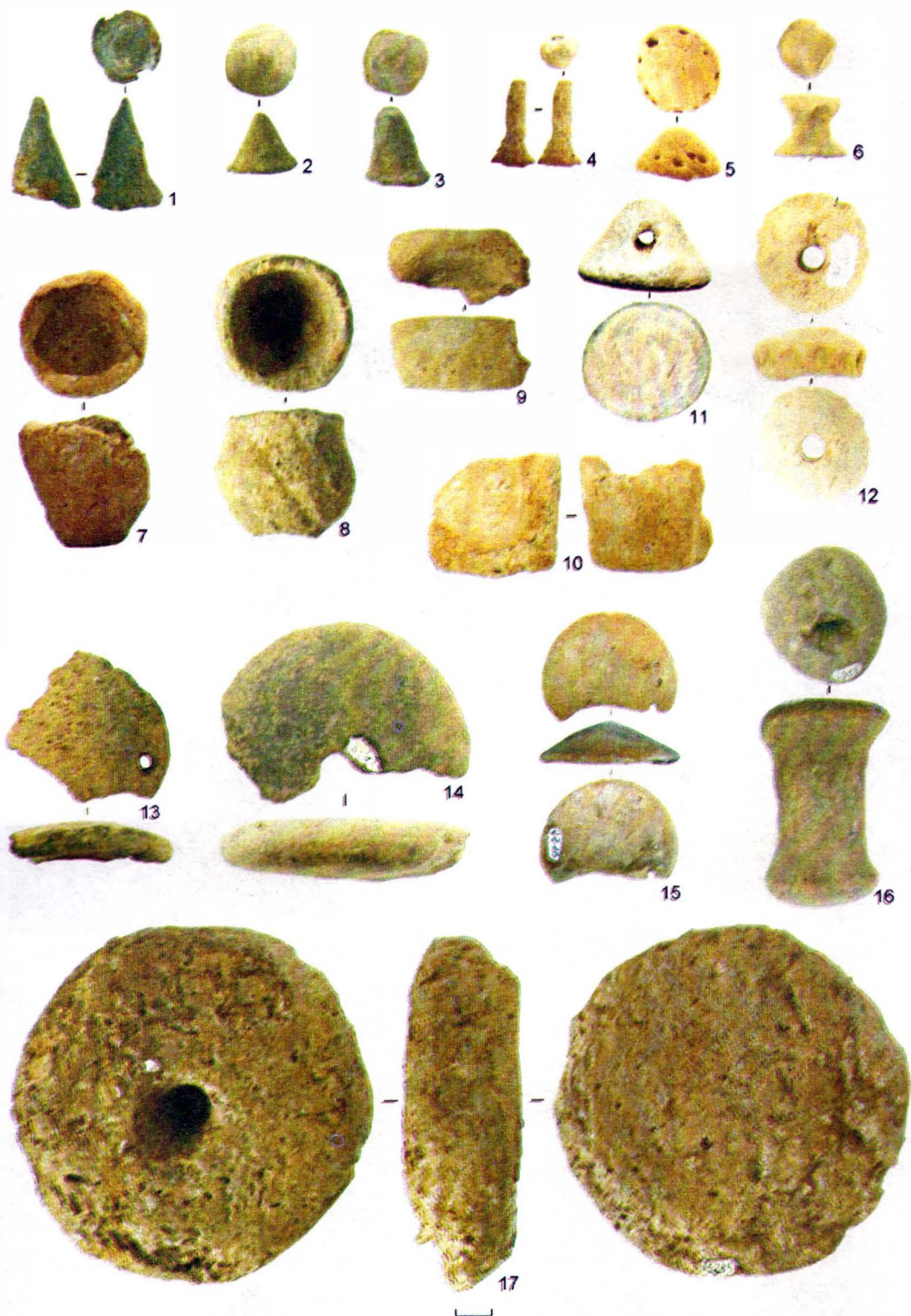
Plansa XVI / Plate XVI

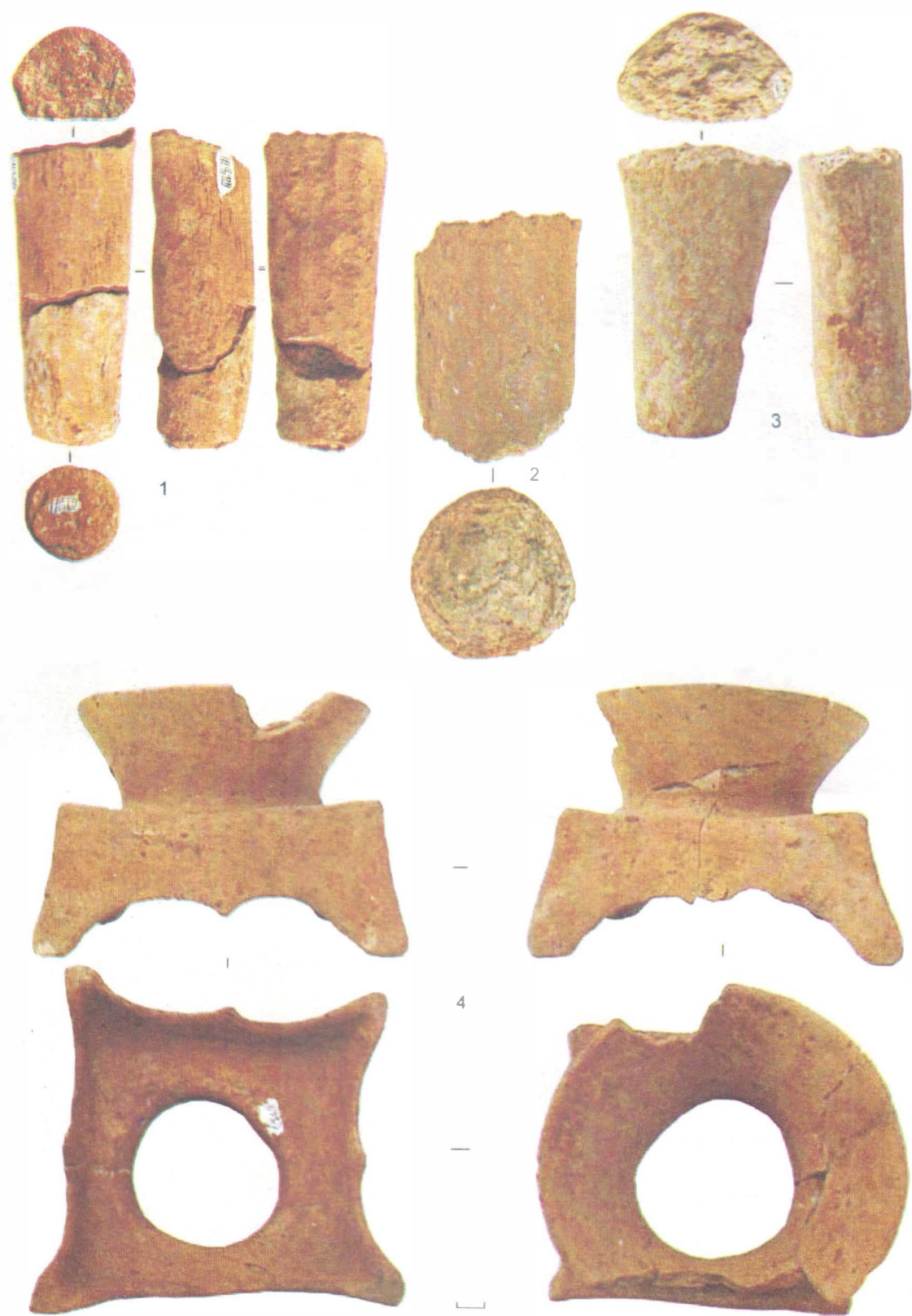
Planşa XVII/ Plate XVII

Plansa XVIII / Plate XVIII

Plansa XIX / Plate XIX

Plansa XX / Plate XX

Planșa XXI / Plate XXI

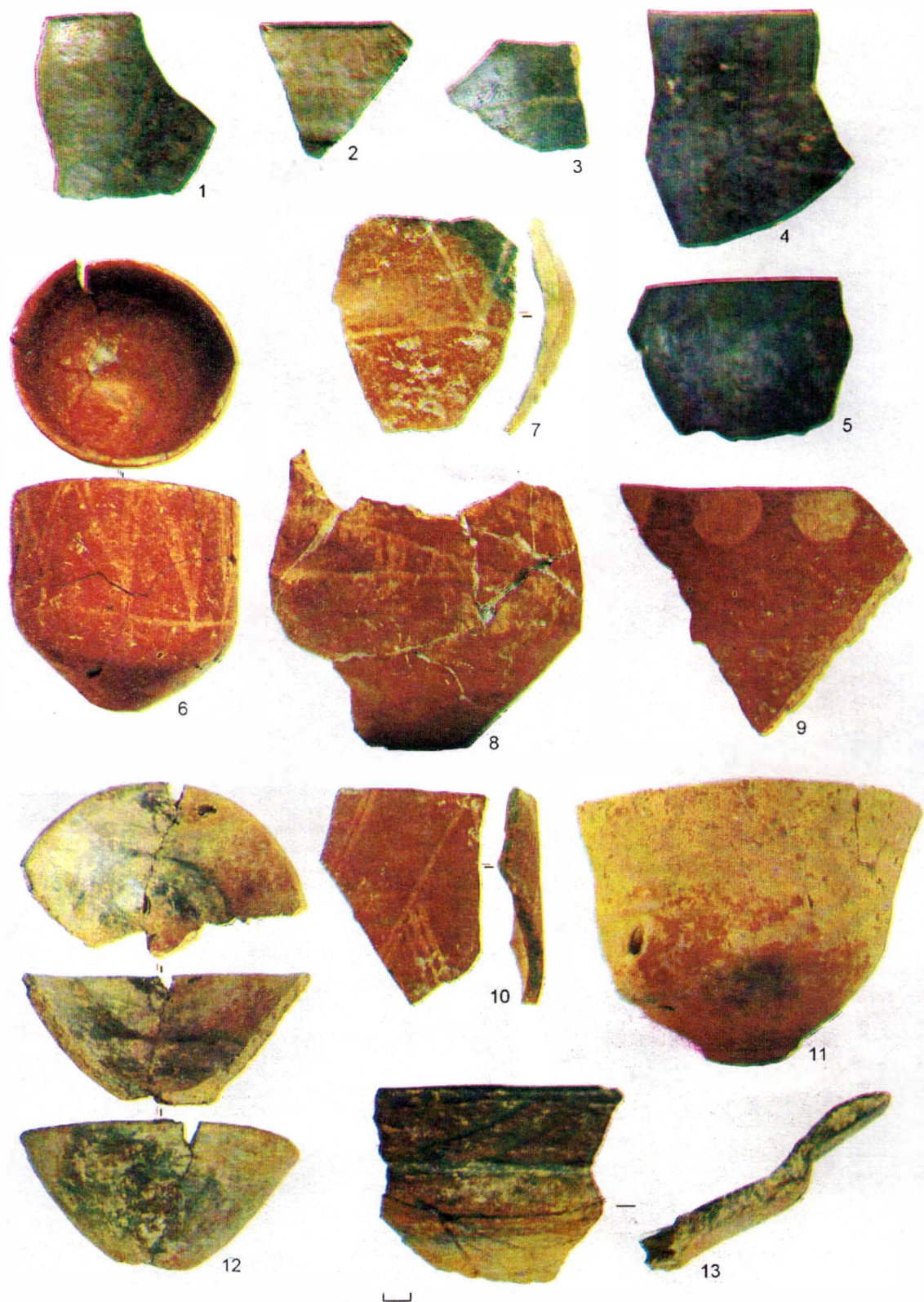
Planşa XXII / Plate XXII

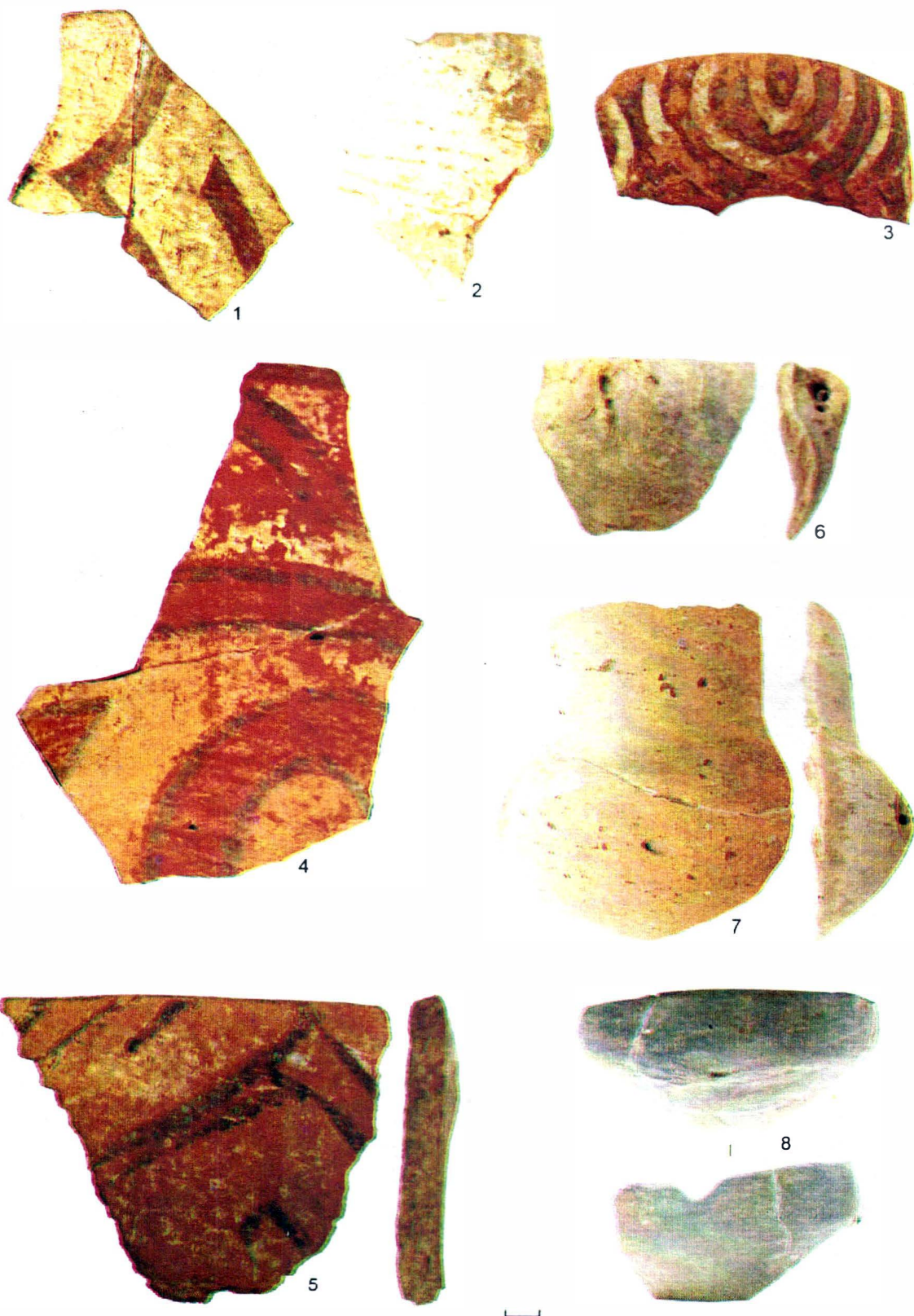
Planşa XXIII / Plate XXIII

Planșa XXIV / Plate XXIV

Planşa XXV / Plate XXV

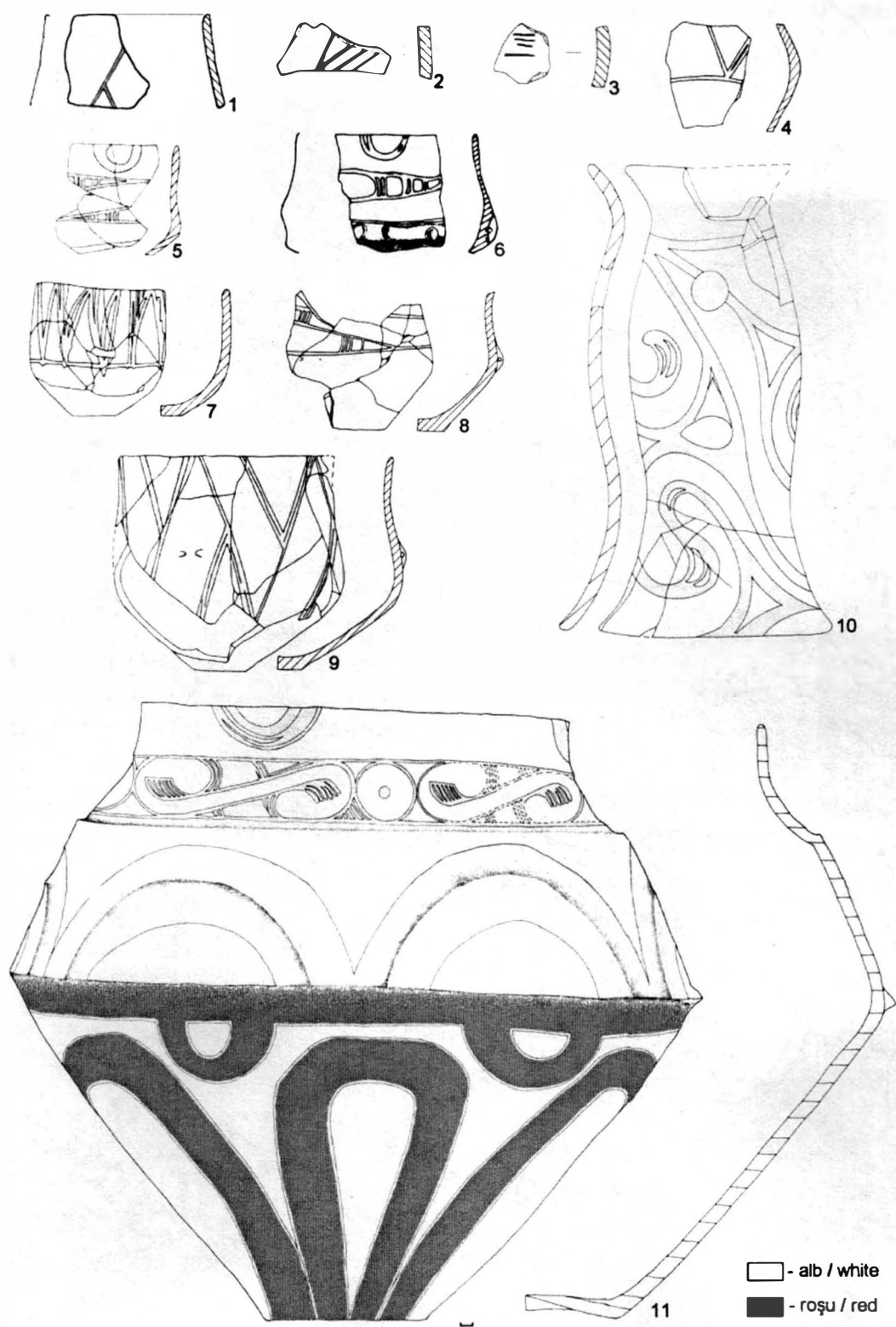
Planşa XXVI / Plate XXVI

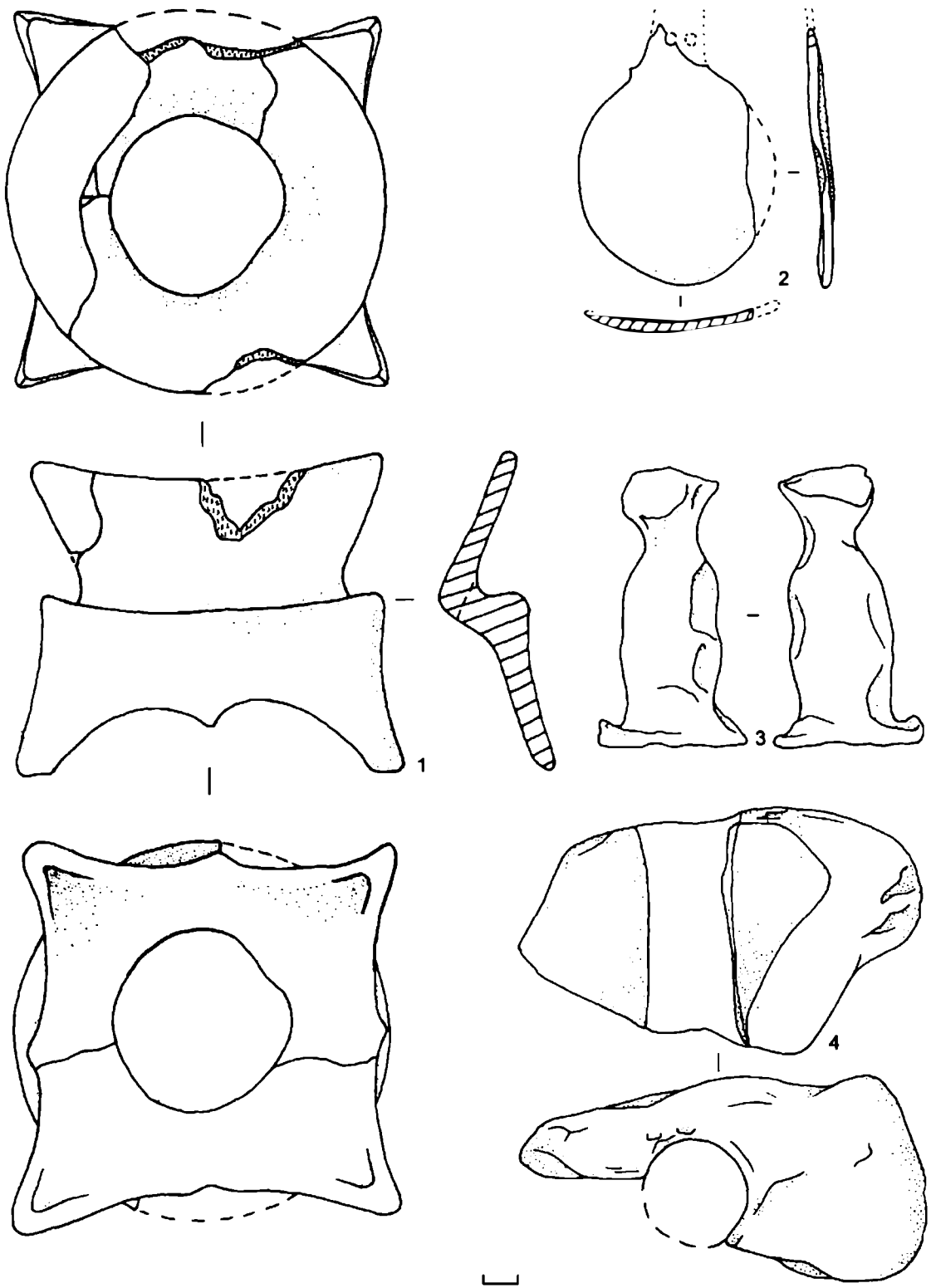
Planşa XXVII / Plate XXVII

Planşa XXVIII / Plate XXVIII

Planşa XXIX / Plate XXIX

Plansa XXX / Plate XXX